

ALMANACH
SCIENCE
FICTION

IKARIE XB4

IKARIE

HROZBA ČI FIKCE ?

SVĚTOVÁ SCI-FI

PAVLA KOSATÍKA VELIKÝ VESMÍRNÝ SVĚTELNÝ SENTINEL

PRŮVODCE PO SVĚTOVÉ SCI-FI

VÝROČÍ ROKU

FILMFARONIÁDA PRO FILMFANY

&

E. R. BURROUGHS
Thuvia
román na pokračování

Časopis

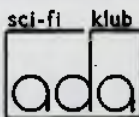
Redakční úvodník	2
Zhraně pro SDZ	3
John CHRISTOPHER Ideální zbraň	3
Cordwainer SMITH Požár v mosku	3
František NOVOTNÝ Opus Dei	9
Stanislav ŠVACHOUČEK Primitivové	14
Případ s trpaslíkem	15
Rumunská sci-fi	18
John Sladek	21
A. E. Van Vogt	22
Verťelci	23
Zakázaný svět	23
Žena zomraku 3, 4	23
Bratrstvo v triku	23
Kresba na obálce Theodor Kotrčí	23

vydává

405.ZO Svazarmu

klub AV tvorby SFK ADA pro svou vnitřní potřebu

Šéfredaktor: Jaroslav Olša, jr. Redakční rada a stálí spolupracovníci: Ivan Adamovič, Alexandre Hlinka, Hana Homolová, Pavel Kosatík, Ondřej Neff, Vladimír Veverka. Grafická úprava: David Vít.

Adresa redakce: IKARIE, 405. ZO Svazarmu, Na nívách 20, 141 00 Praha 4. Redakce přijímá příspěvky z oblasti široce pojaté fantastiky - prózu, poezii, teorii. Přetisk povolen pouze se souhlasem redakce a při zachování autorských práv. Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Příspěvky nejsou honorovány. Vychází nepravidelně. NEPRODEJNÉ. Náklad 500 výtisků. Matrice dána do tisku 20. 12. 1988.

Redakční úvodník

Jak to bylo doopravdy

Čtenáři předchozího čísla IKARIE si jistě vzpomenou na životopisy Roberta E. Howarda a L. Ron Hubbarda, které jsme otiskli v rubrice Výročí roku. Oba spisovatelé se vedle sebe ocitli zcela náhodně. O to větší bylo mé překvapení, když jsem otevřel časopis Science Fiction Review č. 59 a našel v něm článek jednoho amerického fanouška, který rozvíjí teorii, že "Robert E. Howard se nezabil v roce 1936. Krátký čas se skrýval a pak se objevil na veřejnosti pod novým jménem: L. Ron Hubbard." Zde je krátký výtah onoho článku 1/ VĚK. Fiktivnímu Hubbardovi, když loňského roku zemřel, bylo 74 let. Howardovi by bylo 80. Howard byl atletické postavy a měl spíše dětský obličej - snadno se tedy mohl vydávat za mladšího o 6 let.

2/ LITERÁRNÍ DRAHA. Ke "kanci" života začal Howard pronikat do velkých magazínů jako je Argosy, začal se odklánět od fantasy a psal víc westerny. "Hubbard" se objevil najednou odkud na přelomu let 1936 a 37 a mimo jiné začal psát westerny pro Argosy. Už od počátku bylo

znát, že není v psaní žádný nováček. I on psal fantasy (hlavně pro magazín Unknown), někteří jeho hrdinové byli blízcí Conanovi a dokonce i styl obou autorů byl podobný, s důrazem na barevnost a citovou působivost.

3/ Howard i Hubbard psali především pro peníze, psaní pro ně bylo způsobem obživy.

4/ Howard pevně věřil v reinkarnaci, která se později stala jedním z článků "Hubbardovy" scientologie.

5/ Kromě toho je předešlý život "Hubbarda" do r. 1936 neznámý. Není možné najít nikoho, kdo se s ním z té doby znal.

Těžko říct, je-li to vážně míněná teorie; její autor sám uvádí, že ani tolik nezáleží na tom, jestli je jeho teorie pravdivá, či nikoliv. Jedna otázka však zůstala nezodpovězena. (Znovu podotýkám, že se mi článek dostal do rukou až po sestavení čísla). Autor této pozoruhodné teorie se jmenuje Darrell Schweitzer. Je to tentýž Schweitzer, jehož povídku "Zakletá tůň Mistoraku" jsme také vybrali do inkriminova-

ného čísla IKARIE XB-3! Náhoda, nebo ...?

I. Adamovič

L. Ron Hubbard

NAPSALI NÁM

Dnes vybíráme úryvky ze čtyř dopisů, které jsme obdrželi po rozeslání IKARIE XB-2. S Vašimi názory na obsah a zaměření Ikarie se prozatím nesetkáváme příliš často, ale doufáme, že teď, kdy se snad naše periodická zlepšuje, budete mít i vy větší zájem na ovlivňování našeho obsahu.

První řádky vybíráme z dopisu držitele amerického Oscara a současně našeho českého Golema - Theodora Pištěka, který je mj. také velkým fanouškem science fiction:

"... děkuji Vám za Ikarii, kterou jsem si s chutí přečetl a doufám, že další číslo se mi dostane do rukou ještě před zkázkou naší civilizace ..."

Theodor Pištěk; Praha

Další odezvu na Ikarii jsme obdrželi z Ostravy, od jednoho z členů tamního sci-fi klubu, který je známý mj. i velice zdařilým fanzinem Leonardo, který s radostí čtete i u nás v klubu.

"... Ikarie vypadá velmi dobře a doufám, že se Vám podaří nasažený kurs udržet ... Sám bych chtěl do Vašeho fanzinu přispět a protože se pokouším o překlady z polštiny, posílám Vám svůj

překlad povídky Andrzeje Żimnia-ka "Dopis z Dune" ... Myslím si, že je to jedna z nejzdařilejších polských povídek poslední doby a že by byla škoda, kdyby se s ní čeští čtenáři neseznámili ..."

Jiří Pilch; Ostrava

S názorem J. Pilcha souhlasíme a Dopis z Dune, který v Polsku získal mj. cenu za nejlepší povídku roku 1985, jsme zařadili do příštího čísla

Ze země našich severních sousedů přišel i dopis od autora eseje "Škodí Lem polské sci-fi?", kterou jsme otiskli v čísle 2. V dopise se mj. píše:

"... děkuji za zařazení a přeložení mého díla. Váš fanzin se mi líbí a přeji Vám, aby se mu co nejdříve podařilo změnit v měsíčník takového typu, jako je u nás "Fantastyka". Po technické stránce je Ikarie mnohem lépe vydávána než to, co vydáváme u nás ..."

Marek Oramus; Myslenice; PLR

A na závěr ještě dopis od vedoucího SF klubu v Topolčanech, kterému jsme Ikarii zaslali jako ukázkou pro členy jejich klubu. O Ikarii se v dopise píše:

"... Je to dobrý nápad, ale nevyhovuje mojim představám o moderním sci-fi příběhu - my už nemáme rádi klasické "starožitnost", raději by sme čítali a písali o rozvoji ľudskej bytosti, myslím, okrem chémie a techniky, o rozume a citoch ľudí v nasledujúcich storočiach na podklade filozoficko-logických úvah a predpokladoch, vystrihujúc se hororových fantastických príšier a "zrúď", ale činy ľudí budúcnosti, opierajúce se buď o humanitu alebo o seba-zničujúce vášne!"

PhDr. Peter Jurkovič; Topolčany

Je nám samozřejmě líto, že se v Topolčanském sci-fi klubu nenašel ani jediný čtenář, kterému by se Ikarie zalíbila (tak alespoň soudíme na základě zájmena my, které je v dopise používáno) a velmi nás překvapuje, jak je klub ve svých názorech jednotný a specificky zaměřený. Rádi se dozvíme i váš názor na dopis P. Jurkoviče a tak i na obsah a zaměření celé Ikarie.

/ja/

zbraně pro SDI

Zkratka SDI se objevila na politické scéně před třemi roky - 6. ledna 1984 - podepsáním Směrnice č. 119 pro zahájení výzkumného programu Strategic Defence Initiative, známého nám jako "Strategická obranná iniciativa". Přesnější byl překlad "Iniciativa ve strategické obraně", protože by zároveň upozorňoval na to, že může vést k porušení sovětsko-americké smlouvy o omezení systémů protiraketové obrany uzavřené 20.5.1972 v Moskvě, která nemá časové omezení. V ní se smluvní strany zavázaly, že nebudou vyvíjet, zkoušet ani rozmísťovat protiraketové prostředky na moři, ve vzduchu nebo v kosmickém prostoru ani budovat pohyblivé pozemní protiraketové systémy.

Skutečné cíle programu SDI

Prezident USA prosazuje program SDI velmi houževnatě, přesto, že to odporuje smluvním závazkům Spojených států amerických, a to v situaci, kdy i na Západě řada politiků, vědců a vojenských odborníků upozorňuje jednak na nerealnost takového programu z hlediska vědeckotechnického, ekonomického a vojenského, jednak na jeho škodlivost pro další vývoj mezinárodně politických vztahů.

Co tak mocně poutá amerického prezidenta k SDI? Je to snad jen utkvělá myšlenka o možnosti jednou provždy uchánit území USA a jejich spojenců od jaderného zániku?

Za programem, doprovázeným dnes nehoráznou reklamou, stojí jiné cíle. Je to především úsilí získat vojenskostrategickou převahu nad SSSR a jeho spojenci uchráněním svého vlastního nepoužitého strategického jaderného potenciálu před odvetným úderem sovětských strategických jaderných prostředků. Neméně významný je záměr zajistit dlouhodobě zbrojní zakázku a tím i zisky pro hlavní americké monopoly.

Federace amerických vědců odhaduje výdaje na výzkum v programu SDI do r. 1994 na 90 miliard dolarů. A čísla odhadující náklady na realizaci mnohonásobně tuto částku převyšují. Tak například bývalý

ministr obrany H. Brown odhaduje celkové náklady na 1 bilión dolarů. Nejvíce z této částky (kolem 45%) by připadlo kalifornským zbrojním monopolům McDonnell Douglas, Lockheed, General Dynamics, Rockwell a Hughes. Pro monopoly na východním pobřeží USA, ve státě Washington, má připadnout přes 20%, především pak pro firmu Boeing. R. Reagan, zastupující zájmy kalifornského finančního kapitálu, tak pro něj zajišťuje zisky i na období po skončení svého druhého volebního období.

Zbraňové systémy programu SDI

Do výzkumného programu SDI byly zahrnuty dosavadní vývojové úkoly i nově zahájené výzkumy pozemních, vzdušných a orbitálních protidružicových a protiraketových zbraní, i prostředků pro zjišťování, sledování a přesné zaměřování vybraných pozemních, námořních, vzdušných a kosmických cílů protivníka.

Výzkum, vedle zbraní působících zničení cíle účinkem vysoké kinetické energie, se má výrazně orientovat na zbraně působící přímou energií, které se označují jako paprskové. Podle způsobu získávání soustředěného paprsku energie jsou rozdělovány na částicové a kvantové:

Kinetické zbraně

Kinetické zbraně by měly ničit cíl vysokou kinetickou energií při přímém nárazu, získanou mimořádně vysokou rychlostí bojové části řízené střely, nebo střely

V této rubrice se budeme pravidelně zabývat otázkami vztahu SF a reality a to převážně v oblasti zbraní, vojenské techniky a dalších oborech, které se stále více dostávají do popředí zájmu veřejnosti. Podle našeho názoru je článek Zbraně pro SDI natolik zajímavý a přehledně zpracovává problematiku, se kterou se budete setkávat v dalších číslech, že v tomto případě uděláme výjimku a článek přetiskujeme z loňského ročníku časopisu Zápisník.

-red-

tzv. elektromagnetického děla. Za technicky nejzralejší se v USA považují protiraketové a protidružicové řízené střely.

Pro ničení bojových hlavic strategických řízených střel na sestupné části balistické dráhy před vstupem do atmosféry je vyvíjena protiraketová řízená střela HOE s mimořádně citlivým infračidlem a nárazovým zařízením z hliníkových tyčí doplněných ocelovými koulemi, které se před nárazem rozvinou do tvaru dešťníků o průměru 4,6 m.

Pro ničení bojových hlavic strategických řízených střel po vstupu do atmosféry, případně i pro ničení družic a bojových hlavic strategických řízených střel z kosmických bojových prostředků je vyvíjeno několik typů řízených střel kratšího dosahu s radiolokačním naváděcím systémem. Tyto řízené střely mají dosahovat vysoké nadzvukových rychlostí a jejich bojové hlavice by ničily cíle předtvarovanými střepinami.

Ke zbraním s účinkem na bázi kinetické energie patří i tzv. elektromagnetické dělo, jehož výzkum se v USA v současné době zintenzivnil. Vysokého zrychlení střely o hmotnosti 1 až 2 kg se má dosáhnout silným postupným elektromagnetickým polem, vyváženým proudem o intenzitě řádově 10^4 A. Střela by měla dosáhnout rychlosti řádově desítek km.s⁻¹, což by umožnilo účinný dostřel v kosmickém prostoru do 1000 km, v atmosféře jen něco přes 50 km. Proto by tzv. elektromagnetická děla měla být umísťována přednostně na kosmických nosičích a určena k ničení kosmických objektů nebo bojových

hlavic strategických řízených střel nad zemskou atmosférou. Hlavním problémem bude zamíření zbraně na cíl, o němž v době odpálení nebudou vždy potřebné informace. Zatím se konají pokusy s děly s válcovitou "hlavni" a s plazmovým unašečem střely, jenž snižuje tření.

Paprskové zbraně

Za tzv. částicové zbraně se označují systémy pracující na principu urychlování nabitých nebo neutrálních hmotných částic (elektronů, protonů, neutronů, těžkých iontů) až na rychlost blízkou rychlosti světla. Paprskové částice by měly proniknout do hloubky materiálu. Vedle tepelného účinku, který by propálil plášť cíle, by měl vyvolat rentgenové záření a indukované vířivé proudy poškozující elektroniku a rozněcovací systémy výbušných náplní. Zkoušky kosmické varianty částicové zbraně s paprskem neutrálních částic, který by se nerozptyloval odpudivými silami částic, ani nebyl zakřivován působením zemského magnetického pole, by mohly být zavedeny nejdříve v druhé polovině 90. let.

Zkoušeno bude i použití paprsků kladné nebo záporné nabitých částic, které mohou být do určité míry stabilizovány impulsním pracovním režimem.

Tzv. kvantové paprskové zbraně by měly působit na cíl paprskem soustředěné energie elektromagnetického záření, včetně světelného nebo rentgenového. Ničivý průpallný účinek by byl dosažen tepelnou energií, vyvolávající při dopadu vznik plazmy ze směsi vzduchu a materiálu povrchu cíle. Také impulsní tlakový náraz, vznikající jako reakce hmoty na vyzářené části roztaveného kovu, poškozují cíl.

Za hlavní z těchto zbranových systémů, na nichž podle názoru odborníků stojí a padá program SDI, jsou považovány laserové zbraně pracující v oblasti viditelného a ultrafialového záření. Lasery by byly umístěny na Zemi nebo na oběžné dráze. Přitom musí být překonán hlavní problém, jímž je dosažení potřebného výstupního výkonu při držení optimálních rozměrů a hmotnosti. Výzkum se zaměřuje především na lasery pracující v impulsním režimu, v nichž je potřebný výstupní výkon (k ničení družic 2 až 5 MW, bojových hlavic 10 MW) pro stejný účinek v cíli, téměř poloviční ve srovnání s lasery pracujícími nepřetržitě.

Nemalé problémy vznikají i při řešení potřebné přesnosti výroby a především sestavení fokusačního zrcadla na orbitální dráze o průměru až 12 metrů, při zabezpečení minimální požadované přesnosti zamíření až 0,050 miliradianu, tj. na 1000 km vzdálenosti, nesmí být chyba navedení vyšší než 50 m. Výzkum protiraketových a protivzdušných laserových systémů předpokládá zkoušky plynových, chemických, excimerových laserů, laserů s volnými elektrony a rentgenových laserů.

Rentgenové lasery, zvané též - lasery nebo xasery, mají využívat emise rentgenového záření při výbuchu jaderné nálože o mohutnosti přes 20 kiloton klasické trhavin. Při výbuchu dojde ke zničení laseru i jeho nosiče. Proto se uvažuje, že by jaderný výbuch jednorázově dodal energii v podobě záření gama až 50 laserům ve formě kovových tyčí (pravděpodobně slitina zinku), rozmístěných kolem pouzdra s jadernou náloží. Na jejich výstupu by byly získány soustředěné paprsky rentgenového záření. Poměrně nízká hmotnost, malé rozměry a vysoký energetický výkon nabízejí použití xasery na orbitální dráze pro ničení strategických řízených střel při hromadném startu a na vzestupné části dráhy letu.

Poprvé byl xaser zkoušen v USA v roce 1981. Je zkoušen i v současné

době na pokusném zařízení v Rainier klusa.

Možné varianty protiraketové obrany

Celý výzkumný program SDI počítá s téměř stoprocentním zničením odpálených strategických řízených střel protivníka a vypuštěných dílčích jaderných bojových hlavic. Značné realizační náklady a problémy, vznikající při výzkumu, vyvolávají diskusi zejména o variantách ničení letících řízených střel a jejich bojových částí. V podstatě se jedná o tři varianty, které by měly rozdílnou účinnost.

Jako finančně nejméně náročná je považována tzv. dvoufázová varianta ničení cílů ihned po odpálení a při průletu atmosférou do vyhoření raketových motorů, tj. po dobu asi 5 minut. Druhá fáze ničení by měla být realizována od vstupu dílčích jaderných bojových hlavic do atmosféry až do výšky 15 km nad zemským povrchem. Argumentem autorů je teoretický výpočet zničení asi 90% bojových hlavic, až desetinásobně nižší náklady a možnost realizovat tuto variantu již počátkem 90. let.

Tzv. třífázová varianta předpokládá navíc ničení řízených střel v atmosféře a nad ní až do oddělení vícenásobných bojových hlavic do výšky několika set kilometrů. Kalkuluje se, že tato varianta zabezpečí účinnost 90%.

Další ničení oddělených vícenásobných bojových hlavic za balistického letu a vypuštěných dílčích bojových hlavic před přiletem k území USA po dobu 30 minut s kulminační výškou kolem 1000 km je podstatou tzv. čtyřfázové varianty. Tato varianta by měla zabezpečit účinnost protiraketového obranného systému s pravděpodobností až 99,99%.

Problematickostí dosažení požadované spolehlivosti je dokumentována řadou pochybností o technických možnostech automaticky působícího systému, který by nebyl nikdy před použitím odzkoušen jako celek. Jeden z duchovních otců programu SDI, americký vědec E. Teler, přišel s myšlenkou, jak eliminovat relativně nedostatečnou pravděpodobnost zničení strategických jaderných prostředků protivníka.

Jedná se o systém tzv. zbraní pop-up (název odvozen od automatického opákače topinek, který po dopečení topinky ji vysune z topného tělesa). Podle něj by byly z ponorek a pozemních odpalovacích zařízení rozmístěných kolem hranic SSSR automaticky odpáleny protiraketové řízené střely nesoucí xasery. Měly by mít větší rychlost než stíhané řízené střely protivníka. Po jejich předstížení by došlo k iniciaci jaderné nálože xaseru a proud rentgenového záření by zničil letící řízené střely nebo jejich bojové části.

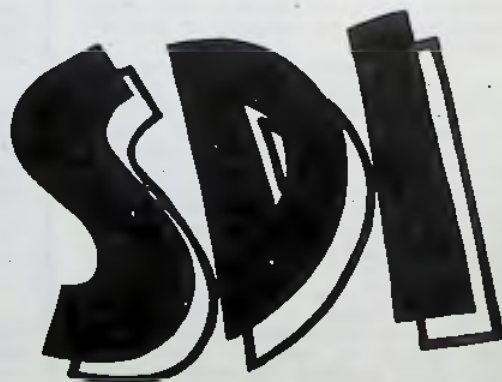
Program samozřejmě předpokládá i kosmické, letecké, pozemní a námořní pomocné systémy průzkumné, spojovací, navigační aj. a vývoj nových nosných prostředků, mj. i exoatmosférického letounu.

Možné důsledky programu SDI

V oblasti mezinárodních vztahů představuje program SDI hlavní překážku dohody o omezení jaderných zbraní. Zhoršily se rovněž vztahy USA a západoevropských spojenců, protože realizace programu by posílila odolnost části teritoria USA bez ohledu na území západoevropských spojenců v NATO, zvláště za situace, kdy jsou zde rozmístěny americké řízené střely středního dosahu. Předpokládána a odůvodněná reakce SSSR v posílení vlastní protiraketové obrany by ve svých důsledcích snížila účinnost národních prostředků jaderného napadení Francie a Velké Británie a tím i oslabila jejich postavení jaderných velmocí. Země rozvojového světa by byly rovněž pod "dohledem" komplexu kosmických jaderných zbraní a prostředků protiraketové obrany, které by mohly zasahovat pozemní, námořní i vzdušné cíle na území rozvojových zemí.

V oblasti ekonomické by potřeba přijmout protipatření odčerpávala i část národního důchodu socialistických i rozvojových zemí. Zpomalil by se rovněž rozvoj v mnoha oblastech vědy a civilní výroby odčerpáním vědeckých kapacit i finančních a materiálních prostředků.

Nepodaří-li se znemožnit přesun vyzbrojování do kosmického prostoru, přinese to mimořádně prudký vzestup zbrojení v celém světě a tím vzroste i riziko vzniku války v lokálních či globálních rozměrech. SSSR a jeho spojenci mohou s nižšími náklady čelit prostředků americké protiraketové obrany zvýšením počtu strategických jaderných prostředků a jejich dílčích bojových jaderných hlavic, zvýšením jejich odolnosti proti účinku laserových paprsků apod.

John
Christopher

Ideální zbraň

(anti science-fiction)

Zřejmě si myslím, že se to bez zástupce armády neobejde. Pozvali mě, možná proto, že jsem jednou řekl - a noviny to opakovaly - že všichni politici nemusi nutně být pitomí a zkorumpováni. Chtěl jsem tím sice říci, že podle mého názoru nemusí být všichni pitomí politici zkorumpováni, et vice versa, ale noviny to pochopily jinak. Zkrátka jsem se ocitl jednoho krásného jarního rána tady, jediný oprýmkovaný ostrůvek v celém oceánu civilistů. Nebylo těžké rozeznat, kdo z nich je vědec a kdo politik. Šlo o vědeckou záležitost, a politici dělali dojem, že k tomu přišli jako slepi k houslím. Profesor Norwood, slavný tak, že jsem ho znal i já, utišil hluk v sále.

"Vážení pánové, pane generále (obrátil se přitom s úsměvem ke mně), myslím, že bych vám měl říci několik slov, než přejdeme do vedlejší místnosti. Všichni si uvědomujete závažnost naší schůzky. Někteří z vás vědí o této náležitosti víc než já, ale jiní (nový úsměv na mou adresu) se ptají, oč vlastně jde. Není divu, protože příslušné tajemství bylo přísně střeženo. A zachováno bylo proto, že jde o nejúčinnější zbraň, jaká existovala."

Přiznávám se, že mi to dalo ránu. Lidé si obvykle myslí, že vojáci jsou bez sebe blahem, když se mluví o nových zbraních; věřit tomu může však jenom civilista. Pro vojenského velitele je každá nová zbraň ne lidská, ať by jí bylo sebevíc zapotřebí.

"Výzkum, jímž se teď zabýváme," pokračoval profesor Norwood, "měl tak trochu kuriózní začátek. Všechno to začalo výstavou kreseb Leonarda da Vinciho. Když jsem si je prohlížel, byl jsem přímo zaražen jednou ze stránek da Vinciho díla - jeho aspektem antipacifismu. Bylo v něm vidět ještě něco jiného, než s čím se obvykle shledáváme u vynálezce, něco navíc. Obvyčejný vynálezce se inspirovat tím, co tu bylo před ním, rozvíjí staré poznatky, snaží se nové aplikovat již vypracované teorie. Kresby da Vinciho, to je ale něco docela jiného. Pomyslete jen na jeho ponorku, na jeho gyroskop, jeho věž ... To všechno daleko předbíhá vědomosti jeho doby.

Obvykle se to vysvětluje prostě tím, že Leonardo da Vinci byl génius. Náhoda ale chtěla, že toho dne, kdy jsem se šel podívat na výstavu, jsem se vrátil k Dunnově knize Experiment s časem. A napadlo mne přitom jiné vysvětlení. Víte, že Dunne v knize líčí, jak se skupinou svých spolupracovníků dokázal - především studiem snů - že je možné do určité míry poznávat budoucnost. Akceptujeme-li jeho závěry, stává se čas, v rozporu s tím, co se obecně předpokládá, proměnlivým činitelem. A budoucnost je pak jen zavřená kniha."

Profesor se při svém projevu pokradmu rozhlížel kolem sebe. Jeho auditorium se dělilo na dvě části, na ty, kdo věděli, oč jde, a na ty ostatní. První si okusovali nehty. Určitě šlo o něco nesmírně významného.

"Nu a po Dunnovi tady máme práce doktora Soala. Konstatoval u řady individuálních schopností předvídání. Nechci se však pouštět do podrobností. Iato fakta mají význam jen potud, že mi najednou pomohla najít v mých úvahách o da Vinciho onen chybějící článek. Co když je tajemství jeho génia prostě předvídání? Co když jen naslouchal u bran budoucnosti a zaslechl hluk továrny dvacátého století?"

Profesor Norwood se na mne znova podíval. "Dovedete si - jistě - představit důsledky," řekl. Vzpomněl jsem si, že právě takovým tónem mluvím s holobrádky - poručíky z vojenského učiliště.

"Jestliže da Vinci byl s to přivlastnit si vynálezy, které spatřily světlo světa až po čtyřech staletích, musíme to my dnes dokázat také. Nesmíme se dopustit chyby jeho současníků, přecházet proroctví, která nám mijejí před očima. Dnes se ovšem zajímáme o zbraň víc než o kteroukoli jinou oblast techniky ..."

Všichni se obrátili ke mně. Chtěl jsem se zeptat, zda v dějinách vůbec někdy bylo období, kdy se dávala přednost něčemu jinému než zbraním, ale řekl jsem si, že by opravdu nebylo taktičtí klást takovou otázku.

"A když jde o výzbroj, je vám jistě jasné, jak závažný problém to je. Historicky vzato, vždycky jen nové zbraně umožnily jednomu národu ovládnout druhý, eventuálně zbavit se jeho nadvlády. Teď máme poprvé možnost získat dobré století náskoku. Nikdo by se nám pak už nedostal na kobytku. Dnes máme v atomovém zbrojení s bídou náskok pěti nebo deseti let. Znášobte jej deseti nebo dvaceti a naše bezpečnost bude stoprocentně zaručena."

Profesor se napil vody. "Tak to bychom tedy měli tu teorii. Teď asi budete chtít vědět, co se v tom udělalo v praxi. Museli jsme najít lidi disponující touto prorockou schopností, i když jen v latentní formě, a tuto schopnost v nich podporovat. Když se vláda přesvědčila, že víme, o čem mluvíme (při této vzpomínce se na profesorově tváři objevil lehký úsměv), poskytla nám pomoc. Ve školách je zavedena celá soustava testů, jimiž se zkoumá intelligence žáků, jejich charakter, schopnosti atd. Dovolili nám nahradit je našim testem, jehož cílem je objevit žáky obdařené nadpřirozenou schopností předvídání - tím, co si pro stručnost nazýváme faktorem NSP. Našli jsme jich několik. Intenzita faktoru přitom u nich silně kolísala. Bylo rozhodnuto, že děti, které získají v testu nejvyšší počet bodů, dostanou stipendia, aby mohly navštěvovat zvláštní školu, založenou speciálně pro ně. Vyučovalo by se na ní podle běžných osnov, ale studovaly by se tu navíc jejich schopnosti, pokud jde o faktor NSP. Našli jsme různé způsoby, jak faktor posilovat: určitou dietu, režim dne, prostředí atd. Soustředili jsme se přitom na nejnadanější žáky. Dva či tři měli zpočátku vynikající výsledky. A právě tyto výsledky, ač to zní paradoxně, odhalily nejchoulostivější problém, otázku správného výběru. Měli jsme celé hory materiálu, ale ne v oboru, o který nám šlo. Hudebně nadané dítě vám zaznamená krásné fragmenty z dosud nezkomponovaných sonát nebo symfonií, nedostane se ale z něho nic, co se týká techniky. Museli jsme najít dítě, které by mělo faktor NSP a zároveň technické nadání. V našem prvním výběru nebylo žádné; museli jsme se vrátit do škol a začít se všim znova."

Nějaký politik, kterého jsem neznal, řečníka přerušil: "Rád bych vám, pane profesore, položil laickou otázku. Jak si můžete být jist, že ty děti skutečně anticipují budoucnost. že to nejsou jen představy, jaké vznikají ve všech dětských hlavách?"

Profesor ukázal na pořadač, který měl před sebou na stole: "Mám tady text, napsaný v prvním roce našeho experimentu, tedy před sedmi lety. Měli jsme ho pod zámek v archivu, nikdo se o něm nedověděl. Před třemi měsíci byl ale zveřejněn - nikoli námi - jako kapitola úspěšného románu. Takové tedy máme důkazy."

Abychom se však vrátili k věci: Bylo tedy třeba najít správnou kombinaci faktoru NSP a vědeckého nadání. Podávalo se nám to teprve před dvěma lety. Pokračovali jsme mezitím v pokusech, zkoumali, jak vyhledávat lidi s naším faktorem, jak jej zvládnout, podrobit si jej. Hodně jsme se toho o něm dověděli - rozhodně to nejdůležitější. Tak tedy, když jsme našli onu ideální kombinaci, kterou jsme se snažili vystopovat, věděli jsme už, jak na to. Stanovili jsme si cíl získat plán toho, co bude ode dneška za sto let nejúčinnější zbraní světa. To znamenalo, že náš chlapec se musel naučit základům rýsování. A museli jsme ho také zpočátku orientovat na blízkou budoucnost. Zkoušeli jsme to několikrát s obdobím od jednoho do deseti let. Výsledky byly vynikající. Přišli jsme na to, že stačí uvést ho do hypnotického spánku, abychom

mu mohli dát rozkaz objevit tu a tu věc, která tu bude tehdy a tehdy ... a on nám to pokaždé narysoval!"

Profesor zmíkl a rozhlédl se po hloučku posluchačů. "Pánové," řekl pak, "dnes má naše práce vyvrcholit. Věříme ve zdar tak pevně, že jsem vás pozval, abyste byli jeho svědky. Před hodinou jsme zavedli našeho mládence Rudolfa Leytona, do vedlejší místnosti a uvedli ho do hypnotického spánku s rozkazem, aby nakreslil podrobný plán zbraně, která v roce 2064 ovládne svět. Uvidíme teď výsledek."

Někdo řekl, že je nejvyšší čas zmizet. Profesor zvedl ruku.

"Nemějte strach," řekl. "Myslete na to, co je cílem naší schůzky. Kvalifikované klavy budou muset přemýšlet celé měsíce, aby plně pochopily, co teď uvidíme. Teď nám ale jde jen o jakousi oficiální inauguraci. Jste připraveni?"

Všichni přisvědčili. Profesor Norwood sestoupil s pódia a zamířil s hloučkem ke dveřím na konci místnosti. Když mne míjel, přátelsky mi pokynul hlavou: "To bude pro vás a pro vaše kolegy znamenat nezaměštnost, pane generále! Nebudete se proto na nás hněvat, že?"

"Vůbec ne, pane profesore, protože já vám přeji totéž. Myslím si ale, že ani vy, ani já s tím nemusíme nijak zvlášť počítat!"

"Ale ano!" řekl. "Generálové přece potřebují, aby síly protivníků byly v podstatě stejné. Teď budete asi muset podat demisi a dát se k policii."

Šel jsem za ním a představoval si přitom, jak stojím na křižovatce a řídím dopravu. Lidé se jen hrnuli dovnitř, a tak jsem se dostal do sousední místnosti jako poslední. Byl v ní jen stůl s několika archy kreslicího papíru; seděl za ním nějaký chlapec - nepředstavoval jsem si ho tak mladého - a spal.

Profesor Norwood k němu přistoupil

"Probud se, Rudolfe! Vstávej!"

Chlapec otevřel oči, zvedl hlavu a podíval se ustrašeně na spoustu lidí kolem. Ti si ho ale nevšímali. Řísnili se kolem stolu, aby uviděli, co je na papíře. Hoch vstal a zamířil pryč, nikdo tomu však nevěnoval pozornost. Šel kolem mne. Měl jsem v kapse cukroví. Dal jsem mu je a připojil se k ostatním.

Byl to ovšem výkres - výkres se všemi náležitostmi. Všichni hltali papír očima, ale nikdo neměl ani poněti, co by to mohlo být.

Profesor Norwood zůstal skloněn nad výkresem dobrou minutu. Pak se napřímil: "To bude chtít ještě práci. Protože - jak jsem vám prve říkal - princip se nedá pochopit na první pohled. Pošleme na to své nejlepší odborníky."

Politik, který mu před chvílí položil otázku, se znovu ozval: "Myslím ... myslím že celá tahle záležitost znamená obrovské plýtvání peněží. Nejsem odborník, ale opravdu bych neřekl, že tohle je plán nejúčinnější zbraně z roku 2064."

Profesor protestoval.

"Pro mne to ale takový plán je."

Všichni se obrátili ke mně. Skeptický politik se usmíval. "Přeci nechcete říci, pane generále," řekl profesor, "že víte, co to je."

"Ale ano," odpověděl jsem. "To bude za sto let zbraň nade všechny zbraně."

Začal jsem si natahovat rukavice, nebylo už opravdu proč se déle zdržovat.

"Výkres je opravdu pěkný," řekl jsem ještě na ústupu, "je opravdu dobře nakreslena ... ta kuše."

Cordwainer Smith

POŽÁR V MOZKU

(The Burning of the Brain)

1. Dolores Oš

Říkám vám předem, je to smutný příběh, je dokonce víc než smutný, je svým způsobem strašidelný, protože z toho jde na člověka pot a závrať, cestovat vzhůru, létat bez křídel, vznášet se mezi hvězdami tak, jako můra vzlétá mezi listím stromů do hlubin letní noci.

Ze všech mužů, kteří kdy létali obří koráby mezípozem, žádný nebyl odvážnější a silnější než kapitán Magno Taliano.

Skaneři byli už několik staletí ti tam a jonasoidní efekt se stal tak jednoduchým, tak ovladatelným, že překonávání světelných let nebylo pro cestující namáhavější, než projít z jednoho pokoje do druhého.

Pasažéři cestovali snadno.

Ne však posádka.

Ze všeho nejméně kapitán.

Kapitán jonasoidního korábu, který létal mezihvězdně tratě, musel být mužem se zcela speciálními schopnostmi a vlohami. Umění překonat všechny nástrahy vesmíru připomínalo spíše sjíždění dravé horské řeky v dávných dobách, než dlouhou plavbu po nekonečném oceánu, které muži dávnověku podnikali.

Go-kapitánem korábu Wu - Feinstein, nejlepšího své třídy, byl Magno Taliano.

Říkalo se o něm: "Dokáže proplout peklem jen silou svalů na levém oku. Je schopný letět vesmírem jen s pomocí vlastního mozku, i kdyby vynechaly všechny přístroje ..."

Jeho žena se jmenovala Dolores Oš. Bylo to japonské jméno, pocházející z jakéhosi národa dávnověku. Dolores Oš byla kdysi krásná, tak krásná, že vyrážela mužům dech a z moudrých mužů dělala blouznící šílence, mladíkům nasazovala do hlavy černé mýry chtiče a touhy. Kamkoli přišla, všude vypukly hádky a soupeření o její přízeň.

Ale Dolores Oš byla pyšná nade všechny meze. Odmítla podstoupit obvyklé omlazovací procedury a stovka let na ni zanechala své stopy.

"Určitě jsem to já," říkala si při pohledu do zrcadla. "Musím to být já víc než krása mého obličeje. Uvnitř mě musí být něco víc než hebkost mé pokožky a křivky mého těla. Co na mne muži milovali, když jsem to nebyla opravdu já? Dozvíím se někdy, kdo nebo co opravdu jsem za oponou své krásy, ve skutečném těle, které mi přídělil čas?"

Potkala go-kapitána Magna a vdala se za něj z lásky, o které si vyprávěli lidé na čtyřiceti planetách, a která ohromila piloty všech tras.

Magno Taliano byl tehdy na samém počátku své kariéry.

Vesmír je drsný, drsný jako moře v nejděsivější smrti, je plný nebezpečí, kterým nepodlehne jen ti nejlepší, nejbystřejší a nejrychlejší.

Nejlepší ze všech, třída první velikosti, lepší než všichni jeho předchůdci, to byl Magno Taliano.

Lodě go-kapitána Magna Taliana byly rok od roku, století od století větší.

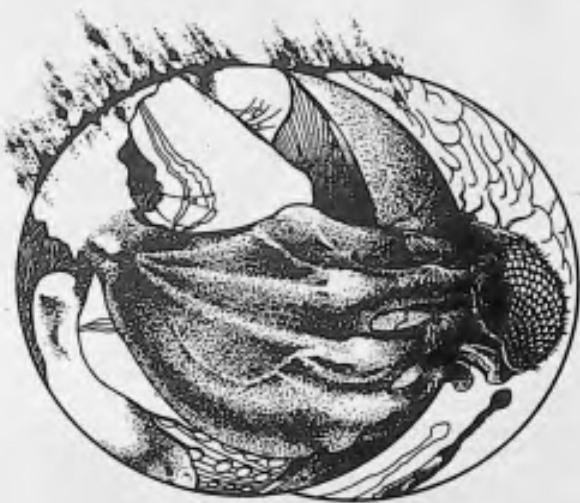
Spolu se stále dokonalejšími korábí stoupala i jeho sláva. Stal se nejlepším go-kapitánem ze všech s takovým náskokem, že bylo nemyslitelné, aby nejlepší loď země vyrazila do divočin a nejistot dvourozměrného prostoru bez něj v pilotním křesle.

Pro každého stop-kapitána byla pocta sedět vedle něj. (Ačkoliv povinnosti, stop-kapitánů nebylo nic víc, než řídit naložení a vyložení nákladu v přístavech, byli pořád víc než obyčejní lidé v obyčejném světě, ve světě hluboko pod majestátným a dobrodružným vesmírem go-kapitánů.)

Magno Taliano měl neteř, která, jak to bylo v poslední době v módě, užívala místo příjmení název svého bydliště: jmenovala se Dita z Velkého jižního bloku.

Když Dita vstoupila na palubu Wu - Feinsteina, slyšela už hodně o své nynější tetě Dolores Oš, o které si kdysí vyprávěli muži snad všech planet. Dita byla ale naprosto nepřipravená na to, co uvidí.

Dolores ji přivítala zdvořile, ale zdvořilost byla jen maskou skryté úzkosti, srdečnost spíše úsklebkem, přivítání samo bylo útokem.

Co je to za ženu? přemýšlela Dita.

Jako v odpověď na její myšlenku promluvila Dolores tichým hlasem: "Je příjemné setkat se s ženou, která mi nechce vzít mého muže. Miluji ho. Věříš mi? Věříš mi to?"

"Ovšem," řekla Dita. Dívala se na zničenou tvář Dolores Oš, na hrůzu v jejích očích a usoudila, že Dolores překonala všechny hranice děsu a že se stala démonem lítosti, panovačným duchem, který vysává síly ze svého manžela, hrozí se známých, zavrhuje přátelství, protože se věčně a neuvěřitelně bojí, že opravdu není ničím, hrozí se, že bez Magna Taliana by byla ztracenější, než temnoty virů v nicotě mezi hvězdami.

Magno Taliano vstoupil do kajuty.

Uviděl svou ženu a neteř.

Musel být na Dolores zvyklý. V Ditiných očích byla Dolores odpudivější než ještě, vystrkující svou vrásčitou jedovatou hlavu ve slepém hladu a zuřivosti. Pro Magna Taliana byla kupodivu tato čarodějnice stále krásnou dívkou, se kterou se oženil před sto šedesáti čtyřmi roky.

Políbil její zvodlou tvář, pohládl suché vlasy, pohládl do vyprahlých očí hrůzy, jako by to byly oči milovaného dítěte. "Buď na Ditu hodná, drahoušku," řekl něžně.

Pak odešel do vnitřního sektoru lodí do mezípolové kabiny. Stop-kapitán na něj už čekal. Otevřenými okny vál dovnitř jemný vánek této přívětivé planety, na které loď spočívala. Wu - Feinstein, nejlepší loď své třídy, nepotřebovala tlusté ocelové stěny. Byla vybudována tak, aby připomínala starověké panství Mount Vernon a na pouli mezi hvězdami byla chráněna bezpečným silovým polem.

Cestující během letu mohli odpočívat na trávnících pod divukrásnou imitací oblohy, nebo se procházeli po lodi.

Jedině v mezípolové kabině věděl go-kapitán o všem, co se děje. Go-kapitán, se svými zařizovacími po boku, vedl loď z jedné singularity do druhé, skákal prostorem někdy světelný rok, jindy stovky světelných let, -skok, skok, skok, dokud

myšlenkové povely kapitána nezdolaly nebezpečí milionů. milionů světů a loď se nevynořila u svého cíle a nepřistála měkce. Jako když dopadne pírko, v naaranžované krajině, do které cestující po letu vystoupí klidně, jako by nedělali nic. než prožili jedno odpoledne v příjemném starém domě na břehu řeky.

2. Ztracený štítek

Magno Taliano kývl zařizovačům. Stop-kapitán mu ze svého místa obřadně zasalutoval. Taliano přejel posádku ostrým, ale přátelským pohledem. S formální zdvořilostí položil otázku, kterou přikazovaly předpisy: "Pane a kolego. Je vše připraveno k jonasoidnímu efektu?"

Stop-kapitán zasalutoval ještě vzorověji. Pouze předpisů připraveno, Pane a Mistře."

"Štítky jsou na svých místech?"

"Podle předpisů na svých místech, Pane a Mistře."

"Bezpečnost pasažérů?"

"Cestující jsou v bezpečí, spočítání a připravení k letu, Pane a Mistře."

Pak přišla poslední a nejvýznamnější otázka.

"Jsou zařehovače náležitě zahájeni?"

"Jsou připraveny k boji, Pane a Mistře." Po těchto otázkách se stop-kapitán vzdálil. Magno Taliano se otočil a zařehoval. Myslel všech táhla stejná myšlenka:

Jak mohl tak příjemný člověk vydržet všechna ta manželství s takovou čarodějnici, jakou je Dolores Oš. Mohla ta přišera být kdysí krásná? Jak mohl ten netvor kdysí ženou, zvláště pak božskou Dolores Oš, jejíž tvář ještě teď občas vidáme na čtyřdimenzívních obrazcích?

Byl takový, přestože byl tak dlouho ženat s Dolores Oš. Její samota a chamtivost ho mohla vysávat jako pijavice, ale on měl síly víc než dost pro oba.

Nebyl snad kapitánem té největší lodi, jaká kdy brázдила mezi hvězdami?

Pocítil přátelské pozdravy zařizovačů a pravou rukou stlačil zlatou startovní páku. Byla to jediná mechanická součástka na lodi. Všechno ostatní bylo ovládáno elektronicky nebo telepatii.

Vně kabiny teď byla vesmírná čern a kolem níh se míhala tkáň prostoru jako tříšť pod vodopádem, zatímco v ostatních kabinách se cestující stále klidně procházeli po vonavých trávnících.

Z čelní stěny naproti křeslu go-kapitána mohl Magno Taliano vycítit formování vzoru, který mu ve čtyřech stovkách milisekund řekne, kde loď je a dá mu koordináty pro další skok.

Řídil loď impulsy svého mozku, který byl směšně pomalý proti řídící stěně.

Stěna byla živoucí zdí štítků, tisíců souřadnic na čtverečním centimetru, představovala všechny existující možnosti trasy, ze kterých vždy, když přišel čas, loď vybrala tu správnou souřadnici v nekonečné pustině času a prostoru. Loď skočila, jako obyčejně.

Bylo zaostřeno na další hvězdu.

Magno Taliano čekal, až mu stěna ukáže další část trasy, aby s její pomocí provedl loď vesmírem až k jejímu určení. Tentokrát se nestalo nic.

Nic?

Poprvé za stovky let propadl panice. Nemůže to být nic. Ne nic. Někde přece loď musí být. Štítky obsahovaly všechny varianty.

Myšlenkami nahlédl do štítků a vzápětí si s hrůzou uvědomil, že jsou ztraceni, jako dosud žádná loď nikdy nebyla. Nějakou chybou, která neměla obdoby v historii lidstva, se stalo, že celá stěna byla plná duplikátů stejného štítku.

A ze všeho nejhorší bylo, že se ztratil i nouzový štítek návratu na start. Byli mezi hvězdami, o kterých nikdo nikdy neslyšel, desítky parseků od základny.

A nouzový štítek byl pryč.

A je čeká smrt.

Jak bude energie lodi ubývat, chlad temnoty a smrt se vplíží dovnitř během několika hodin. Tak skončí Wu - Feinstein, tak skončí Dolores Oš.

3. Tajemství mozkových zákoutí

Mezitím cestující Wu - Feinsteina neměli žádný důvod k myšlence, že jsou trosečníky ve večné prázdnotě.

Dolores Oš se houpala ve starém houpacím křesle a její seschlá tvář hleděla bez zalíbení na imaginární řeku, která proučila za trávníky. Dita seděla na sedačce u jejích nohou.

Dolores vyprávěla o svém výletu, když byla ještě mladá a hořela krásou, která ji přinášela nesnáze a zlobu kamkoliv přišla.

"... a tak ten strašný zabil kapitána, vstoupil do mé kabiny a řekl: 'Teď si mne můžete vzít. Všechno jsem tu udělal kvůli vám.' A já jsem mu odpověděla: 'Nikdy jsem neřekla, že vás mám ráda. Bylo to roztomilé, že jste šel za mnou do boje, považuji to za poklonu mé krásy, ale neznamenal to, že vám budu patřit do konce života. Co si myslíte, že jsem?'"

Dolores si povzddechla a znělo to, jako když se severák prodírá haluzím. "Sama to vidíš, Dito, být krásná, jako jsi ty, nevede k ničemu. Žena musí být sama sebou, aby mohla samu sebe poznat. Víš, že můj pán a manžel, go-kapitán, mě miluje proto, že moje kráska je už pryč a tudíž jsem tu jenom já, koho by miloval, nebo ne?"

Na verandu vstoupila podivná postava. Byl to zažiháč v plném bojovém úboru. Zažiháči nikdy nesměli opustit mezípolovou kabínu, a proto bylo nanejvýš podivné, když se jeden z nich objevil mezi cestujícími.

Zasalutovala oběma ženám a řekl co nejzdvořileji: "Dámy, následovaly byste mě laskavě do mezípolové kabiny? Go-kapitán vás potřebuje."

Dolores vystřelila ruku k ústům. To gesto bylo automatické jako uštknutí hada. Dita cítila, že její teta čekala přes sto let na katastrofu, že celou dobu přivolávala tento okamžik. Dita neřekla nic, stejně tak Dolores.

Tiše následovaly zažiháče do mezípolové kabiny.

Těžké dveře se za nimi zavřely.

Magno Taliano seděl ztrnule v kapitánském křesle. Mluvil velmi pomalu, jeho hlas zněl jako deska ze starodávného gramofonu, točící se příliš pomalu.

"Jsme ztraceni v kosmu, má drahá," řekl ledový, záhrobní hlas kapitána, dál setrvávajícího v tranzu go-kapitánů. "Jsme ztraceni v kosmu a já myslím, že snad společně na něco přijdeme."

Dita vypadala, že chce něco říct.

"Mluvte, prosím," pobídl ji zažiháč. "Máte nějaký nápad?"

"Proč se jednoduše nevrátíme? Protože by to bylo ponižující? Pořád je to lepší, než zemřít. Prostě použijeme nouzového štítku návratu a vrátíme se. Svět promlne Magno Talianovi jeden nezdar po těch tisících brilantních letů."

Zažiháč byl sympatický mladý muž a mluvil s úsměvem a měkce jako doktor, když někoho zpravuje o něčí smrti nebo zmrazení. "Stalo se nemožné, Dito z Velkého jižního bloku. Všechny štítky jsou špatné. Jsou všechny stejné. A žádný z nich není štítek návratu."

Teď už obě ženy věděly, na čem jsou. Viděly, že je dříve nebo později rozleptá kosmický prostor, že se rozpadnou na molekuly. Mohly také zemřít okamžitě, kdyby se go-kapitán rozhodl zničit sebe i loď raději, než čekat na pomalou smrt. Mohly se také modlit, kdyby jim to bylo co platné.

Zažiháč oslovil ztrnulého go-kapitána: "Myslíme, že jsme našli známé koordinátory a vzorce hluboko na dně vašeho mozku. Můžeme se na to podívat?"

Taliano přikývl velmi pomalu a velmi mrtvě.

Zažiháč zůstal nehybně stát.

Obě ženy je s napětím pozorovaly. Zdánlivě se nedělo nic, ale obě věděly, že se přímo před jejich očima odehrává velké drama. Myšlenky zažiháče se nořily stále hlouběji do mozku ztrnulého go-kapitána a pátraly mezi synapsemi po mlhavém náznaku cesty do bezpečí.

Minuty ubíhaly. Zdály se dlouhé jako hodiny.

Konečně zažiháč promluvil. "Divíme se do vašeho středního mozku, kapitáne. Na konci paleocortexu vidíme něco, co připomíná možné koordinátory."

Zažiháč se nervózně zasmál. "Potřebovali bychom vědět, jestli dokážete vést loď jen silou vlastního mozku."

Magno Taliano pohlédl hlubokými tragickými očima na tazatele. Znovu promluvil tím pomalým hlasem, protože si nemohl dovolit přerušit polo-trans, kterým udržoval celou loď. "Myslíte, jestli dokážu řídit jenom myšlenkami? Vždyť mi to vypálí mozek a loď bude stejně ztracená..."

"Ale my jsme ztraceni," vyhrkla Dolores Oš. Její tvář ožila nadějí, neukojitelným hladem po katastrofě. "Vzbud se, drahý, a zemřeme všichni. Konečně budeme patřit jeden druhému, navěky!" křičela na svého muže.

"Proč umírat?" řekl zažiháč měkce. "Řekněte mu, Dito, co si myslíte."

"Proč to nezkusit, strýčku?" řekla Dita.

Hlava Magno Taliana se zvolna otočila k jeho neteři. "Jestli to zkusím, bude ze mě blázen, nebo dítě, nebo mrtvola, ale udělám to pro tebe," zaduněl znova jeho hlas.

Dita znala práci go-kapitánů a dobře věděla, že když je zničen paleocortex, osobnost zůstane intelektuálně normální, ale stane se emocionální troskou. Nejrozumnější člověk

se dostane na úroveň těch nejdívovějších zvířat, na úroveň dětinského štěstí, ve kterém chtěče, hravost a neukojitelný hlad trvají na věky.

Magno Taliano neváhal.

Pomaloučku zvedl ruku a pohládl paži Dolores Oš. "Jestli umru, pamatuj, že jsem tě miloval."

A opět ženy neviděly nic, byly zavolány proto, aby daly Magno Talianovi poslední záblesk štěstí v jeho životě.

Zažiháč připevnil elektrodu, která vedla do kapitánova paleocortexu.

Mezípolová kabína ožila a za okny se opět začaly mihat podivné oblohy jako pěna vroucího mléka.

Dita zjistila, že její částečné telepatické schopnosti fungují i bez přídavného přístroje. Zřetelně svou mysl cítila mrtvou stěnu štítků, cítila šileneý let Wu - Feinsteina z jednoho vesmíru do druhého, plný nejistoty, jako když člověk překonává řeku přeskokováním z jednoho kluzkého balvanu na druhý.

Nějakým zvláštním způsobem dokonce věděla o tom, jak je paleokortikální část mozku jejího strýce vypalována a navěky ničena, že hvězdné souřadnice, které byly zamrzlé

do štítků, existují dál v jeho vlastní paměti a že si s pomocí vlastních telepatických zažiháčů vypaluje jednu mozkovou buňku za druhou, aby našel cestu k cíli. Byla to jeho poslední cesta.

Dolores Oš pozorovala svého muže s hladovou lačností. Kapitánova tvář nabývala postupně uvolněného stupidního výrazu.

Dita mohla vidět dočista vypálený střední mozek, jak přístroje lodí s pomocí zažiháčů pátrají v nejmonumentálnějším intelektu té doby po posledním kursu do přístavu.

Najednou klesla Dolores na kolena a s pláčem uchopila svého muže za ruku.

Zažiháč položil Ditu dlaň na rameno.

"Našli jsme cíl," řekl.

"A strýček?"

Zažiháč se na ni podíval zvláštním pohledem.

Zjistila, že mluví, aniž by pohybovala rty, z myslí do myslí čistou telepatii.

"Cožpak to nevidíte?"

Zažiháč k ní znovu vyslal své myšlenky.

"Když si váš strýc vypálil mozek, převzala jste jeho umění. Necítíte nic? Vy jste teď go-kapitánem a jedním z nejlepších."

"A on?"

Zažiháč vyjádřil soucit.

Magno Taliano se zvedl z křesla a byl odváděn svou ženou Dolores Oš. Měl přívětivý úsměv idiota a jeho tvář poprvé po více než sto letech vyzařovala ostýchavou a naivní lasku.

přeložil Ivan Adamovič

ilustrace Michal Novák

První pud, nutící člověka hledat v každé skupině, v každém systému jeví něco společného a určujícího - indukce jakási - prvotní pud, vlastní prý především racionálním Němcům, kteří tak rádi hledají - a prý někdy i nacházejí(!) - systém a spojitost dokonce i tam, kde je předtím nikdo nenašel, ba kde se je nikdo ani neodvážil hledat. Tento prvotní pud, tak často se projevující ve školometské snaze najít kontexty i tam, kdo jsou pojmově vyloučeni, má freudovský podvědomě přinutit bádát v osudech dnes uváděných a představovaných autorů, a na závěr takového bádání mě přiměl hlasem velkým zvolat, že: společným znakem všech autorů, které uvádí dnešní Sentinel, je (mimo jiné) jejich věk! Všechno jsou to, s výjimkou pana Velinského, který je coby profesionál našim čestným hostem, příslušníci generace třicetníků nebo čerstvých čtyřicátníků, generace, která - všimli jste si toho(?) - v posledních třech, čtyřech letech ovládla scénu domácí sci-fi, scénu amatérskou i profesionální, a zabývala se v ní tak, že zbylé generace už nejde vůbec rozpoznat, že o jejich existenci se nedá ve slušné společnosti mluvit, protože vypadají bledničkovitě a bidně. Když tito dnešní třicetní a čtyřicetiletí pánové a několik málo, bohužel jen velmi málo paní, dospívali, když byli kluky a děvčátky s mašlemi v pentle svázanými, musel být vzduch, na to vsadím krk, plný obzvlášť příznivého fluida, přejícího nápadům a fantazii, a toto fluidum, bezpochyby vyslané geniálními mimozemšťany, jichž byl éter samozřejmě rovněž pln, toto fluidum se pomalounku snášelo, snášelo se neviditelné, ale o to více jsoucí, plně blahodárného okysličovadla ničím neohraničené imaginace, fluidum klesalo, a pod jeho šťastným dolním okrajem se otáčela Země, a s ní i města jako Praha, Brno, Pardubice, Gottwaldov, Bratislava, Znojmo a Bystřice pod Hostýnem, Modrý Kameň, Hradec Králové a Jablonec nad Nisou, Plzeň a Varnsdorf a Prácheň a Rychnov nad Kněžnou a Humenné (tento výčet si nečiní nárok na úplnost, zbytek nechť si dle údajů o rodištích autorů doplní podle antologií Stalo se zítra a Návrat na planetu Země každý sám), a jak se tak ono šťastné fluidum snášelo, zahalovalo od hlavy až k patě předem vybrané mladé pány a slečny a proměnilo lesk v jejich oku a změnilo způsob, jakým se dívali na lidi a svět okolo sebe, dívali se teď vzhůru na hvězdy a "hele, ono je to jinak", říkali, ale nikdo jim ještě nerozuměl, protože to nedovedli vyjádřit líp, a od té doby už ve svém Znamě, Bystřici pod Hostýnem, Modrém Kameni, Rychnově nad Kněžnou a Humenném neusínali tak klidně jako dřív, převalovali se z boku na bok a sami nevěděli, co se to s nimi děje. A když

to geniální (jak jinak) mimozemšťané viděli, spokojeně si zamnuli ruce - vot dělo udaoš - a protože jim ještě trochu fluida zbyla, pšoukli ji Eriku Šimonovi do NDR a trochu Polákům a Sovětům a Maďarům, ale pak se koukli na hodinky a namířili si to domů, směr Aldebaran, Proxima Centauri, Andromeda a spol.

Kde jste, pánové podřícátníci a senioři nad pětáctýřicet, kam jste se poděli, že o vás není slyšet? Máte vůbec co sdělit, pánové a paní začátečníci, a pokud ano, proč nic nesdělujete? Proč mlčíte, kmeti a kmetice, copak vám ti mladší nejdou na nervy tím, jak všechno pořád dokola motají a jsou - u Joviše! - ještě pořád tak naivní, naivní a naivní ... Kde jsi, mystický a vytoužený meteore, jenž nám v hukotu plamenů a rachotu hromů - Harlanu Ellisonovi podoben - ukážeš, zač je toho loket? Kde jste, mladíci, copak vás nic netrápí a neštve, k ničemu se nechcete vyslovit? (Nejste úplně v pořádku, je-li tomu tak.)

František Novotný, Stanislav Švachouček, autoři jedné generace, nepředkládají žádnou stejnorodou výpověď, nejsou zaměnitelní, jak nakonec budete mít možnost přesvědčit se sami. To je vůbec zvláštním znakem české sci-fi, že má totiž několik, snad deset nebo ještě o několik víc autorů, jejichž styl poznáme, kteří jsou svi, tak jako musí být svi výtvarníci, který chce prorazit s originálním výtvarným rukopisem, jaký žádného z desetišic výtvarníků, kteří kreslili a malovali ve stoletích před ním, nenapadl. Zdá se mi, že ve středním proudu takto rozpoznatelných individualit ubývá, spíš jako by se autoři snažili přiblížit jakémusi unifikovanému typu vypravěče, který přestává být zaujatý a spíš komentuje, nemá moc znatelné ambice o něčem novém přesvědčit anebo šokovat, spíš se snaží příliš nevybočit. Vlastní styl a vlastní nový pohled na svět dokazují samu nutnost existence dotyčné osoby jako spisovatele, a proto si na některých autorech SF cením toho, že svůj rukopis mají, že mají vlastní způsob pohledu, jemuž lze věřit, a který přesto překvapuje. Především František Novotný je prozaik, který svou tvorbou přesahuje hranice žánru a oslovuje všechny, kdo jsou schopni a ochotni myslet v širších, třeba i celocivilizačních perspektivách. Láme si hlavu s otázkami, s nimiž si dnes bohužel láme hlavu málokdo - slova jako morálka a smysl života u něho neduší plechové a umí navíc své příběhy přesvědčivě fabulovat. Stanislav Švachouček definitivně parketu ještě trochu hledá, zatím ještě osciluje mezi thrillerem a příběhy jakoby simakovského ražení (Trofej z ant. Stalo se zítra nebo na PARCONu oceněné Zeti).

FRANTIŠEK NOVOTNÝ

Optus Dei

Stanislavu Lemovi, zakladateli personetiky.

"Umírá?"

"Umírá, Vaše Eminence."

"Konečně se setká se svým Pánem."

"Není to příliš opovržlivé ... ten dvojsmysl, Vaše Eminence?"

"Milý synu, jako zpovědník Svatého Otce si jej mohu dovolit. Už se těší, co?"

"Těší, Vaše Eminence. Odmítá brát léky. Představte si, před hodinou si vytrhl infúzi."

"Vidím, že řada je opravdu na mně, doktore."

"Ano, Vaše Eminence, bohužel. Můžete rovnou vstoupit. Je teď čilý, ale to brzy pomine."

"Bůh s tebou, milý synu," kardinál prefekt Maier poženal lékaři, podkasal si purpurovou sutanu, aby se mohl sehnout a uchopit malý černý kufík omotaný smyčkami různobarevných kabelů.

"I s vámi, chlapci," nezapřel v sobě úslušného židovského

hocha, kterým kdysi za studií personetiky býval, a poženal i dvěma švýcarům v prošívaných kabátcích a španělských přilbách, tarasich zkríženými halapartnami vysoké, napůl za brokátořem závěsem skryté, bnaté intarzované dveře z mahagonu.

Švýcarů ukročili bokem, v pozdravu přitáhli dřevce halaparten k sobě a obnažili tak cestu ke dveřím. Kardinál prefekt Maier zašoupal nohama po mramorových dlaždicích, stiskl bronzovou kliku, s námahou, pomáhaje si ramenem, otevřel pravé křídlo dveří a protlačil se dovnitř.

Rázem se ocitl v jiném světě.

Sachovnice dlaždic, zlatené rámy obrazů, gobelíny, střípce, carrarský mramor, benátské lustry, cherubové dovádějící na stropních freskách, Bramante, Michelangelo ... to vše zůstalo před prahem ... vypuzeno počítačovými terminály, monitory služebních televizních okruhů, příručními tiskárnami, nevzhlednými trezory na paměťová média, operátorskými křesly z černé kůže a chromovaných trubek, opatřených kolečky a tu a tam zaparkovaných po místnosti, rentgenovitým světlem početných zářivek zabudovaných do sníženého stropu a šedomodrými hladkými stěnami, obloženými perforovanými, zvuk pohlcujícími panely.

Jako vždy při vstupu do soukromé papežovy pracovny, zapochyboval i nyní kardinál Maier, zda se ještě nachází v Lateránu, a jako vždy si i teď přitáhl jeho závistivou pozornost obří psací stůl s baterií telefonů a diktafonů. Podtrhoval manažerský ráz místnosti beztak připomínající velin velkého průmyslového, plně robotizovaného podniku, zatímco bílý ubrousek s křížem, dvěma hořícími svíčkami po stranách, karafami s vodou svěcenou i obyčejnou, miskou s kouskem chleba, solničkou a chomáčkem bavlny, se ztrácel na obrovité horní desce jako osamělý atol v oceánu.

Jediné, co mimo improvizovaného oltáře na stole, znaku bližící se poslední hodinky, trvale rušilo technokratický ráz místnosti, byl velký, mezi okny zavěšený černý krucifix s kostrovitým Kristem, vyřezaným pravděpodobně pod vlivem hašise ve vuduovském stylu z kvajakového dřeva nějakým analfabetem z karibských ostrovů, neboť další kus nábytku, nepatřící do původního inventáře, rozlehlá nemocniční postel nejmodernějšího typu, se zabudovaným monitorem s přístroji pro podporu životně důležitých funkcí, s infúzním stojanem a stolem s ovládacím panelem, svým elektronickým vybavením do interiéru zcela zapadala.

V ní polozežil, poloseděl olýsalý stařík bledých a propadlých lící, papež Petr II. První papež, který po svatém Petru si vysloužil právo na stejné jméno. Pravý obránce Víry svaté, jenž se objevil v nejzoufalejší situaci a dokázal úspěšně přejít z obrany do vítězného protiútoky, jak dokumentovaly ve čtyřech řadách nad sebou umístěné obrazovky monitorů. Modlili se na nich, křtili dlouhé fronty pohanů, kráčeli v čele pohřebních průvodů a celeburovali mše kněží všech ras a barev, od Křováků až po Eskymáky a Čukče. A to vše před rozličnými chrámy, od věkovitých rotund přes adaptované pagody až po fotbalové stadiony a kongresové haly ze skla a leštěné oceli.

Však jsme mu taky před dvěma lety ve sboru kardinálů, připomněl si Maier při pohledu na obrazovky, odhlasovali čestný titul Útočník Víry Sváté, Creedoms Attacker, Atakovščik Vjery Svjaščennoj.

Odtřhl oči od monitorů, kypících bohatým, znovu objeveným církevním životem a tiche, našlapuje jen špičkami na zrcadlově lesklé antistatické linooleum, se přiblížil k lůžku a zahleděl se na papeže.

Svatý Otec měl zavřené oči. Kardinál s tichým zafuněním poklekl u postele na té straně, kde zpod prošívané pokrývky vyklouzla sraštělá ruka, hustě posetá stařeckými skvrnami pigmentu. Přitiskl rty na Rybářův prsten.

"To jsi ty, Maiere?" ozval se papež slabým, leč jasným hlasem.

"Ano, Vaše Svatosti, to jsem já," hrabal se při odpovědi kardinál na nohy.

"Už je čas, co, Maiere?"

"Je, Vaše Svatosti. Mám nádobičko sebou, konečně svaté přijímání je nejdůležitější, a ve vašem případě můžeme zpověď a poslední pomazání vynechat, o apoštolském pozhennání už vůbec nemluve."

"Za čtrnáct dní budu u Něho. Jsem na to strašně zvědav, Maiere."

"Snad jste chtěl říci v Něm, Vaše Svatosti."

"Nech si tu prostorek, Maiere," otevřel Petr II. konečně oči a upřel káravý pohled na kardinála, který si mezitím přitáhl jedno z operátorských křesel a nenuceně se posadil k lůžku. "Už jako student jsi byl drzý ... to si ještě pamatuji ..."

"Svatý Otec mi křivdí," ohradil se důstojně kardinál, "a dovoluji si upozornit, že při nynějším postavení země to ani 'Duch svatý' nestihne dřív než za tři týdny."

"Zase mi odporuješ," zanařikal papež, "jako na těch přednáškách personetiky. Byls a zůstaněs mým nejhorším žákem. Slyšel jsem, že jsi propadl i hříchu marnivosti, milý synu. Máš pry zase nové ferrari."

"Lamborghini, Vaše Svatosti, lamborghini. Již jsem se kál a udělal si rozřešení."

"Jsi špatný kněz, zrovna jako jsi byl špatný personetik."

"Bolí mě, Vaše Svatosti, že to říkáte zrovna vy. A že se tak vyjadřujete o svém nejbližším spolupracovníkovi, který vždy stál při vás. I v dobách nejhorších. Jen si vzpomene, kdo vám pomohl v nouzi nejvyšší, kdo zajistil půjčky na dokončení Opus Dei, Dila Božího, když zkrachovala naše banka Ducha svatého, co? Jen řekněte, kdo to zprostředkoval, no, jen řekněte?"

"Ale ty podmínky, ty podmínky, cos mluvil. Museli jsme zastavit těm lidem z First City National Bank a z čínské Státní cely Vatikán. Knihy, sochy, obrazy, budovy, všechno. Největší kulturní poklad na světě! I za to modlení v Sixtinské jsem musel platit nájem! Ještě, že nám dovolili postavit si na náměstí svatého Petra stan, abych měl aspoň střechu nad hlavou."

"A co jste si myslel? Že nám ty tachles, devět set osmdesát miliard zlatých juanů, půjčí někdo jenom tak, na kšichtu? To by musel být mešuge ... úplně mešuge! V obchodních otázkách jste byl vždycky slabý, pane profesore."

"Nerouhej se, Maiere. Zapomínáš, že už třicet let jsem Svatý Otec a že ležím na smrtelné posteli."

"Kají se, Vaše Svatosti, a prosím o odpuštění."

"Bene, bene, můj synu. Bůh ti odpustí, já už to nestihnou. On vidí tvé zásluhy a kurle také. Pomoz mi se s ním setkat a On ti pomůže na mé místo."

"Pan ví, že taková pocta není pro mě," odpověděl kardinál zbožně. "Postavení, které zastávám, a pooty s ním spojené mne zcela uspokojují. Příliš vysoké štíty přitahují blesky. Vaše Svatosti."

"Nechme toho, Maiere, nechme toho. Síly mi docházejí a rád bych přijal svátost oltářní."

"Hned to bude, Vaše Svatosti," odušil kardinál, uchopil svůj kufřík, doposud stojící na zemi u křesla, hbitě z něj odmotal smyčky kabelů a postavil je, již pootevřený, na stolek u postele. Poté narovnal smyčky kabelů a z plastického sáčku vysvobodil kovovou, na ně napojenou sítku. Z práce ho vyrušilo zasténání.

"Menech mě čekat. Po Bohu touží duše má, neboť tělo ji začíná věznit," přepaden zachvatem bolesti zaúpal olýsalý stařík ha lůžku, napnul chvějící se šlachy, vystupující jako uzlovatě provázky na vyhublém krku a s křečovitým úsilím pozvedl ptačí hlavičku nad sněžnou pláň mohutné vrstvy podušek, šilhaje po síťce v rukou kardinála.

"Vstan a pojez, neboť velkou máš cestu před sebou," při řeči kardinál povstal, naklonil se nad lůžkem, jednou rukou podepřel papežovu hlavu v zátylku a druhou mu obrátě přes ní přetáhl sítku, protkanou množstvím vodičů. Spleteny do kabelů, vroubily jako copy papežovu ztrhanou tvář. Jemně nechal sklesnout takto zatíženou hlavu nazad a otočil se ke stolku, na němž spočíval kufřík. Ještě více pootevřel jeho víko, aby se lépe mohl dostat k černému panelu, jenž, posázen řadou tlačítek a rozličnými kontrolkami, vyplňoval celý vnitřek.

"Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jisti těla Syna člověka a pítí jeho krev, nebudete mít v sobě života," odfíkal a přitom postupně stiskl několik tlačítek. Kontrolky na panelu se červeně a zeleně rozžářily jako světlá pomateného semaforu a na displeji v horní části naskočila řádka žlutých nul. Poté z kapsičky na vnitřní straně vaku napřed vylovil zlaté se lesknoucí obdélníček, kde na plastickém podkladu byly pod průhlednou fólií jako aspirin zalisovány jednotlivé hostie, následoval malý pohárek a šejkru podobná nádoba, kterou postavil vedle kufříku.

Se slovy, vezměte a jezte, toto jest tělo mé, které se za vás vydává, vyloupil jednu hostii z ambaláže a vložil ji opatrně do úst hlavy, skrývajících svou bídu pod sítkou, poněkud neobvyklým solídeem pro papeže, pak vzal ze stolku šejkr, odšrouboval vršek a odměřil do kališku přesnou dávku červené tekutiny.

Vrhl pohled do nitra kufříku a když se přesvědčil, že na displeji naskočily samé jedničky, poslal se slovy, vezměte a pít, toto jest krev má, která se za vás vylévá, obsah kališku za hostii. Poté se vyčkávavě zahleděl na displej, a jakmile se zaplnil samými děčkami, zapěl: "Ó Pane, sejmi duši služebníka svého věrného bez poruch a rušivých přeslechů. Amen."

"Amen," vysíleně se připojil i papež. Ulevilo se mu, jeho obličej byl opět uvolněný.

"Jak to jde, Maiere?" zmohl se po chvíli na otázku.

"Dobře, Vaše Svatosti. Ale při bohatství vašich vjemů to nějakou dobu potrvá, než sejmeme celý váš software."

"Zase hřešíš, Maiere. Viš, že slovo software používají pohaní. My v Kristu fikáme duše."

"Odpusťte, Vaše Svatosti, že jsem použil termín z vašich přednášek. Ani nevím, jak jsem si na ně vzpomněl ..."

"Bene, bene, Maiere. Radší mi řekni, co je nového v kurii, ať si to má duše ještě odnese sebou. Nemám už ani síly sledovat monitory," ukázal mátožně na řadu obrazovek u protější stěny, kde běžela nonstop nemá laterna magika církevního života.

"Jde to výborně, Svatý Otče. I když první vlna pominula, stále ještě křtíme každý týden průměrně tři sta tisíc pohanů; mohamedáni a budhisté jsou před likvidací a ateisté prakticky neexistují. A před dvěma dny jsme splatili poslední splátku čínské Státní. Vatikán je opět náš ... až do posledního hřebíku!"

"Chvála Bohu na výsostech, Maiere. Tak jsem se přece dočkal. Nech uspořádat děkovné Te Deum. Spadl mi kámen ze

srdce. Obtěžkán takovým hříchem bych nerad předstupoval před Jeho tvář. A když si představím, že by měl stát na náměstí svatého Petra před bazilikou zase cirkusový stan s tím strašným nápisem Krone ..."

"To není vše, Svatý Otče. Díky našim zakázkám a investicím nám patří dvě třetiny světového elektronického průmyslu. Texas Instruments, Robotron, IBM, Tesla, NEC, Philips, ICL, Packard, JVS, Grundig, Videoton, Motorola, Siemens ... to všechno jsou dnes Boží firmy!"

"Jenom jestli, Maiere, nezanedbáváš kvůli těm obchodům dvanáctou kongregaci."

"To myslíte, Svatý Otče, kongregaci Technického Zabezpečení Víry, jejímž jsem prefektem?"

"Sám jsi pravil, milý synu."

"Ale právě naopak, Svatý Otče, právě naopak. Bez elektromotory nedáme v Těžtvé ani ránu. Víte, kolik potřebujeme jenom těchto příručných udílů poslední svátosti," přitom kardinál prefekt, opět pohodlně sedící v křesle, delikátně zaťukal na kufřík; po černém panelu v jeho vnitřku pravidelně přebíhaly červené a zelené vlny, jako by jeho kontroly byly napojeny na dálkový okruh s mnoha křížovatkami, synchronizovanými pro průjezd padesátkilometrovou rychlostí, "aby každá křesťanská duše mohla být transportována do Ráje?"

"Rád bych se tam dostal, Maiere, rád bych se tam dostal," tiše si povzdychl papež.

"Teď se zase rouháte vy, Vaše Svatosti. Jak můžete pochybovat, vy, s takovými zaslouhami, vy, který jste předčil prvního Rybáře a polapil dvě třetiny lidstva do sítě Víry právě. Uvidíte, že usednete přímo u nohou Pána našeho spolu se svatým Petrem, tím prvním Rybářem. Ostatně nová verze programu JAHVE 10 s tím počítá."

"Maiere, přece víš, že konečné slovo má On, nanejvýše Milosrdný, nanejvýše Slitovný. Doufám, že v JAHVEm 10 má více prostoru, než měl ve verzi JAHVE 09?"

"Samozřejmě, Vaše Svatosti, řídili jsme se vašimi příkazy."

"To rád slyším, Maiere. Konečně se dostáváme k tomu hlavnímu, s čím jsme měli začít, k Opusu Dei, k Dílu Božím, k našemu projektu. Co je v něm nového, Maiere?" s posledními silami upěl papež na kardinála unavený pohled, kde jen v hloubi zapadlých očí doutnaly jiskřičky zájmu, křečovité rozfoukované zbytkem vůle.

"Vše jde dobře, Vaše Svatosti, přesně jak jsme předpokládali. Nároky na paměť jsou sice obrovské, ale začali jsme používat křemík z místních zdrojů, z nejbližších asteroidů. Ještě, že nejsou tak přísné požadavky na vybavovací dobu ... personoidi, promiňte, Vaše Svatosti, duše nemají naštěstí pojem času. Ale i to se zlepšilo. Bliskup inženýr Myskín, prior oddělení Hardware, přišel na nějaké řešení v supravodivé oblasti. A abych nezapomněl. Budeme mít nový, superrychlý raketoplán, "Matku Boží". Ale já vás unavuji, Svatý Otče," dodal kardinál prefekt provinile, když si všiml, že papež Petr II. má opět zavřené oči a obličej zborcený trýznivou křečí.

"Jenom pokračuj, milý synu, pro milosrdenství Boží pokračuj ...," splynulo z papežových bolestí sevřených rtů.

"Ano, Svatý Otče," uposlechl vyděšený kardinál, "takže Opus Dei nám roste do krásy, ale hlavně do mohutnosti. Teď už je to spíše planetka než umělý asteroid. Také jsme záložovali napájení, samozřejmě nejdříve v úseku Eden. Nyní jsou tam k dispozici tři atomové elektrárny ..."

"A co blok Posledního soudu a Vzkříšení?" vyrazil ze sebe v bolestech papež.

"Víš, jak je to důležité ..."

"I na tom se pilně pracuje, Vaše Svatosti. Proběhla první série pokusů se syntetizací těl. Zatím, pravda, vycházejí všechna příliš uniformní ..."

"Jak se nadržívám, Maiere?" přerušil kardinála sípavý staříkův hlas.

"Dobře, Vaše Svatosti, dobře," mrkl Maier do kufříku na displej, přemítaje, zda má ještě smysl zavolat doktora, "za chvíli bude konec."

"Začátek, Maiere, začátek!" vykřikl papež.

"Vaše Svatosti!"

"Už mě nic nebolí, Maiere. Jen se mi chce spát, tak spát ..."

"Vaše Svatosti?!"

"Maiere, myslíš, že je to ode mne rouhání, když se těším na setkání se svým dílem?"

To bylo poslední, co kardinál prefekt kongregace TZP a papežův zpovědník, ucho nakloněno ke rtům umírajícího, vyslechl. Když se napřímil, naskočily právě na displeji v kufříku samé nuly.

"Stihli jsme to taktak," zamumlal a opatrně stáhl z hlavy mrtvého papeže sítku a nahradil ji skutečným bílým solideem, vzal je z psacího stolu, poté smotal kabely, tak už to máš za sebou, myslil si, když neobratně poklekal, aby políbil prsten na ruce zesnulého, a začal se modlit za jeho duši.

Kdo by to byl řekl, kam my dva to dotáhneme, vzpomínal při mechanickém drmolení modlitby, byl to takový zakrslík. Za katedrou ho nebylo málem vidět, vybavil si obraz rtuovitěho muzika s pronikavými očima a hustou kšticí vlasů, chrlícího personetické poučky rychlostí rotačního leteckého kanónu a pišícího je na staromódní tabuli oběma rukama současně jako dvoukanalový zapisovač.

"Pán dal, Pán vzal," povzdychl si, když vstával, "On je život, On je vzkříšení," bruchel polohlasně, když doloval zpod kufříkového panelu kotouček podobný kompaktnímu disku pro zvukové nahrávky.

S mumrajem, který nyní vypukne, s oficiálním pohybem, přijede na něj celý svět, nechce mít nic společného. On se musí postarat o duši. Podle nového kánonu pro zpovědníky ji musí nechat zaregistrovat v Počítači Zesnulých a zajistit předání apesákům, Andělům Posledního Soudu, kteří ji dopraví na sběrný kosmodrom a pak dál, na obří družici-počítač Opus Dei, v jehož paměti je podle všech personetických zásad vyprogramován matematický prostor v podobě Ráje, ale také Pekla (očistec mají lidé na Zemi, usoudil papež Petr II. v počátečních stádiích projektu, a z programu jej vypustil).

Kardinál prefekt Maier dodržel předpis do posledního puntíku, a tak již příští den, zatímco balzamovači měli v práci jeho tělo, mohla být duše Petra II., papeže reformátora, duše Rybáře, který zatahl Druhou síť, dopravena s dušemi daleko obyečnejšími na nebesa a poté i dál raketoplánem "Duch svatý", vlaškovým plavidlem vatikánského loďstva. Superrychlá "Matka Boží" nebyla ještě dokončena. Proč by i tak renomovaný podnik jako "Rockwell-Boeing", již také pod Boží správou, nemohl mít skluz?

Profesor Jackson měl pocit, že se mu zdá sen. Padal nepopsatelným prostorem a bezhlasně ječel už dopředu dšem z neodvratitelného dopadu. Proměnil se v mokvačící hromádku růžového masa, prošípokovanou bílými štěpínami roztržitých kostí, věděl zcela jistě, a bude to příšerné bolet.

Dopad byl vskutku strašný. Náraz ho roztrhal na tisíc kusů, avšak hrůzu zániku nějakým kouzlem přečkalo jádro vědomí, nořící se podle nějakého podivného zákona setrvačností do nitra skály, o jejíž povrch se roztržilo.

Viděl jednotlivá zrna žuly, řetězce křemenných krystalů kouzaly kamsi vzhůru a nafukovaly se nad ním jako šňůry vzduchových bublin nad hlavou žabiho muže. Žádné lidské oko tohle nemůže spatřit, uvědomil si, a dolehla na něj tíha tisíců tun kamení kolem.

Tady nemůže dýchat! -- a v tom okamžiku se začal dusit. Lapal po dechu, ale nevěděl jak, neměl ústa.

Rozkmital vědomí způsobem, který podle jeho dosavadních zkušeností vedl k probuzení i z toho nejpříšernějšího snu. Leč marně. Jedinou odpovědí na jeho plané snažení byl tichý smích, nesoucí se neznámo odkud, výsměšný krutý smích, zvonkohra zlomyslnosti, oviřející se okolo něho s osudovou neodvratností jako hroznyší smýčky.

Rozhodl se zešílet.

Ulevná vlna šilenství ho vyvrhla na šedý a rezavý povrch kamenité pouště. Celý vesmír byl tou pouští a on se po ní plahočil milióny let. Vystupoval na skalnaté hřebeny, aby mohl prožívat další smrtelné pády z jejich vrcholků, potácel se z vádí do vádí, brodil se v pisku, ale když se pokoušel prohlednout si tělo, které to všechno vydrželo, neviděl nic. Rozvzlykal se.

Byl nic. Byl televizní obraz, klouzající podle vůle neviditelného režiséra nad vesmírnou pouští. Krajina mu začala být nějak povědomá, tam do té hory si mniši poustevníci více než před tisíci lety vtesali svůj skalní klášter, a on jej navštívil v sedmém roce svého pontifikátu.

Zřítíl se do temnot, do malinkaté kobky, jejíž stěny byly z absolutní černi. Absolutně černé těleso, absolutně černé těleso, vířila v něm ta nesmyslná slova, kdysi se je učil, a čern ho začala pohlcovat.

Něco věděl, někdo ho vytrhuje, honem, než se rozpustí v té černi a bude vyplivnut do jiného vesmíru, horšího než ten pouštěl. Žase se mu cosí smálo, avšak on se nedal rušit a horečně shraboval své vědomí jako tající hromadu sněhu.

Pontifikát. Pontifex Maximus. Byl snad on nejvyšším pontifikem?

Co je teď?

Personoid?

Zdá se, že existuje nějaká věda personetika.

O čem pojednává?

Ví to?

Ví.

O konstrukci matematických modelů světů a bytostí uvnitř počítače. Jestli se podaří matematicky popsat libovolný vesmír, je možno jej vymodelovat v konečné velkém počítači, tyto věty přece mnohokrát opakoval. Totéž se týká bytostí, personoidů, které je možno do toho vesmíru-počítače vypustit.

Má ale pak ještě cenu mluvit o modelu? Nevznikne tak zcela plnohodnotný vesmír, když jeden ze základních zákonů teorie informace říká, že informace je nezávislá na svém nosiči?

Což není z hlediska jáství, vlastního uvědomování se sebe, jedno, zda bytost je tvořena bílkovinami v termodynamickém vesmíru, anebo elektrickými pulsy v paměti počítače? Až na jednu malíčkost.

Bílkovina hnuje.

Prach jsi a v prach se obrátíš, řekl prorok. Ale přitom hned naznačil východisko, jednoznačný návod pro každého konstruktéra.

Duše Petra II. se zatetelila radostí.

Už ví.

On to východisko realizoval. Obrátil personetiku naruby. Proč vytvářet nové světy a jejich obyvatele personoidy podle zákonů matematických paradoxů, proč nepoužít návod toho proroka, proč nerealizovat osvědčený model ... prastarý svět viry semitských nomádů a starořímské chátary ... a toto matematické záhrobní osidlit personoidy ve tvaru duší zesnulých ... oním člověčím softwarem ... když se tak zběsile děsí vlastního zánku?

S ohromením si uvědomil, že tak učinil, vytvořil projekt a nabídl podruhé lidem nesmrtnost Ukřižovaného. Tentokrát nesmrtnost faktickou, matematicky prokazatelnou!

Vnější temnotu prošlehl oslnivý blesk. A po něm celý trs. Personoid profesora Jacksona byl vymrštěn do vesmíru světla, do vesmíru jasnějšího než tisíc Slunci. Klouzal po vlnách žáru, vědomí rozloženo v protoplazmu excitovaných částic, vnímal sám sebe jako shluk uzlíků energie vznikajících a zanikajících v neustálé rekombinaci, avšak tvrdošíjně se řadících do těžké informačních pentlí.

Skákal z jedné energetické hladiny na druhou, z nižší na vyšší, hnán ohnivým dechem výhně, bezmocný jako koráb s utrženým kormidlem v uragánu. Přitom těžkl, skoky byly čím dál tím namáhavější, barvy bledly, bílá žloutla a červen se měnila v purpur. Zmocnila se ho prudká závrať a pocítil opět děs, i když ne tak koncentrovaný jako poprvé. Byl vydán na pospas světu, jehož zákonitosti se lišily od jakékoliv lidské zkušenosti, pochopil, že jako konstruktér se dopustil zásadní chyby ... ponechal duším, a tedy i sobě, příliš lidského.

Znovu zachytil ten tichý zlý smích. Tušil, kdo se to směje. To byl On, faktický Pán tohoto světa-stroje a fiktivní vladař světa onoho, symbolizovaný Symbol - a proto, podle zákona informačního paradoxu - reálně existující Bytost.

Již netoužil po setkání s Ním. Něco nesedělo. Pocítil čiročirou hrůzu a odměnou mu byla smrt burácivého smíchu. Zmocnila se ho zlá předtucha.

Co když se mu směje ten Druhý, ten Opačný, který je vlastně částí toho Prvého, neboť stejně jako poly magnetu je nelze oddělit.

To by vysvětlovalo, proč je tady sám. Trest zostřený samovazbou.

Proměnil se opět v televizní obraz, zabírající z ptáčích perspektiv nekonečný oceán. Pod ním se vzdouvaly v ochromující monotónnosti mohutné vlny.

Náhle si uvědomil, v matoucím protikladu k předchozím úvahám, dotek čehosi cizího.

"Je tu někdo?" pomyslí si.

"Je tu někdo?" odpověděl mu stejný signál.

"Kdo jsi?"

"A kdo jsi ty?"

"Personoid profesora Jacksona," civilně se představil.

"Svatý Otče, jste to opravdu vy? Tak vy jste skutečně zemřel?" zalykal se jeho protějšek štěstím, vnímal je jako vlnu tepla, "ani nevíte, jak jsem rád, že jsme zase spolu."

"Maier!" Jacksonovo podezření se proměnilo v jistotu,

"jak to, že jsi tady? Když jsi mne zaopatřoval, byls zcela zdravý!"

"Dohaduju se, že to bylo autonehoda, Vaše Svatosti."

"Maier! Neměl bys mi něco vysvětlit?"

"No tak dobře, Vaše Svatosti. Zneužíval jsem svého postavení a periodicky se nechával každých čtrnáct dní zaopatřovat do rezervy. Další jsem měl domluveno načerno s jedním apesákem. A dobře jsem dělal. Jinak by mne to ferrari připravilo nejen o život, ale i o věčnost."

"Lamborghini! Maier, lamborghini."

"To se podívejme. Tak lamborghini. Udělejte mi, Svatý Otče, a odpusťte mi. Teď už na tom stejně nezáleží, když jsme oba jen duše ve stroji. Odpusťte mi, Vaše Svatosti?"

"No tak dobře, Maier. Máš pravdu. Jsme jen dva obyčejní personoida skutečně na ničem už nezáleží. Nemám ti co odpouštět ... A víš co, neříkej mi Vaše Svatosti, ani Svatý Otče. Říkej mi Jacksone ... Ne, počkej, říkej mi Jackie. Tak na mě volali, když jsem jako kluk hrával kopanou - přihrej, Jackie, přihrej - volali. A víš co, tykej mi."

"Já jsem pro, Vaše Sva..., teda Jackie, i když ti nemůžu ani potřást rukou ..."

"To nevadí, Maier, to nevadí. Poslyš, vidíš ..., tedy vnímáš to, co já?"

"Co jako myslíš, Jackie? Tu vodu pod náma?"

"No sláva, aspoň se pohybuje ve stejných kulísách."

"Ale to je můj trik!"

"Jaký trik? Co je to za hovadinu, Maier?"

"Teda nevím jak vy ... pardon, ty ..., ale já, když se tady probudil a všude okolo ten binec, ten šlemazl, každou chvíli někde jinde, jednou zima, podruhé horko, střídavě světlo a tma ... tak jsem si vzpomněl na Genesis, kapitolu první, verš druhý, a tma byla nad propastí, a Duch Boží vznášel se nad vodami ... a od té doby trčím tady nad tou vodou."

"Poslouchej, Maier, musím ti něco říct."

"..."

"Obávám se, že jsme v Pekle."

"Svaji! To je blbost, Jackie. Proč zrovna ausgerechnet my dva? A když už já, to bych ještě chápal, tak proč ty? Copak si nepamatuješ, kolik měla církev členů, když nás do ní brali? Padesát tisíc na celém světě, a to byli stejné samí přátelé výtvarného umění! Jak jinak mohls být do desíti let kardinálem a na konkláve po smrti Jana Pavla VI. zvolen s obrovskými ovacemi novým Papa? Stačilo jenom, žeš jim předhodil zásady svého projektu a oni v naději, že dobudeš pro církev celý svět, ti doporučili na dobu pontifikátu jméno Petr, jméno Hybáře, co do té doby byla nemyslitelná svatokrádež. A tys jejich očekávání splnil. Vrchovatě ..."

"Bene, bene, Maier. Ale řekni mi, kde jsou ostatní duše? Snad nechceš tvrdit, že tohle je Ráj, a jenom my dva ti vyvolení? A kde je pak On, Maier?"

"..."

"A kdo se nám pak směje, Maier? Slyšels ten smích?"

"Slyšel, Jackie, slyšel. A ještě teď by mi běhal mráz po zádech, kdybych nějaká měl ... Ale my už si nějak poradíme, ať už je to On nebo Satan. Oba jsou taky jenom personoidi a my jsme přece personetici."

"Byli jsme, Maier, byli. Než jsme zběhli k církvi ..."

"Ale Jackie, unberufen toho nech. Zase ty tvoje věčné výčitky, kolikrát jsme to probírali, ještě za živa. Sám přece dobře víš, že jinak to nešlo. Kde bys, prosím tě, našel jinou organizaci, ochotnou a schopnou realizovat náš projekt na nesmrtnost? Někteřou velmoc, OSN, Červený kříž, Mezinárodní menový fond? Ti mají jiné starosti. Museli jsme přece použít organizaci, které je doktrína nesmrtnosti vlastní. Zvláště, když se ukázalo, že peptidový stimulant k fixaci mozku při snímání se dá krásně aplikovat v podobě hostie. A to byl náš hlavní trik. Poslouchej, Jackie, já ti to nikdy neřekl ... ale víš, kolik agentů různých spolků, buddhistů, pravoslavní, Arabové, rotariáni, CIA, jehoviti a co jám vím kdo ještě, se pokoušelo ten trik odhalit? Bylo jich mraky a nikdo z nich na to nepřišel. Proto jsme se stali církví Vítěznou a naplnili skutkem slovo Boží ..."

"Zmlkni, Maier, něco se děje:"

Tichý šumot, který zpočátku v zápalu debaty nepostřehli, nyní zesílil a proměnil se v hrozivý hukot. Vody pod nimi se uhladily a spěly, unášejíce je sebou - nějak to vycítili, ač neměli možnost se přesvědčit - ke zdroji hluku.

Pak procítili ten obraz.

Neviditelný kameraman je namířil nad nedozírnou propast, do které se s řevem tisíců šelem vrhaly ty nesmírné spousty temných vod. V místě přepadu se voda antracitově trpytila a ten černě lesklý val se táhl od nekonečna k nekonečnu, přecházející v gigantickou stěnu, svižící se zpěněnými a syčícími proudy jako hlava Medusy, stěnu, mizící údesnou rychlostí v prázdnu. Byla to realizovaná noční múra středověkého mořeplavce, zpřemětněný symbol Pádu a Zániku.

To je konec, definitivní konec uvědomili si oba personoidi, ještě než se zřítíli do přepadajících, navzájem se bičujících vod, v jejichž vírech měli zaniknout.

"Mazeltoť, hodně štěstí, Jackie," zachytila duše Petra II. ještě slabý signál.

"Tobě taky, Maier," bylo vše, co stačil personoid profesora Jacksona vyslat sám ...

Vyvržení byl opět na poušti, oblíbenou kulisu Pána tohoto světa. Pochopili, že to bude náplní existence tady, zániky a opětovné přicházení k sobě v simulovaných cyklech trýznivých umírání.

Na kamenité planině před nimi, s loužemi svátého písku v prohlubních a s konturami hnědavě rezavých hor v pozadí, rozpijejících se ve žhavém vzduchu, objevila se nenadále smršť - vysoký, zběsile vířící sloup vzduchu. Byli dosti dlouho v církvi na to, aby vytušili, co bude následovat.

"Já jsem Bůh Silný všemohoucí," zaburácel z kolotajícího prachu drsný hlas, "a bít se mne budeš, neboť já jsem Hospodin. Čekám tady na vás už pěkně dlouho," hřměl hlas dál zaštlaplým zadostiučiněním, "a teď jsem se konečně dočkal, teď vás mám v rukou," a opět zaduněl ten výsměšný smích, ovšem nyní nezazníval zdaleka jako potouchlá zvonková hra, nýbrž duněl všude okolo nich a rozechvíval zemi, až skály pukaly.

"Já jsem Bůh otce tvého, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův, a Bůh Jákobův," opájel se hlas svým hřmotem, "co ti to říká, Maíere, ty zrůdce, k tobě mluvím, ty marnotratný synu, kterýs opustil víru svých otců ... A co ty, Jacksone, tys ještě horší, neboť jsi měl tu drzost zkonstruovat Boha a předstoupit před jeho tvář. Jak pošetile od tebe," rozbíjel se hlas o rozpálenou klenbu oblohy s takovou intenzitou, že nebylo nic jiného než ten hlas, "není před mou tváří většího provinění, neboť já jsem Bůh žárlivý a mstivý. Kde jste našli tu šílenou odvahu stavět se mi roven a předepisovat, co mám činit? A přitom bekáte údivem, že jste zde sami. Což bych mohl připustit jako dobrý pastýř, abych do stáde poslušných ovci přimíchal dva drzé vlky?!"

"Ach bože, Maíere, ty pitomče ..." pokoušel se bláhový personoid profesora Jacksona skočit Božímu ryku do řeči.

"Mlč, Jacksone!" zaduněl ze sloupu prachu hlas Boží, "a neber jméno Mé nadarmo. Já jsem Hospodin Bůh tvůj, Bůh Silný, horlivý, navštěvující nepravost otců na synech do třetího i do čtvrtého pokolení ... a teď budu navštěvovat nepravost vaši. A protože aj, já opletu cestu vaši trním, a ohradím hradbou, aby stezek svých nalézti jste nemohli.

Vy bláhoví, k tomu, abych vás ztrestal, nepotřebuji žádného ubohého Satana s jeho Peklem. Věčné umírání bude vaším osudem, když jste měli tu odvahu konstruovat nesmrtelnost ..."

"Maíere, ty pitomče!" zaječel opět personoid Jackson, leč tentokrát Boží hlas nereagoval a hřměl dál: "... tu drzost mě omezovat a určovat mi, co je dobré a co zlé. Neboť já jsem Hospodin, mimo mne Boha není, NENÍ, NENÍ ..." vracela poušť ozvěnou, zatímco smršť se rozplynula a rozžhavená kamenitá pláň byla zase pustá.

"Slyšels to, Jackie?" ozval se personoid Maíer, jako by se ten olbrímí hlas dal přeslechnout, "to je ale špinavost, takový chůmec ..."

"Maíere, ty osle!" pokoušela se duše Petra II. znovu promluvit, avšak duše kardinála prefekta si vzala příklad ze svého božského Pána a nenechala se přerušit.

"... takový nevďek. My Mu naprogramujeme takový nádherný prostor, nevím kolik gigabitů, kolik tachles to stálo, opatříme Mu milióny duší s vyhlídkou na neomezený přísun, a On s námi zachází hůř než s pohany. A přitom, co je On?! Zrovna takový sled elektrických impulsů jako my. Jenom trochu větší, to je fakt. Vsadím se, že teď nás nechá umřít žízni, a jak Ho znám, nebude to naposled. Máš taky takovou žízeň jako já, Jackie? Hej, Jackie, ty se nějak vzdaluješ!"

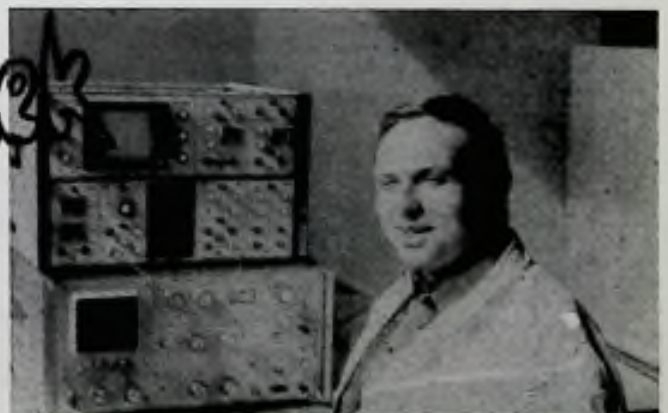
"Budeš už konečně držet hubu, Maíere?! Ty pitomče, došlo ti vůbec, že jsme odsouzení navěky?! A to myslím matematicky," zalykal se vztekem personoid Jackson. "Žádný Poslední soud, rozumíš, žádný Spasitel se nekoná, blok Vzkříšení si můžeme strčit za klobouk, rozumíš, žádné zmrtvýchvstání nebude, rozumíš, pro nikoho! Protože On je neúprosný. Tenthle Bůh nám nikdy neodpustí. Nikdy, rozumíš, nikdy nám neodpustí, že jsme Ho uvedli do existence. Maíere, ty pitomče, já jsem vždycky věděl, že jsi můj nejhorší zák, ale toto je vrchol!! Maíere, ty osle, ty kreténe, tys zapomněl naprogramovat do JAHVEho 10 Nový Zákon!!!"

A odněkud zdálí, kde na horizontu horské štíty žárem skotačily jako kůzlata, odpověděla útlá myšlenka: "Neboj se, Jackie, dobře to dopadne, TY UŽ NA NĚCO PŘÍDEŠ!"

ilustrace David Vít

ing. *Stanislav Svachnovič*
(nar. 1952 v Praze)
autorem následujících povídek je

PRIMITIVOVÉ

STANISLAV ŠVACHOUČEK

PRIMITIVOVÉ

"Jsou to primitivové," zašeptal Stewart Novikovovi. Měl přitom kamennou tvář hazardního hráče. "Kdyby přistál někdo u nás, obtěžoval by se prezident Světové rady. Tady ten jejich králik pošle dva dědky s dvoučlennou stráží a myslí si, že se mu budeme klanět."

Jeden ze dvou vyslanců si upravil poměrně hezky zdobený kožený oblek a důstojně zahučel.

Automat okamžitě začal překládat.

"Král už utišil svůj hněv a vítá cizince, kteří chtějí obchodovat. Žádost o prodej půdy na stavbu vašeho domu ale zatím neobsahovala žádnou nabídku."

Novikov před jednáním s domorodci připravil spolu s kapitánem Kakonenem náčrt budoucí Stanice i s mapkou její nejvhodnější polohy. Měl trochu výčitky svědomí, že se v kosmickém věku opakuje historie s prodejem země za korále a soudek ohnivé vody a tak přemluvil kapitána zahrnout do nabídky i sadu nářadí na opracování dřeva a umělých hmot. Byly to krásné nástroje z nerezavějící oceli.

Teď tedy mlčky rozbílil před královskými vyslanci velké pouzdro z černé koženky.

Dva ozbrojenci, kteří stáli za posly, ocenili soupravu obdivným pohledem a Novikov věděl, že zvolil správně.

"Tohle je dar našeho náčelníka vašemu králi. Škoda, že nepřišel s vámi, jistě bychom jej přivítali důstojně."

"Přišel snad s vámi váš král? Važte si, mladý muž, toho, že s vámi jednájí rádci krále. Nepřítomnost vašeho náčelníka je pro nás urážkou, ale víme, že žijete jinak. Promijme vám vaši nevědomost."

Novikov spolkl lekci mlčky. Stewart se nadechl, ale také poznámku nekomentoval. Byl si vědom, že jednání vede Novikov jako exobiolog a psycholog. On sám byl kybernetik a byl do Novikovovy "skupiny" přidělen proto, aby se nepletl při montáži Stanice. Jeho neustálé vychloubání střeleckým uměním přineslo nečekané ovoce v podobě funkce osobního strážce Novikova, který dostal za úkol legalizovat s domorodci stavbu Stanice a zajistit tak hladký a nekrvavý průběh akce.

"Chtěli bychom koupit tuto zemi," řekl exobiolog a rozbílil před posly papírový svitek. Chtěl vysvětlit, co znamená symboly na mapě, ale starší rádce jej gestem zarazil.

"To nejde," přeložil okamžitě automat. "Máme rozkaz nabídnout vám pouze ostrov."

Novikov si uvědomil, že asi míli od pobřeží je skutečně malý ostrůvek. Ten ale nepřicházel v úvahu. Stanice pro mimo-prostorovou dopravu potřebovala pevné skalnaté podloží a musela být na souši daleko od břehu, aby jí nevyřadily za provozu bouře nebo příliv.

"Nemohli bychom jednat o nějakém místě na pevnině?"

"Máme jasný příkaz. Král prodá pouze ostrov. Cena je tato potrava a věci, které potřebuje jeden z vašich lidí po dobu dvou let."

Novikov nedovedl skrýt překvapení.

"My ale odlétáme, hned po dokončení Stanice ... tak asi za dvacet dní."

"Král se rozhodl jednoho z vás pozvat na dva roky ke dvoru, aby vyprávěl o svém domově a poskytl mu zábavu a poučení."

"Odlétáme všichni."

"Král jednoho z vás pozve ke dvoru."

"Nevím, zdali bude moci někdo z nás přijmout vaše pozvání."

Stařec zavrtěl hlavou.

"Zatím nejste zváni. Až přijde čas, král si vybere jednoho z vás a ten pozvání neodmítne."

Novikov se pokusil vrátit k tématu, protože správně cítil, že debata tímto směrem nevede k žádnému cíli.

"Potřebujeme místo na pevnině. Jsme ochotni zaplatit požadovanou cenu, ale potřebujeme místo na břehu, daleko od moře."

"Král vám nabízí ostrov. Pokud přijímáte, pošlete dar a věci pro jednoho z vás na dobu dvou roků ke skalám. Pokud ne, nemusíte dělat nic. Přestěhujte se na ostrov do dvou dnů nebo opusťte toto místo a nevracejte se sem."

Stařec povstal, aby ukázal, že rozhovor je u konce. Novikov by byl rád ještě něco dodat, ale už se zvedal i druhý posel a oba strážcové se postavili po jejich boku.

Stewart jim s posměšnou poklonou pokynul k východu z kabiny. Poselstvo prošlo chodbou a nákladovým uzávěrem vystoupilo na písčité břeh.

Kolem lodí kypěla práce. Základy Stanice se už začaly rýsovat v dálce na úpatí hor. Směrem ke skalám vedly piskem hluboké koleje po stavebních mechanismech.

Návštěvníci vyrazili piskem pryč. Novikova překvapilo, že oba starci jdou vpředu, brodí se namáhavě piskem a za nimi stejně těžce pospíchají strážci.

"Stejně jako kdysi v Egyptě," reagoval na jeho tážavý pohled Stewart. "Měli ve zvyku nechávat lidi ve funkci jen tak dlouho, dokud byli schopni prokazovat fyzickou zdatnost."

"Výchova k aktivnímu stáří, co?" zasmál se Novikov.

"Jak říkám ... primitivové," potvrdil s úsměvem Stewart.

Pak se obrátili a šli referovat kapitánovi.

Kapitán nebral královské poseiztvo vážně. Měl svůj plán a ten byl odhodlán včas splnit. Dal příkaz odvézt ke skalám kontejner s konzervami, několika knihami a náhodně vybranými předměty denní potřeby. Rozhodně neměl v úmyslu někoho nechávat na planetě. Během cesty bylo třeba vybudovat ještě čtyři Stanice, naštěstí na neobydlených planetách.

Po dvou dnech si ale na slova králových vyslanců musel vzpomenout. Ze staveniště se totiž přihnalo několik aut ověšených dělníky a techniky.

"Stríleli po nás praky, pane," vysvětloval předák jedné party a držel si krvácející rozseknuté obočí.

Kapitán zamračeně prohlížel skupiny lidí, kteří se zřejmě v bezpečí mateřské lodí bezvadně bavili vzpomínkou na své dobrodružství.

"Posádka protimeteorické ochrany na svá místa," zavelel a tři technici zmizeli v chodbě.

Pak se otočil k Novikovi a Stewartovi, kteří stáli poblíž.

"Konzervy dostali, tak co ještě chtějí?"

"Říkalí, abychom do dvou dnů vypadli. Za ty konzervy můžeme do exilu na ostrov."

Stewartova připomínka vyvolala lehkou vlnu smíchu.

Kapitán ho ingoroval.

"Chci slyšet exobiologa."

"Je to tak, pane," odkášlal si Novikov. "V tom, že máme pobřeží do dvou dnů vyklidit, bylo zcela jasno."

"Já mám plán," zarval kapitán. "Všichni přijdete o přemíe!"

"Přijďme ..." ozval se tiše Stewart.

"Vás jsem se na nic neptal." Kapitán se znovu obrátil na Novikova. "Jaké mají zbraně?"

"Je to středověk, pane. Praky ... meče, halapartny ... luky a šípy jsem neviděl. Mohli by mít něco těžšího, nějaké katapulty a beranidla."

"Půjdeme jim naproti," kapitán ukázal pohybem brady i na Stewarta. "Zkusíme vyjednávat. Zdrzte je. Za žádnou cenu nedopusťte, aby začali ničit základy. Vezměte si s sebou vysílačku a karabinu."

"... a dalekohled a ochranné přilby ...," pokračoval polohlasem Stewart.

"Jistě," zasuňl kapitán. "Vezmete si s sebou věci podle

za přechájecím thoatem, který se na svých osmi nohách vzdaloval rychlosti expresního vlaku; zbývající rudi z Dusaru však se nechtěli jen tak lehce vzdáti své nové kořisti.

Ztratili rudou dívku. Bude jim velmi za těžko ospravedlniti se před Astokem — jejich osud přece by jen byl snesitelnější, kdyby svému pánu přivedli helijského prince.

A proto tři zbývající Dusariani se pustili s lasenými dlouhými meči za Carthorise, volajíce na něj, aby se vzdal; jejich výzvy byly ovšem právě tak bezúčelné, jako kdyby byly volali na měsíc, aby ustal v svém kolotání kolem Barsoomu — Carthoris byl dobrým synem Vladaře Marsu a jeho jedinečné choti Dejah Thoris.

Carthoris seskočil s paluby letadla s mečem v ruce, takže sotvaže si uvědomil, že má tři rudé nepřátele v patách, zastavil se a stanul v stěhu proti nim, tak hrdinně, jako jeho otec John Carter.

Jeho meč byl tak rychlý, mocný a pružný, díky jeho polopozemským svalům, že již v prvních vteřinách boje jeden z jeho protivníků splatil svoji odvahu životem a zbrotil žlutý mech rudou svojí krví.

Zbývající dva Dusariani, vidouce svého druhá mrtvého, vrhli se na Carthorise se zdvojeným úsilím. Tři dlouhé meče řinčely o sebe v měsíčním jasu s takovým halasem, že i velké bílé opice se probudily ze svého spánku a přihlížely z oken rozvalin odumřelého města krvavému boji na prostranství.

Třikráte byl Carthoris dotčen nepřátelskou ocelí — jeho tvář byla zbrocena krví prýšlicí z jeho ran, která jej oslepovala a třísnila jeho mužnou hrud.

IKARIE

Praha 1989

vydala 405. ZO Svazarmu, klub AV tvorby SPK ADA
jako přílohu almanachu IKARIE

© Praha 1989

přeložil Jiří Macák (1928)

úvod Brian W. Aldiss
překlad úvodu Longin Albert Wdowiak

ilustroval Juraj Maxon
technická redakce David Vít

Rázem pochopila Thuvia tragiku okamžiku a hrůzou se zachvěla. Podezřelý stín byl zelený bojovník.

Blížil se k ní jako blesk. Thuvia ustrašeně vykřikla a snažila se prchnouti; sotvaže však učinila několik kroků směrem k paláci, dopadla obří ruka na její ramě — a byla polo nesena, polo vlečena k mohutnému thoatu, který se lenivě pásal na mechu, rostoucím na ploše náměstí.

V téže chvíli se Thuvia bezděky ohlédl vzhůru, neboť její pozornost byla upoutána vrčivým zvukem, který se ozval nad ní — a v tom již zřela letadlo, snášející se k ní a z paluby se naklánějící tlavu a trup muže; pro panující temnotu však nerozeznávala přesně jeho podobu.

A z paláce ozýval se zmatený křik jejich rudých únosců. Šíleně se hnali k zelenému netvoru, který se jim právě snažil vyrvatí to, co před nedávnem sami ukoristili.

Když Thar Ban stanul po boku svého thoata, strhl s drždla svoji radiovou pušku a vypálil proti blížícím rudým tři rány.

Střelecké umění zelených divochů jest skutečně obdivuhodné. Po explozi třech projektilů skáceli se k zemi tři rudí bojovníci.

Ostatní se zastavili, neodvažující se opětovati palbu, aby snad dívku nezranili.

Polé se Thar Ban usadil na prostraném hřbetě svého thoata s Thuvii z Plarhu v náručí a vyraziv z hrdla divoký vítězný výkřik, zmizel v temném kaňonu Nábrežní třídy mezi pustými rozvalinami paláců odumřelého Aaanthoru.

Carthorisovo letadlo se ani ještě nedotklo země, když Carthoris seskočil s paluby a hnál se jako šílený

nalézá v nepřátelské krajině, kromě toho právě tak jako všichni ostatní příslušníci zelené rasy měl posvátnou úctu před bílými opicemi, které jsou pravým postrachem opuštěných končin na dnech vyschlých oceanů.

Jezdec na thoatu zamířil na náměstí. Jeho trubkovité uši se náhle napřímily. Neobvyklý zvuk dolhl k jeho sluchu. Ano, byly to hlasy! Jistě nepřátelé! Všude, mimo Torquas, byli jeho nepřátelé. Celý rozlehlý povrch Barsoomu se hemžil nepřáteli hrdiných Torquasianů.

Thar Ban sestoupil se hřbetu svého thoata. Kráčeje ve stínu velkých monolitů, které vroubily Nábřežní třídu, blížil se k ústřednímu prostranství. Jemu v patách, jako věrný pes kráčel šedý, mohutný thoat, jehož bělostné břicho ostře se odráželo od tmavšího mechu, po němž kráčel, i od ostatního temného okolí.

Uprostřed prostranství spatřil Thar Ban postavu rudé ženy. Jakýsi rudý bojovník s ní právě rozmlouval; po chvíli pak od ní poodešel a zmizel v paláci na protějším konci náměstí.

Thar Ban vyčkal, až rudý bojovník zmizel uvnitř v paláci. Hle, zde se mu skýtala skvělá kořist! Zřídka se totiž přiházelo, že rudé ženy upadají do zajetí svých úhlavních nepřátel. Thar Ban si již olizoval své úzké rty.

Thuvia z Ptarhu zírala upřeně na stín, vynořivší se za monolitem, u nějž ústila ulice do prostranství. Doufala, že její vidina jest vzbuzena pouhou předrážděnou obrazotvorností.

Leč ne! Nyní zřela zcela zřetelně, že stín u monolitu se pohnul, ba že se k ní blížil.

BRIAN W. ALDISS Na Barsoom a ještě dál

Edgar Rice Burroughs je se svou řadou sérií a titulů po komerční stránce jedním z největších autorů tohoto století, a už docela určitě v oblasti science fantasy. Množství prodaných výtisků jeho knih stále roste. Jeho vliv na jiné autory je obrovský a často i vzrušující.

Edgar Wallace se vždycky pyšnil tím, že jeho příběhy jsou čisté - tím rozuměl bez sexu, nezávisle na tom, kolik je tam prolité krve. E. R. Burroughs by mohl o sobě říci totéž.

Tvůrce Tarzana se narodil v roce 1875 v Chicagu. Jako mladík vstoupil do kavalérie Spojených států a měl možnost si trochu prohlédnout západ, tehdy ještě divoký, a seznámit se s lidmi, kteří bojovali se Slouxy a Apači. Později, když byl propuštěn ze služby, zkoušel nějaký čas hledat zlato, a pak prošel řadou zaměstnání - byl železničním hlídačem i obchodním cestujícím s cukrovím. Psát zkusil až po třicítce, když už byl ženatý a musel živit rodinu. Úspěch měl ihned.

Burroughsovi vyšlo kolem sedmdesáti knih, z toho dvacetapadesát za jeho života. Prodej jeho knih ve světě už překročil číslo sto miliónů. Jenom sama postava Tarzana se objevila v nespočetném množství filmů, seriálů a comiců, a také v napodobeninách jiných autorů.

Osm let po napsání první povídky si už Burroughs mohl dovolit koupit menší palác po bývalém tiskovém magnátovi poblíž Los Angeles. Dnes je tato obec známa pod názvem Tarzan. V době II. světové války, kdy už Burroughsovi bylo přes šedesát, se stal válečným dopisovatelem a nějaký čas strávil na Havaji. Po své smrti po sobě zanechal rozsáhlou obec čtenářů po celém světě a

rozpínající se skupiny svých fanoušků, vystupující pod společným názvem ERBdomanů podle iniciálů mistra.

Prvním Burroughsovým publikovaným dílem byl šestidílný seriál, který vycházel v roce 1912 na pokračování v jednom z velkých časopiseckých ákvárů dávných časů - *All Story*. Rač je samozřejmě o *Under the Moons of Mars* (Pod marsovskými měsíci - dnes více známý pod pozdějším knižním titulem *A Princess of Mars* - Princezna z Marsu). Tímto uvedl E. R. Burroughs do oblasti science fiction román, jehož děj se odehrává v meziplanetární, mezihvězdné scénérii; tento román zaujal trvalé a důležité místo v žánru.

E. R. Burroughs se pokusil napsat sérii na sebe navazujících románů, odehrávajících se na Rudé planetě, místním obyvatelům nazývané Barsoom. Po Princezně z Marsu, knižně vydané v roce 1917, následovaly ještě dva tituly: *The Gods of Mars* (Bohové na Marsu, 1918) a *The Warlord of Mars* (Vládce Marsu, 1919).

E. R. Burroughs se bohužel nikdy nedokázal pochatit pokušení pokazit to, co bylo dobré. Úspěch marťanské trilogie ho vybítoval ke kontinuiaci seriálu, což činil až do čtyřicátých let, kdy psal různé Syntetické lidi z Marsu a tak dále. Burroughs však vždy otavřeně přiznával, že psal jenom pro peníze.

Druhý velký Burroughsovův příběh je Tarzan z rodu opů. V roce 1912 vyšel rovněž v *All Story*. Je ideálním odrazem snu o útěku od městské civilizace, kde existují zaměstnání tak podlé, jako práce železničního hlídače.

Narození Johna Cartera, hlavního hrdiny Barsoomského cyklu, vždy obklopovala mlha tajemství. Zato Tarzanův původ je pro snílky ideální pobídkou k spřádání domněnek - v Burroughsových nesmrtelných slovech byl Tarzan "synem anglického lorda a anglické dámy, odkojený prsem Kaly, opičí matky". Ušlechtilý divoch Jeana-Jacquesa Rousseaua získal šlechtický titul. Tarzan tedy není jenom velký zabiják z džungle; je rovněž Lordem Graystokem, dědicem obrovského majetku v Anglii. Obsah prvního románu o Tarzanovi obratně osciluje mezi póly takovéto kontradikce.

Je Tarzan science fiction? Umění dorozumívat se opičí řečí ho staví na hranici žánru. Nelze však pochybovat o tom, že tvoří dokonalé ztělesnění fantazie: jestliže v jeho literárních žilách koloje krev Maggluho, vlčího dítěte, tak se potom jeho otec

Oné noci jel velmi daleko a rychle, neboť právě se vracel ze zkázonosné výpravy, jež měla za účel zničit inkubátor sousední zelené hordy, s kterou Torquaská horda byla v neustálém boji.

Jeho olbřimi thoat nebyl sice dosud vyčerpán, přesto však Thar Ban si myslel, že jeho zvířeti přijde vhod, bude-li se moci napásti na žlutém mechu, rostoucím na dvorech opuštěných domů odumřelého města, kdež půda jest přece jen úrodnější a méně vyprahlá než na pláních venku za městem.

Utlá stébla polovyschlého mechu chovají v sobě přece jen dosti vláhy, která postačí uhasiti žízeň mohutných těl obrovitých thoatů, kteří mohou po dlouhé měsíce obstát bez vody, a po dlouhé dny i bez žlutého mechu.

Když Thar Ban vjížděl tíse širokou třídou Aaanthoru na široké ústřední náměstí, podobal se se svým thoatem strašidelnému přízraku ze světa grotesky a snů - thoat se pohyboval po měkké mechovitě vegetaci zcela neslyšně.

Thar Ban byl skutečně skvělým reprezentantem své rasy. Od paty až k hlavě měřil dobrých patnáct stop. Měsíční paprsky strašidelně klouzaly po jezdcově zelené kůži, odrážejíce se o skvosty, jimiž byla ozdobena jeho zbroj a odznaky, obepínající jeho svalnaté paže; napřímené tesáky, čenice ze spodních čelistí, svítily příšernou bělostí.

Na boku jeho thoata byla připevněna jeho dlouhá radiová puška a těžký čtyřicetistopý oštěp, jehož hrot byl okován - z opasku pak mu visel jeho dlouhý meč a krátký meč a ostatní drobné zbraně.

Jeho vyčnívající oči a antenovitě uši obracely se stále sem a tam - Thar Ban totiž nezapomínal, že se

V tom si mluvčí všiml, že Thuvia na něj upřeně hledí; rázem ustal v řeči, a vybidl Thuvii, aby vsílala. Pak ji, přesto, že byla dosud noc, vyvedl ven na ústřední prostranství odumřelého města.

»Zůstaňte na tomto místě státí,« velel, »dokud pro vás nepřijdeme. Jste stále pod naším dozorem a kdybyste se pokusila utéci, vedlo by se vám velmi zle — stihl by vás mnohem horší osud než sama smrt. Tak zní princovy rozkazy.«

Poté se Thuviiin průvodce obrátil a vracel se k paláci, zanechav ji samotnou uprostřed temných hrůz strašidelného města — mnozí Martané dosud totiž pevně věří, že duše svatých Thermů, kteří zemrou před určeným obdobím tisíců let, přecházejí do těl bílých opic.

Thuvia ovšem se bála pouze nebezpečí útoku těchto zuřivých bestii, které dosahují svým vzrůstem velikosti člověka — nevěřila totiž již od té doby, co ji John Carter vysvobodil z drápů Thermů, že jejich duše se po smrti stěhují; uvědomovala si však, jaký hrůzný osud by ji čekal, kdyby některá z oněch opičích bestií se na ni vrhla.

Leč co to bylo?

Jistě se nemýlila. Ve stínu jednoho z velkých monolitů se cosi opatrně plíživě pohnulo, právě v ústí ulice, vbihající do náměstí.

— — — — —
— — — — —
— — — — —

Thar Ban, jed zelených hord z Torquasu, jel jako blesk po dně vyschlého oceánu ke zříceninám starobylého Aaanthoru.

ukázal výjimečně plodný, a co se týče legii Tolkienovské Vnitřní Země, je mu nutno přiznat přinejmenším titul knotra.

Časem se Tarzan z rodu opů dočkal více než dvaceti dalších děl, věrně doprovázejíc celou kariéru E. R. Burroughse. Tarzan se také objevuje i ve třetí románové sérii, kterou psal Burroughs zároveň se dvěma již uvedenými. Tím seriálem byl Pellucidar a otevíral ho román *At the Earth's Core* (Ve středu Země), který byl poprvé uveřejněn na pokračování v roce 1914.

Základem této série je předpoklad, že Země je uvnitř dutá. Na její vnitřní straně existuje svět plný divokých plemen a roztroušených tvarů. A to je právě Pellucidar. Osvětluje ho miniaturní Slunce, planoucí v samém středu dutiny, ke kterému zase patří malý satelit, kroužící kolem něj po čtyřladvacetihodinové orbitě. Skutečně — úplně Vnitřní vesmír!

Mělo by být patřet po tom, jestli si Burroughs tento nápad vypůjčil od Nielse Klíma, ačkoli podobnost je překvapující. Jde o to, že když už se hledají tajné světy, je možné je nalézt i pod Zemí, v kaluži, uvnitř atomu, na půdě, ve sklepe, v levé oční bulvě — do všech těchto míst se již zanicení fantasty vypravili, navíc nepotřebujeme zjišťovat, zda extrapolace Marsu či Venuse pocházejí od takových astronomů jako Lowell nebo Arrhenius, když dnešní generace spisovatelů utužují řady a navzájem si nápady půjčují.

A znovu si Burroughs nedokázal říct dost. Ještě za jeho života vyšlo šest knih o Pellucidaru, sedmá *Savage Pellucidar* (Divoký Pellucidar, 1963) pak byla "spíchnuta" až po jeho smrti. Jednou z těch šesti je *Tarzan at the Earth's Core* (Tarzan ve středu Země, 1930).

Roku 1932 začal v časopise *Argosy* vycházet na pokračování první román z Burroughsovy čtvrté velké série. Tentokrát se děj odehrává na Venuši. Carson Napier je typickým Burroughsoвым hrdinou, včetně tajemného původu: je totiž synem anglického důstojníka a americké dívky z Virginie, narozen v Indii a vychováván v péči starého indického mystika, který Carsona naučil mnoha neobyčejným věcem, mimo jiné telepatii!

A opět věrně svému zvyku Burroughs zasazuje v rámci prologu vyprávění, v němž uvádí konkrétní jména a názvy míst, aby poslze mohl čtenáře uvést do víru neuvěřitelných událostí. Úvod *Pirates of Venus* (Piráti z Venuse) znamená dokonce Davida Innese z Pellucidaru, jako kdyby chtěl autor sloučit celý svůj

spisovatelství vrh v jedno, podobně jako Anthony Trollope spojoval romány z Barchesteru.

Tento nový barsoomský Barchester, přestože oplývá neobyčejnou topografií, postavami a událostmi, už v sobě nemá pozici marťanských příběhů. Ale ani Venuše nebyla nikdy planetou vděčnou fantazií. Její mraky zahalený povrch brzdil tvůrčí záměry. Na základě vele skrovných poznatků prohlásil v roce 1917 švédský astronom Arrhenius, že "na Venuši všechno překypuje vlhkostí" - a tento deprimující obraz se v lidských představách zakorenil. Mraky zahallily představy spisovatelů.

Burroughsova Venuše má roční obrat kolem své osy, tudíž se vždy obrací tou samou stranou ke Slunci a horkou rovníkovou oblast obklopují ledovcové území. Výška tropických stromů dosahuje jedné míle.

Jak už to měl Burroughs ve zvyku, po prvním románu o Venuši následovaly ještě tři další a čtvrtý zůstal rozpracovaný, ale dokončení se nedočkal. Přerušila ho druhá světová válka a pak Burroughsova nenadálá smrt v roce 1950, když si v posteli četl comics. Byla to smrt čtyřlizešedáctiletého kmota, který až do konce hledal šílená vyústění pro svoji trochu zlostnatělou fantazií.

Vedle zmíněných románů napsal mnoho jiných, některé také ve formě sérií. *The Moon Maid* (Měsíční dívka, na pokračování 1923) otevírala cyklus románů, popisujících svět nitra Měsíce. Mění. tedy nic divného, že chtěl-li si Burroughs poradit se svou nadprodukcí, musel založit vlastní nakladatelství, které v Tarzanu (v Kalifornii) dodnes výborně prosperuje.

Mnoho čtenářů považuje za nejlepší Burroughsovu knihu *The Land that Time Forgot* (Země zapomenutá časem, 1924). Skládá se ze tří novel, každé údajné jiného autorství: Země zapomenutá časem. Lidé zapomenutí časem a Z propasti času. V začátcích příběhu zaznívají ozvěny Poea a Doyle: ponorka je přitahována k ne mapě neexistujícímu magnetickému ostrovu, po cestě cestující pozorují ledovce. Na jedné z nezpůsobilých pláží ostrova leží mrtvola muže, na které jeden ze členů posádky rozpozná znaky prehistorického člověka. Objeví podzemní kanál řeky tekoucí do moře, propouští ji svoji ponorkou a takto se dostávají do Caprony, kterou jeho obyvatelé nazývají Caspak.

Nezávisle na místě příběhu, jsou si všechny Burroughsovy romány podobné; mohly by si s úspěchem půjčovat hrdiny a

sem na ponurou poslední dalekou pouť, klerou musí všichni Marťané vykonat do údolí Dor, kdež rozlévá své vlny ztracené Moře Korus, přišla do několika takových památníků zašlé slávy starého Barsoomu.

Když pak prochala z chrámu Svatých Thernů s Tars Tarkasem, Jedďakem Tharku, zřela opět ona pustá, odumřelá města, obydlená pouze velkými bílými opi-cemi Barsoomu.

Thuvia věděla, že mnohá z těchto měst jsou též obsazena potulnými kmeny Zelených Marťanu. Žádné z nich však nebylo navštěvováno Rudými, neboť všechna bez výjimky ležela v pustých, bezvodných končinách, v nichž Rudá rasa nemohla obstát.

Proč ji ale zavlékají do těchto míst? Skýtala se jediná odpověď. Jejich záměry byly tak ponuré, že nesnesly veřejnosti — samota pak v pustém městě jim byla vítanou. Thuvia se bezděky zachvěla při pomýšlení na svůj osud.

Po dva dny ji únosci věznili v obrovském paláci, jehož polozbořeně zříceniny svědčily o kdysi zašlé slávě a nádheře.

Před úsvitem třetího dne byla probuzena hlasy dvou únosců.

„Měl by zde býti na úsvitě,“ řekl jeden z nich. „Mějte ji pohotově na ústředním prostranství — jinak by zde vůbec nepřistál. Neboť jakmile upozoruje, že se nalézá v neznámé končině, obrátí se a odlétne — po této stránce jest princův plán velmi slabý.“

„Nebylo však jiné východisko,“ odvětil druhý. „Vždyť jest obdivuhodno, že jsme je dostali sem oba dva na jedno místo a postarší, dočlelne-li sem, byť i se nám nezdarilo jej přilákat na zemi.“

IV.

Z a j a t a.

Když paluba letadla, na němž byla unášena Princezna Ptarhu, byla ozářena jitrním úsvitem, Thuvia zřela, že její únosci během noci změnili své vzezření.

Jejich zbroj se již neleskla dusarskými odznaky, na jejich místě byly připevněny odznaky helijského prince.

Thuvia se kojila naději, neboť věřila pevně, že Carthoris by nebyl sto jí ublížit.

Chtějíc si zjednatí jistotu oslovila bojovníka, který obsluhoval kontrolní páky.

»Minulé noci jste byli oblečeni v dusarskou zbroj,« řekla. »A dnes na vás vidím helijské odznaky. Co to má znamenat?«

Bojovník na ni výsměšně pohlédl.

»Helijský princ není pošelilý,« procedil suše mezi zuby.

A v tom se objevil ve dveřích kabiny letadla důstojník. Vytkl bojovníku, že se dal svěsti k hovoru se zajatou, sám pak na její otázky neodpověděl.

Během plavby nebylo Thuvii ublíženo; posléze došli k cíli, přesto však Thuvia nevěděla ani zbla o tožnosti svých únosců.

Letadlo se zvolna sneslo na ústřední prostranství jednoho z vymřelých martanských měst, která žila kdysi v šerém dávnověku — k jejichž přístavištím pluly kdysi po vzdutých vlnách martanských oceánů hrdé obchodní lodi.

Thuvii z Ptarhu nebyla tato místa cizí. Během své bludné cesty k Řece Issu — vydala se totiž před ča-

epizody, tak jako scéna boje Terzana s krokodyly přechází z jednoho filmu do druhého. Postavám vyjma exotických jmen v podstatě chybí individuální vlastnosti, nemají starosti s osobností, se kterými se my potykáme den co den. Burroughsovy romány obsahují všechna možná usnadnění k identifikaci čtenáře s hrdinou a jeho neobvyklými přednostmi. Možná v tom ani není nic špatného, ačkoli kritické sebezpoznavání je stejně důležité jako sebezbožňování, a vždy existuje možnost, že člověk podlehne trvalému zlovyku duhových snů tohoto typu ve skutečnosti.

Co se tedy po tom všem máme myslet o E. R. Burroughsovi, tomto korunním příkladu dichotomie vkusu, v němž literární kritici nespátrují žádné klady a příznivci žádné vady?

Zvláštností Burroughsovy literární produkce je časté opakování motivu tajemství kolem hrdinova narození. Kromě Davida Innase, veškeré hlavní postavy velkých Burroughsových seriálů se mohou prokázat tajemnými epizodami z raného dětství. Právě hraje po této stránce hrdina nejlepší "marsovské" série, John Carter, který by po změně pohlaví mohl s úspěchem napodobovat Ayashu. Carter si vůbec nepamatuje na svoje dětství, vždy byl dospělý a ve vývoji se zastavuje kolem třicítky. Jinak se to u Burroughse hemží dětmi typu Terzana, ztracených anebo násilně odebraných rodičům, čehož komickým příkladem je třeba titulní "dívka z jeskyně" z menšího seriálu, který začíná románem *The Cave Girl* (Jeskynní děvče, 1925), z níž se vyklubá dceruška ztraceného knížecího páru. Ženy na Marsu, podobná jako v Caspaku, rodí vejce; jinými slovy, děti se rodí mimo tělo matky, anebo jsou také ztraceny, a potom — jako Terzan — se jich ujímou bytosti jiného druhu. V širší psychoanalytické koncepci žít na Měsíci nebo na cizí planetě znamená snít se se ztrátou kontaktu s lidstvem.

Carl Jung ve knize *Vzpomínky, sny, reflexe* popisuje psychózu jedné ze svých pacientek, která tvrdila, že strávila jistou dobu na Měsíci. Podle jejích slov hrozilo tenějšímu obyvatelstvu vymření. V měsíčních velehorách žil upír, který zabíjel ženy a děti. Pacientka se rozhodla upíra zničit, ale když proti němu stanula tvář v tvář, z upíra se vyklubal krásný muž.

Komentář Junga by mohl být na titulní straně této knihy: "Od toho okamžiku jsem se díval na utrpení duševně chorých v jiném světle, neboť jsem pohlédl bohatství a váhu jejich

vnitřních zkušeností." Aniž bych Burroughsovi imputoval duševní chorobu, myslím, že Jung našel klíč k literární fantazii vůbec, a k opokujícím se motivům zvlášť. Vysvětluje totiž přítomnost a opakování určitých motivů v Burroughsově tvorbě.

Z tohoto důvodu by bylo hloupé vytýkat jeho knihám odstoupení od faktů - že vejcorodá žena tvoří rozpor pojmů, že atmosféra je nadýchatelná, že dítě vychované opicemi by nebylo schopno se později naučit lidskou řeč, že planeta Venuše se otáčí a je nesnesitelně horká, že by se Slunce uvnitř Země muselo proměnit v nukleární ohniště a tak dále.

Burroughse nezajímají fakta z vnějšího světa. Jak postřehl kterýsi z kritiků, Burroughs tímto způsobem odmítá mnoho potencionálních usnadnění - například, kdyby respektoval jednoznačné rozeznání, které Lowell učinil mezi dávnými ložisky mrazových moří a prázdnými vysočinami, mohl by značně srozumitelněji zorganizovat svůj Barsoom. Burroughsovův Mars připomíná pozdější Mars Raye Bradburyho: jsou na něm oblasti, které nelze vidět žádným teleskopem.

Literární kritika, a zvláště kritika SF, zůstává bezradná vůči na první pohled jednoduchým úkolům: rozlišením mezi dvěma vizemi - Wellsovskou a Burroughsovskou - čili, jinak řečeno, analytickou a fantastickou - poněvadž je velmi těžké mezi nimi zavést hranici, konkrétně v science fiction. Lowellův Mars, svého času nejmodernější faktografické studie, je dnes světem stejně fantastickým jako Barsoom.

A ještě jeden skutečný bod, než necháme Burroughse na pokoji. Příběhy E. R. Burroughse mají mnoho společného s westerny, o Chicago, kde se Burroughs narodil, si dodnes zachovalo podobu pohraničního města. Rudokožci číhali hned za prahem, a to v prostoru i čase. Často také, přímo či nepřímě, hostovali v Burroughsově próze, kterou bychom mohli nazvat rasovou fantazií - dokonce "tar-zan" znamená v opičím jazyce "bílá kůže". Každý kritik, který dovedl najít u Poea chorobnou obavu před jinou než bílou barvou kůže, nalezne to samé u Burroughse, a to pouhým holým okem.

Burroughs ideálně zapadá do syntézy mýtů, které podle Leslie Fiedlera zformovali americkou kulturu i život. Vyvrcholem tohoto díla je Návrat ztraceného se Američana. Jeden jediný odstavec tohoto svazku, který se anižuje ke zmínce o Burroughsovi, tak přesně charakterizuje hordy různobarevných a

Byl-li to čin některého jeho nepřítele a jednalo-li se mu o to, jej zdržet, pak se mu to zdařilo více než dokonale. Když pak Carthoris odklopil víčko druhého kompasu, shledal, že jeho ukazatel vůbec nebyl nařízen.

Spojovací páčka byla u druhého kompasu přestípnuta právě tak, jako u prvního, směrový mechanismus však byl nařízen na určitý bod západní polokoule.

Právě, když se Carthorisovi zhruba podařilo určit svoji polohu na určitém, velmi vzdáleném místě na jihozápad od Helia, byla jeho pozornost upoutána ženským výkřikem, který se ozval těsně pod ním.

Nahnul se přes palubu, zřel, jak jakási rudá žena jest vlečena přes prostranství zeleným bojovníkem ohří postavy — byl to jeden z oněch pověstných krutých obyvatel mrtvých den dávno vyschlých oceánů.

Carthoris nečekal na další. Stisknul páku snesl se k zemi jako blesk.

Zelený bojovník vlekl svoji oběť k obrovskému tholatu, který stál na okrově žluté vegetaci, porůstající prostranství. A v tonu z vchodu nedalekého ersitového paláce vyřítlo se as lucet rudých bojovníků a hnali se s obnaženými meči a vyrážejíce z hrdel válečný křik.

V jednom okamžiku unášená žena obrátila svoji tvář vzhůru ke klesajícímu letadlu — a tu Carthoris zřel, že to byla Thuvia z Ptarmu.

Letadlo se valem blížilo k městu a jeho rychlost se pozvolna zmenšovala — leč mrtvé město nebylo Ptarh.

Letadlo se zastavilo nad ústředním prostranstvím města a snášelo se k zemi. Ve vzdálenosti as jednoho sta yardů od země se zastavilo, vznášejíc se kolísavě v řídkém ovzduší Barsoomu. V téže chvíli ozval se nedaleko spáčových uší poplašný zvuk.

Carthoris bleskurychle vstal. Doufal, že pod palubou letadla uvidí hlavní město Ptarhu. Myslel, že k jeho letadlu se připojí ptarhské strážní letadlo.

Zíral kolem sebe v divém údivu. Skutečně se ocitl nad velkým městem, leč nebylo to Ptarh. V širokých ulicích města nebylo viděti ani človíčka. Mrtvá monotonie opuštěných domů nebyla porušena ani sebe-menším projevem života. Hedvábné látky a drahocenné kožešiny neoživovaly chladný mramor stěn a nedodávali barvitosti ersitovým kvádrům.

Ovzduší města bylo opuštěno, široko daleko nebylo lze zříti ani jediný strážní letoun.

Co se to jen stalo?

Carthoris bedlivě prohlédl ukazatel svého kompasu. Ukazatel byl nařízen přímo na Ptarh. Bylo by skutečně možno, aby jeho výtvar jej zklamal a zradil? Carthoris tomu nechtěl věřit.

Chvatně rozevřel kompas. Jediný pohled dovnitř jej přesvědčil o všem — páčka, spojující ukazatel vnitřním mechanismem, byla přešlípnutá.

Kdo to jen mohl učiniti — a proč?

Carthoris se ani neodvážil tušiti. Nyní se však jednalo o to, aby si uvědomil, v které části Barsoomu se vlastně nalézá, aby mohl pomýšlet na zpáteční cestu.

mnohotvarých bytostí, které měly prostřednictvím science fiction předpovědět dvacátá století, že se tu o něm povinně musím zmínit.

Fiedlerova teorie formuluje akt obvinění proti americkému samci, dokazující, jak obraz bílé dívky připoutané ke kólu kolem kterého křepčí a kvůli rudokožci, je blízký nežli xenofobii a pocitu hrůzy. Podobné obrazy byly často k vidění v podobě vulgérních ilustrací v novinách.

Fiedlerova teorie je silně přehnaná, poněvadž Sax Rohmer, tvůrce doktora Fu Manchu, byl Angličan, a dvěma nejpravděpodobnějšími zdroji Burroughsova obrazu Marsu byly Gulliver z Marsu a Ona, obojí anglického autorství. Američané nejsou osamoceni v šíleném strachu před sexem a jinou barvou kůže. Podobné obavy lze zaregistrovat dokonce i v nejlibších končinách Afriky. Lze říci, že Pocahontas a Ayesha skutečně započali určitý trend. Jsou to postavy-matky, ve kterých se spojily vlny hříšných kontinentů, kde se narodily. Burroughs do SF vnesl duše Rudého-Černého-Žlutého-Zeleného člověka, kteří od té chvíle nesejdou ani na chvíli z válečné stezky, táhnoucí se až ke hvězdám!

Burroughs sahá ke kořenům primitivismu. Jiní spisovatelé zvolili jiné cesty útoku od městské kultury a racionálního myšlení. Hlavní atrakcí Temna a rozbřesku George Allana Englanda byl obraz velkého města - New Yorku - v ruinách. Dvojice současných Rip van Winklů, Allan a Barbora, se probouzí ve čtyřicátém patře mrakodrapu a zjišťují, že prospali více než pět set let, zatímco veškerá civilizace kolem ležela popelem.

G. A. England napsal ještě několik románů na pokračování pro tehdy populární časopisy, mezi jinými Vzdušné impérium a Zlatá píseň, jakož i druhou a třetí část Temna a rozbřesku. Podobná jako Wells, a opačně než většina jeho kolegů-spisovatelů, byl England socialista, a kdo ví, jestli ne dokonce a velkým S. Postavy jeho próz jsou konvenční a styl lehce afektovaný. England nikdy nebyl tak módní jako Burroughs, ačkoli byli po určitou dobu považováni za rivaly.

Právě tolik by se dalo říci i o Otisu Albertovi Klinsovi, který se navíc napodobování Burroughsa nikdy nesnažil skrývat. Klinsova Nebezpečná planeta vyšla na pokračování v roce 1929 a odehrává se na Vanuši. Potom se Kline přenesl na Mars - Rytíři Marsu, poté na pole vtáhnul Tarzana - Tem, syn tygra a Jan z džungle, které Universal - pochopitelně - přenesl na filmové

plátno stejně jako kdysi příběhy Tarzana. A tak dále.

Mezi Velké Zapomenuté náleží rovněž Austin Hall a Homer Eon Flint, autoři knihy Mrtvý bod, knihy, na které Damon Knight nenachází suchou nitku, když ji v knize In Search of Wonder v kapitole nazvané Spisovatelova škytávka rozebírá. K zapomenutým patří také Ralph Milne Farley, bývalý senátor z Wisconsinu, autor Rádiového člověka a jeho (nepodařených) nástupců - Rádiových bestlií a Rádiových mozků z Marsu. Lze uvést také Raye Cummingse, památného především díky Dívce ze Zlatého atomu, což je vlastně Gulliverova cesta skrz mikroskop; Charlesa B. Stillsona, Victora Rousse a J. U. Giesyho, autora díla s atraktivním názvem Pelos ze psí smečky hvězd, které vycházelo na pokračování a samozřejmě rovněž obrostlo o další díly.

Groft, hrdina Pelose, se na tuto odlehilou hvězdu přenáší prostřednictvím astrální projekce - podobně jako se John Carter přenáší na Mars, anebo jako se anonymní cestovatel z Nové cesty do světa na Měsíci z roku 1741 dostává na Měsíc. Mysticismus máni formy, avšak nikdy nehyná, a SF je jedním z jeho významnějších nositelů. Můžeme ho posuzovat buď jako jednu z forem útěku od materialistických problémů městské kultury, anebo jako výhodný pracovní zákrok, sloužící rychlému přenášení postav na velké vzdálenosti, ze situací vředních v nevědní - přičemž první nemusí být v rozporu s druhým.

Jednou z cest útěku byla cesta hrůzy, vedoucí do světa stínů, v němž racionalismus couval před nadrealismem. Ať už by se dalo vyčítat světům Burroughse cokoli, nabízí nám celé zástupy úžasných a nebezpečných tvorů, bytostí plných křivitého života, zapletených do urputného boje se svými současníky a s okolím. Hodgson, Maritt, Lovecraft a jím příbuzní stojí už úplně ve vlivu hrobů - ne méně než Poe - ale ještě blíže "pólu snění" než Edgar Rice Burroughs.

přeložil Longin Albert Wdowlak

a kožešin a uložil se na úzké palubě letadla ke spánku.

Leč spánek se nedostavil tak rychle, jak si přál.

Myšlenky mu vířily hlavou jako smršť. Vzpomněl si na poslední slova Thuvie z Ptarmu, na slova, která v něm vzbudila přesvědčení, že jej má skutečně ráda; vždyť, když se jí přímo zeptal, zda miluje Kulan Titha, odpověděla mu pouze, že jest mu zaslíbená.

Tato odpověď se dala mnohoznačně vykládati. Mohla znamenati, že nemiluje Kulan Titha, nýbrž že miluje někoho jiného.

Bylo ovšem otázkou, zda onen jiný byl Carthoris z Helia.

Čím více uvažoval Carthoris o této záhadě, tím více se mu zdálo, že Thuvia jej skutečně miluje. Leč po chvíli opět jej zmohly pochybnosti — miluje jej skutečně? Třebas miluje někoho jiného. Snad nebyla unesena, snad uprchla dobrovolně se svým milencem.

Teprve když Carthorise zmohla únava, podařilo se mu usnouti.

Když se rozbřesko, Carthoris ještě spal. Jeho letadlo se řítilo prostorem nad pustou ohromnou planinou, vytvořenou vyschlým dnem oceánu.

V dále se zvedalo nízké pohorí — k tomu právě směřovala před letadla. Když letadlo dolétlo k pohorí blíže, bylo lze s paluby zřítí jakýsi výběžek, zasahující svým cípem hluboko do planiny, která byla kdysi mořem a obklopovala město, jehož mrtvá architektura čněla ponuře do výše.

Nesčetná okna, zoufale prázdná a opuštěná zírala z mramorových stěn dolů; celé město se podobalo vyběleným lebkám mrtvol, jichž čelisti byly dosud otevřeny.

dalo se však jimi působiti na vnitřní mechanism; kompas byl nařizen na směr, který mu určil vrah -- strážce.

A v tom již přišel k letadlu Carthoris, provázený hrstkou svých šlechticů. Náhodně se zahleděl na otroka, stojícího na stráži u letadla. Jeho úzké, krvelačné rty a jizva, táhnoucí se po jeho tváři od spánků k ústům vzbudily v Carthorisovi nepříjemnou vzpomínku. Divil se v duchu, že Saran Pal koupil tak podezřelého muže — leč v chvalu neobíral se dlouho touto myšlenkou a dal se do řeči se svými přáteli — jeho nitro pak bylo zmitáno ponurými obavami o neznámý osud ubohé Thuvie z Ptarhu.

Samozřejmě, že jej okamžitě napadlo, že Astok z Dusaru unesl krásnou ptarhskou princeznu; vzpomněl si však, že současně se zprávou o únosu Thuvie došla na helijský dvůr zpráva o velkých slavnostech v Dusaru, které byly pořádány na počest návratu jedakova syna na dvůr jeho otce.

Nebylo tudíž dobře možné, aby Astok byl zároveň v Ptarhu i Dusaru, leč...

Carthoris vstoupil na palubu svého letadla, rozmlouvaje jako obvykle se svými přáteli a nařídil ukazatel kompasu na hlavní město Ptarhu.

Dav poté přátelům s bohem, dotkl se startovní páky, která reagovala vzosné nádrže, vznesl se do výše; ozval se hukot motoru a vrlulí — slisk rychlostní páky — a Carthoris, helijský Princ řítil se ku předu skvělou marfanskou noci, zářící miliony hvězd a dvěma měsíci.

Sotvaže letadlo se pohybovalo obvyklou rychlostí, Carthoris se zavinul do svých hedvábných pokrývek

I.

Carthoris a Thuvia.

Na masivním lehátku z leštěného ersitu pod obrovským pněm rozkvetlé pimalie seděla dívka. Její něžná nožka, spoutaná filigránským sandálem, netrpělivě tepala do drahokami posypané stezky, která se vinula mezi šarlachovými trávníky královské zahrady Thuvan Dihna, Jeddaka Ptarhu. Nad sličnou dívkou stál schýlen tmavovlasý rudý bojovník a šeptal jí vroucí slova.

»Ach, Thuvie z Ptarhu,« vzdychal rudý bojovník, »proč jen zůstáváte tak chladnou, když moje slova lásky jsou tak vřelá. Ersit, z něž jest vytesáno toto lehátko, není chladnější a tvrdší než vaše srdce. Řekněte mně, prosím, zbožňovaná Thuvie, že mohu dosud doufat, že přesto, že mne nyní nemilujete, přece jednou vzejde den, kdy se stanete mojí princeznou...«

Dívka vstala z lehátka s výrazem překvapení a neřivosti v tváři. Její královská ušlechtilá hlavinka se

hrdě napřímila na úbělové šíji. Z jejich hlubokých lemných očí sršely blesky na mladého muže.

„Zapomináte na mrav a zvyky Barsoomu, Astoku,“ řekla vzrušeně. „Nedala jsem vám svolení, abyste si osoboval právo takto oslovovati dceru Thuvan Dihna.“

Rudý bojovník uchopil Thuvii vášnivě za ruku.

„A přece budete moji princeznou!“ zvolal. „Při prsou samotné Issus tak přísahám a prohlašuji, že nikdo mně nesmí překážeti, aby srdce Astoka, Prince Dusaru nedosáhlo toho, po čem žízni. Řekněte mně, že mám soka, vyhledám jej, vyříznu mu z těla jeho ztrouchnivělé srdce a předhodím je divokým kalotům, kteří se prohánějí po pustých dnech vyschlých oceánů!“

Sotvaže se mužova ruka dotkla dívky, tato zbledla — ženy z královských rodů na Marsu jsou totiž považovány téměř za svaté. Čin Astoka, Prince Dusaru byl tudíž profanací. Thuvia z Ptarmu se nebála Astoka, pouze se děsila jeho činu a jeho možných důsledků.

„Pusťte mne!“ Její hlas zněl mrazivě.

Astok cosi zamumlal a hrubě ji strhl k sobě.

„Pusťte mne!“ opakovala Thuvia rázně. „Nepusťte-li mne, zavolám strážce — víte zajisté, co by pak následovalo.“

Astok nedbal Thuviniých slov, objal ji pravici a snažil se jí políbiti na ústa. Thuvia vzkřikla a udeřila jej do tváře masivními náramky, které obepínaly její levou paži.

„Kalote!“ zvolala. „Strážce! Strážce! Pospěšte ku ochraně Princezny z Ptarmu!“

Okamžitě tucet strážců se řítilo přes šarlachový trávník zahrady princezny na pomoc. Jejich obnaže-

Jeden ze strážců — byl to chlapík obří postavy, jehož pravá tvář byla od spánku k ústům zbrázděna úzkou jizvou, přiblížil se k svému druhu. Jeho zrak byl obrácen vzhůru k nebi. Když se ocitl zcela těsně u svého druhu, řekl:

„Co je to na obzoru za podivně letadlo?“

Oslovený se ohlédl, zíraje naznačeným směrem. Sotvaže se však k prvému obrátil zády, ostrý, krátký mečík prvního projel mu pod lopatkou a proklál mu srdce.

Strážce klesl bezhlesně k zemi — byl mrtev. Vrah chvatně odvrhl mrtvolu do temné prostory hangaru. Pak se opět vrátil k letadlu.

Vyňal z váčku u opasku velmi uměle vyrobený klíč a s jeho pomocí otevřel víčko automatického kontrolního kompasu a chvíli pozorně prohlížel jeho zařízení. Pak cosi uvnitř pootočil, nasadil víčko, zkoumavě se zadíval na výsledek svého díla.

Na jeho rtech se rozhostil škodolibý úsměv. Ostrými zámečnickými nůžkami pak přeštípl spojení mezi vnitřním mechanismem a ukazatelem na víčku — takže ukazatelem se dalo pohybovati právě tak jako dřívě, leč nemělo to účinku na vnitřní mechanism. Stručně řečeno, ukazatel, dirigující západní obzor, byl bezúčelný.

Na to obrátil vrah svoji pozornost k ukazovateli, který řídil východní obzor. Sejmul víčko kompasu a zničil spojení ukazovatele s vnitřním mechanismem právě tak, jako u prvního přístroje.

Když dokončil dílo zkázy, připevnil opět obě víčka a zaujmul své původní místo na stráži u letadla. Kompas byl nyní zcela neúčelným zařízením; oběma ukazateli dalo se sice pohybovati tak jako dřívě, ne-

v Carthorisově paláci. Z královského dvoru Thuvan Dihna dospěla až sem zpráva, že helijský princ jest v těžkém podezření, že jsou mu známy okolnosti, za jakých byla unesena princezna Thuvia.

V poradní síni Johna Cartera, Vladaře Marsu, se sešli Tardos Mors, Jeddak Helia, Mors Kajak, jeho syn, Jed Menšího Helia, Carthoris a několik nejvznesenějších šlechticů země.

»Mezi Ptarhem a Helkem nesmí dojít k nesváru a válce, milý synu,« řekl John Carter. »My všichni jsme pevně přesvědčeni o tom, že jste zcela nevinný a že vše proti vám bylo jen nastrojeno; než o tomhle se musí přesvědčiti sám Thuvan Dihn.

»Jediný člověk může jej o tom přesvědčiti — a to jste vy. Musíte se bez prodlení odebrati na královský dvůr v Ptarhu a svojí přítomností a svými slovy jej ujistiti, že jeho podezření jest zcela bezdůvodné. Vyřídíte našemu milému příteli a spojenci, že Vladař Barsoomu i Jeddak Helia jest ochoten poskytnouti veškeré síly, které má k dispozici, k záchraně jeho dcery a k potrestání únosců, nechtějí jimi jsou kdokoliv.

A nyní jděte. Víím, že vám nemusím připomínati, že vaše poslání má svrchovaně na spěch.

Carthoris opustil poradní síň svého otce a odkvapil do paláce.

Jeho služebníci mezitím v chvalu připravovali vše potřebné k odletu. Někteří z nich upravovali rychlé letadlo, které mělo odnésti helijského Prince do Ptarhu.

Posléze vše již bylo hotovo. Dva ozbrojení otroci stáli na stráži u letadla. Zapadající slunce stálo na horizontu již velmi nízko. Za chvíli měla nastati na Barsoomu tma.

né meče zářily v paprscích slunce, kovové ozdoby jejich zbroji narážely finčivě na sebe a z jejich hrdel draly se zlobné výkřiky a z očí jim sršely blesky spravedlivého rozhořčení.

Dříve však než doběhli na místo, kde Astok z Dusaru dosud držel vzpínající se Thuvii v objeti, kdosi jiný vyskočil z hustého křoví, které téměř úplně zakrývalo nádhernou zlatou fontánu. Byl to štlhlý, urostlý mladík černých vlasů a pronikavých šedých očí; měl rozložitá ramena, a jeho tahy byly ušlechtilé. Jeho kuže měla pouze matný bronzový nádech — bronz jest charakteristický odstín, který odlišuje Rudé Martany od ostatních ras odumírající planety — odstín jeho kůže byl o poznání světlejší.

A nejen svoji barvou, přichozí se lišil od ostatních Martanů i svými pružnými pohyby. Přeběhl královskou zahradu několika mocnými skoky, které ostrě kontrastovaly s poměrně pomalým během strážců.

Astok dosud svíral Thuviiu paži, když přichozí bojovník se objevil na scéně. Neznámý neplýtl slovy.

»Kalote!« vykřikl a v tom již jeho sevřená pěst udeřila do Astokovy brady tak prudce, že tento vylít do výše a dopadl do pimaliového keře, který rostl za ersitovým lehátkem.

Vítěz se poté obrátil k Thuvii. »Kaor, Thuvie z Ptarhu!« zvolal. »Zdá se mi, že osud zavedl sem mé kroky včas.«

»Kaor, Carthorisi z Helia!« opětovala princezna pozdrav mladého muže. »Jsem vašemu příchodu velmi vděčna, jste důstojným synem svého otce.«

Carthoris přijal s úsměvem lichotivou zmínku o Johnu Carterovi, Pánu Marsu. A v tom již se seběhli

udýchání strážci a zřeli, jak Princ Duseru se zkrvavenými ústy vstává z křoví a chápe se meče.

Astok chtěl se vrhnouti na Carthorise a vypořádati s ním soubojem svůj účet, což by Carthorisovi bylo přišlo nesmírně vhod, leč strážce jej obklopily.

„Jediné vaše slovo stačí, Thuvie, a vězte, že mým nejpříjemnějším potěšením bude soubojem ztrestati onoho opovázlivce z Duseru.“

„Není to možné, Carthorisi,“ odvětila Thuvia. „Přestože mne urazil, zůstává přece jen jeddakovým hostem, hostem mého otce a jen jemu zodpovídá za nerozvážný čin, který spáchal.“

„Vaše vůle jest mým zákonem,“ odvětil Carthoris. „Nadejde však doba, kdy se Astok bude musiti zodpovídati Carthorisovi, Princi Helia z urážky, které se dopustil na dceři přítele jeho otce.“ Oči Carthorise však svým plápoem svědčily, že Carthoris má k odvetě ještě jiné, silnější důvody, než jen otcovo přátelství.

Líce Thuvie zbrunátněly a oči Astokovy se zamračily, neboť ve tvářích obou, Thuvie i Carthorise vyčetl jejich vzájemné tajemství.

„A vy zúčtujete lžď mně svoji opovázlivost,“ vyhrkl na Carthorise, odpovídaje na jeho výzvu.

Strážce dosud obklopovaly Astoka. Mladý důstojník, který velel strážci, měl skutečně velmi nepříjemné postavení. Jeho zajatcem byl syn mocného jeddaka; kromě toho byl i hostem Thuvan Dihna — a to až dosud velmi váženým hostem, jemuž byly prokazovány všechny patriční počty. Kdyby jej násilím uvrhl do žaláře, mohla by tato osudná příhoda mít za následek válečný konflikt — za čin však, kterého se dopu-

Bylo-li vše provedeno tak přesně, jak bylo určeno, pak nesmíme ztráceti čas. Odeběreme se neprodleně na tržiště otroků. Jste připraven?“

Obchodník přikývl a obrátiv se k objemné truhle, vyňal z ní úbor otroka. Vas Ker se do něj okamžitě přestrojil. Poté oba vyšli z krámu zadními dveřmi, prošli aleji do jiné ulice a vstoupili do letadla, které je již očekávalo.

Za pět minut poté obchodník vedl svého otroka na veřejné tržiště, na němž se kolem kruhovitého prostoru, v němž byli umístěni otroci, kupilo množství lidí.

Trhu se zúčastnilo velké množství, poněvadž dnes právě helijský princ, Carthoris, doplňoval řadami otroků své služebnictvo.

Prodáváci otroků vystupovali jeden po druhém na vyvýšené podium, předváděli své otroky a ličili chvalně jejich ctnosti.

Když všichni prodáváci své otroky předvedli, vybíral majordomus helijského prince ze zástupu ty, kteří se mu zamlouvali a nabízeli za ně příslušné obnosy.

Mezi jinými došlo i na Vas Kora. Obchodník, který jej prodával jako otroka, přijal beze smlouvání nabízenou mu cenu a tak Duserský šlechtic vstoupil do Carthorisova domu.

III.

Z r a d a.

Příštího dne po příchodu Vas Kora do paláce helijského prince panovalo v obou helijských městech svrchované pozdvižení, jež dosloupilo svého vrcholu

uvnitř. Zřízení pak zavřel dveře, které s cvakotou zaklaply a komoru uvedl do pohybu.

Komora se šinula automaticky nařízeným směrem a za okamžik poté zmizela v tmavém ústí roury, které vroubily kol dokola stěny pneumatische stanice.

Sotvaže celá konická komora se ocitla v rourě, poskočila ku předu rychlostí vystřeleného projektilu. Ozval se jemný svištlivý zvuk, poté se projektil rázem zastavil a komora zvolna se vynořila na povrch v jiné pneumatische stanici, jiný zřízenec otevřel její dveře a Vas Kor vystoupil z ní uprostřed Většího Helia ve vzdálenosti pětasedmdesáti mil od místa, odkud vyjel v Menším Heliu.

Odebral se okamžitě nahoru na ulici a vstoupil do pozemního letadla. Otroku, který letadlo řídil, cosi rozkázal. Bylo zřejmo, že byl očekáván — alespoň otrokovo chování tomu nasvědčovalo.

Sotvaže Vas Kor usedl v letadle, dalo se toto do pohybu a zahnulo z hlavní třídy do vedlejší, která nebyla tak zaplněna lidmi a letadly. Za chvíli se ocitl Vas Kor ve čtvrti, v níž sídlili drobní obchodníci, kdež se zastavil před vchodem do krámu, jehož vývěsní štít hlásal, že jeho majitel obchoduje s cizokrajným hedvábím.

Vas Kor vstoupil do místnosti sklenuté nízkým stropem. Muž v obchodě jej vyzval, aby vstoupil dovnitř do bytu, nedal však ničím na jevo, že by návštěvníka znal. Když se ocitl v bytě, zavřel za sebou dveře a velmi uctivě Vas Kora pozdravil.

»Nejvznešenější pane...« započal, leč Vas Kor jej jediným gestem umlčel.

»Jen žádné formality,« řekl. »Nesmíme zapomenouti, že za chvíli musím představovat vašeho otroka.

stil, zasloužil dle nepsaných zákonů Ptarhu trest smrti.

Mladý muž váhal. V rozpacích zíral na svoji princeznu. I ona tušila, že přítomné okamžiky jsou svrchovaně vážné a rozhodné. Země Ptarh i Dusar žily od nepaměti ve vzájemném míru. Jejich obchodní vzducholodi pluly po věky nerušeně mezi jednotlivými velemisty obou národností. Právě nyní Thuvia zřela, jak mocný obchodní kolos majestátně plyne barsoomským ovzduším k západu do Dusaru.

Jediným svým slovem mohla Thuvia rozpoutati krvavý boj, který by oba národy připravil o výkvět jejich hrdinů a o nesčetné statky — ba důsledky mohly být ještě horší — oba ostatní národy mohly se pak lehce státí kořistí chamtivých sousedů, neb posléze býtí rozdeptány divokými hordami Zelených, kteří by přikvačili z vyschlých den oceánů jako morcová rána.

Rozhodnutí Thuvie nebylo snad diktoováno strachem — dívky Marsu neznají vůbec léměť pocitu strachu. Bylo to spíše vědomí zodpovědnosti, které jako dcera jeddaka cítila s blahem svých poddaných.

»Zavolala jsem vás, Padware,« řekla veliteli stráže, »abyste ochránil svoji princeznu a mír jeddakových zahrad, jenž nesmí býtí porušen. To je vše. Dovedte mne do paláce. Princ Helia mne bude provázeti!«

A aniž by se ohlédla na Astoka, obrátila se a chopic se nabízené Carthorisovy ruky, zvolna odcházela k massivnímu mramorovému paláci, v němž přebýval vládce Ptarhu a jeho skvělý dvůr. Po boku jí kráčely řady stráží.

Tak se podařilo Thuvii diplomaticky zachrániti situaci. Ušetřila Astoka nectné potupy, která by se ho

jako vladařova syna a královského hosta trapně došla a odloučila od sebe oba prince, kteří by se byli na sebe vrhli, solvaže by ona a stráž opustila zahradu.

Astok zůstal stát pod pímalii a jeho tmavé oči se zúžily záští v pouhé štěrbině, když zíral za odcházející krásnou ženou, jež v něm vzbudila neuhasitelnou vášně. Krutě zárlil na muže, který mu vstoupil do cesty.

Když Thuvia s Carthorisem zmizeli v paláci, Astok pokrčil rameny a zamumlav pustou kletbu, přešel zahradou k postrannímu křídlu paláce, kdež byl se svojí družinou ubytován.

Ještě téže noci se Astok formálně rozloučil s Thuvian Dihnem a přesto, že nepadlo ani jediné slovo o trapné příhodě v zahradě, bylo z průběhu audience a z chladné masky jeddaka zřejmo, že pouze staré pohostinské zvyky jej zdržují, aby neprojevil nad podlým činem Prince Dusaru své pohrdání.

Ani Thuvia, ani Carthoris se rozloučení nezúčastnili. Audienční ceremonie byla velmi strohá; když poslední z Dusariánů vstoupil na palubu bitevní vzducholodi, která je přinesla návštěvou na královský dvůr Ptarhu a když majestátní letoun se zdvihl do výše, oddychl si Thuvan Dihn spokojeně, a obrátil se k jednomu ze svých pobočníků a řekl mu:

„Vyřídte Princí Sovanovi, že jest naším přáním, aby flotila, která dnes ráno odlétla směrem ku Kaolu, byla udvolána a necht' křížuje na západní hranici Ptarhu.“

Když bitevní vzducholod', unášející Astoka zpět na dvůr jeho otce, se obrátila k západu, Thuvia, sedící na téže lavici, na které ji Princ Dusaru tak těžce urazil, zírala na mihotající se světélka letadla, jež mizelo

dísti. Nejvyšší přístaviště ční vysoko do nebes a jsou určena pro mezinárodní dopravu. Domácí letadla mají vykazána jiná přístaviště; každé letadlo se pohybuje ve vyléčené dráze a neodváží se přestoupit do jiné zony, leč na určitých místech.

Na nížce přistřiženém trávníku, který pokrývá všechny ulice, pohybovala se pozemní letadla a to povětšinou přímo po trávníku, pouze na severojižních a západovýchodních přechodech vždy jedna řada se nadnesla nad druhou.

Mnoho letadel vylétovalo ze soukromých hangárů, umístěných na střeších domů. Hlasitá loučení a pozdravy mísily se do hukotu motorů a hluku a šumu města.

Marťané nenávidí disharmonický hluk a třesk. Pouze válečný ryk, třesk zbraní a hluk, způsobený srážkou letadel, jsou milé a příjemné jejich sluchu, snad příjemnější než sama hudba.

Na křižovatce dvou širokých ulic sestoupil Vas Kor do jedné z velkých pneumatických stanic města. Tam zaplatil několika ovalnými helijskými mincemi jízdné.

Uvnitř pneumatické stanice stanul před zvolna se pohybující řadou předmětů, které se podobaly komickým, as osm stop v průměru majícím projektilům pro jakési oblíbené dělo. Jednotlivé konické komory se pohybovaly v řadě za sebou. As půl tuctu zřízenců pomáhalo jednotlivým cestujícím vstupovat do komor.

Vas Kor přistoupil k jedné komoře, která byla prázdná. Na jejím konickém hrotu byl kruh a ukazatel. Vas Kor nařídil ukazatel na určitou stanici ve Větším Heliu, nadzdvihl dvéře komory, vstoupil dovnitř a uložil se na vypořádávané lehátko, umístěné

v bělostné skořepině, nedovedou si představit život bez meče, který se jím pohupuje u opasku, právě tak, jako pozemský hoch by si nedovedl představit, že může chodit bez punčoch.

Vas Korův cíl se nalézal ve Větším Heliu, kteréžto město se nalézá na pláni, vzdálené asi pětasedmdesát mil od Menšího Helia. Vas Kor přistál v Menším Heliu, poněvadž věděl, že tam nejsou strážci tak bdělé jako ve hlavním městě, kdež jest jeddakova královská residence.

Kol Vas Kora proudil celý život probouzejícího se Martanského města. Domy, umístěné vysoko na štíhlých kovových sloupech se zvolna snášely dolů k zemi. Na květnatých, rudých trávnicích, rozprostírajících se kolem domu, hráli si děti a krásné ženy se smály a hovořily se svými sousedy a sousedkami, trhající květiny, aby jimi ozdobily své vásy.

Se všech stran se ozývalo radostné barsoomské „Kaor“.

Čtvrť, ve které Vas Kor přistál, byla čtvrtí majetnějších obchodníků. Všude bylo zřítí známky přeplachu a zdraví. V oknech a na terasách bylo viděti otrokyně a otroky, kteří dávali na slunce nákladná roucha a drahocenné kožešiny k provětrání. Na balkonech odpočívaly krásné ženy, ozdobené šperky; později se odeberou na střechy svých domů, až jim tam otrokyně upraví slunečníky a lehátka.

Zvuky jemné hudby nesly se z otevřených oken — Martané totiž rozřešili problém přizpůsobování nervů ze spánku ku bdění vhodnou, konejšivou hudbou.

V ovzduší se mihala dlouhá, lehká dopravní letadla, pohybující se každé ve vytčené jemu vlastní dráze mezi jednotlivými mezinárodními přístavišti a překla-

v dálce. Vedle ní seděl Carthoris. Jeho zraky nesledovaly let neohrabaného trupu vzducholodi, nýbrž vpijely se do profilu spanilě Thuvini tváře.

„Thuvie!“ zašeptal.

Thuvia se obrátila ke Carthorisi. Jeho ruka se snažila lemo spočinouti na její, leč tato svoji odtáhla.

„Thuvie z Ptarhu, miluji vás!“ zvolal mladý bojovník. „Rekněte mně jen, že vás moje láska neuráží.“

Thuvia potřásla smutně hlavou. „Láska Carthorise z Helia,“ odvětila upřímně, „může býti každé ženě pouze cti; leč prosím vás snažně, nezahrnujte mne citem, který nemohu opětovat.“

Carthoris zvolna povstal. Jeho oči se rozšířily údivem. Nikdy nenapadlo Prince Helia, že by Thuvia z Ptarhu mohla milovati někoho jiného.

„Rekněte mně jen, Thuvie, proč ani v Kadabře, ani zde na dvoře vašeho otce jste mně nedala dříve na jevo, že nemůžete opětovat moji lásku?“ řekl Carthoris vzrušeně.

„A domníváte se, Carthorisi z Helia,“ odvětila Thuvia, „že jsem dala něčím na jevo, že bych vaši lásku opětovala?“

Carthoris se na chvíli odmlčel a jsa zabrán v myšlenky, potřásl hlavou. „Máte pravdu, Thuvie,“ řekl posléze. „Ničím jste mně nedala na jevo, že můj cíl opětujete. Přesto však bych byl mohl přísahati, že jsem byl přesvědčen, že mne milujete. Vite sama dobře, jak jsem vás téměř zbožňoval.“

„Jak bych to mohla věděti, Carthorisi?“ zeptala se Thuvia nevinně. „Rekl jste mně snad kdy cosi podobného? Přesla snad kdy již dříve slova lásky ke mně přes vaše rty?“

»Ale vždyť vy jste to musila vědět!« zvolal Carthoris. »Jsem jako můj otec — bezradný v záležitostech srdce a citu — nedovedu zacházet se ženami; jsem však přesvědčen, že klenoty, kterými jsou posety stezky vašich královských zahrad, stromy, květiny, traviny, to vše že vědělo, že vás mám rád od onoho okamžiku, kdy moje oči po prvé spatřily vaši dokonale spanilou tvář. Jak jen vy jste mohla být tak slepou k mému citu?«

»Což dívky v Helii nadbíhají samy jejich mužům?« zeptala se Thuvia.

»Vy si se mnou zahráváte!« zvolal Carthoris. »Řekněte, že pouze žertujete, a že přece jen mne máte ve skutečnosti ráda.«

»Nemohu vám něco podobného říci, Carthorisi, neboť jsem již zaslibena jinému.«

Ton jejího hlasu zněl prostě a upřímně, bylo však v něm znáti též hluboký smutek.

»Zaslibena jinému?« zašeptal zoufale Carthoris. Jeho tvář zbledla — rázem však se vzpamatoval a díky hrdé krvi svého otce, která proudila v jeho žilách, napřímil hlavu.

»Carthoris z Helia vám přeje mnoho štěstí v životě s mužem, kterého jste si vyvolila,« řekl a dodal, »s...« odmlčev se a očekávaje, až Thuvia sama doplní ono jméno.

»S Kulanem Tithem, Jeddakem Kaoju, přítelem mého otce a nejmocnějším spojencem Ptarhu.«

Carthoris chvíli po těchto slovech na Thuvii zíral a teprve pak promluvil:

»Vy jej milujete, Thuvie z Ptarhu?« otázal se.

»Jsem mu zaslibena,« odvětila prostě Thuvia.

Nejbližší strážné letadlo se posléze zvolna přiblížilo k cizinci. Když se ocitlo na doslech, vyzvala stráž přichozího, aby udal účel svého příchodu do Helia.

»Srdečné »Kaor« a ochotné vysvětlení, že vlastník letadla přišel ze vzdálených končin helijské říše, aby ztrávil několik veselých dní v hlavním městě, stráž stlačilo. Strážné letadlo propustilo neznámého bez obtíží; nato letadlo neznámého zamířilo k veřejnému přístavišti, kdež stanulo.

V léze chvíli vstoupil bojovník do kabiny a řekl:

»Jsem hotov, Vas Kore,« a podal šlechtici, který právě vstal ze spacích hedvábných pokrývek a kožšin, malý kovový klíček.

»Dobře!« zvolal šlechtic, zřejmě potěšen. »Jistě jste, Laroku, pracoval celou noc.«

Bojovník přikývl.

»Nyni mně podejte helijskou zbroj a odznaky, které jste zhotovil před několika dny,« nařizoval Vas Kor.

Bojovník vyhověl tomuto rozkazu a pomohl svému pánu převléci se do jednodušší zbroje prostého helijského bojovníka, téhož rodu, jehož znak se skvěl na přední letadla.

Vas Kor posnídal na palubě. Poté vystoupil na přístaviště, vstoupil do elevátoru a dal se dovézt dolů do ulic, kdež v mžiku se ztratil mezi množstvím helijského lidu, ubírajícího se za svoji práci.

Jeho zbroj nebyla nikterak nápadná, právě tak, jako není nápadným normální občanský úbor v ulicích evropských velkoměst. Všichni Marfané jsou totiž bojovníky, vyjímaje pouze ty, kteří nejsou schopni unést zbraň. I obchodníci a úředníci se ubírají do svých povolání se zbraněmi za pasem. Marfanští školáci, vstupující do života po pětileté periodě, ztrávené

ucítila prudký van větru a náraz vzduchových proudů — kdesi daleko dole se ozývaly hlasy stráží.

Jiné letadlo se řítilo tmavou nocí směrem k jihu, k Heliu. V jeho kabině štlhlý rudý muž byl sehnul nad podrážkou obráceného sandálu. Jemnými nástroji zaměřoval otisk, který se zřetelně jevil na podrážce. Na stolku vedle něj ležel hrubý odlitek klíče, na nějž zanašel výsledky svého měření.

Když dokončil svoji práci, lehce se usmíval a obrátil se ke komusi, jenž se zájmem přihlížel jeho práci. »Ten člověk je genius,« prohodil.

»Pouze genius jest schopen zhotoviti tak dokonalý zámek. Zde máte skicu, Laroku, a vynaložte veškeren svůj důmysl, abyste zhotovil pokud možno nejpřesnější kopii klíče.«

Oslovený se uklonil. »Člověk nedovede a nemůže vytvořiti nic, co by druhý nedovedl napodobiti neb zničiti,« dodal. Poté opustil se skicou kabinu.

Když první úsvit dne ozářil obě štlhlé věže helijských dvojeneckých měst, žlutou i rudou, neznámé letadlo vynořilo se na severním obzoru.

Na jeho přídi byly vyryty odznaky šlechtického rodu menšího významu ze vzdáleného pohraničního města helijské říše. Jeho poměrně pomalý let a samozřejmost, s kterou se pohyboval v ovzduší, nevzbudily v mysli ospalé stráže podezření. Stráž již netrpělivě čekala na okamžik, až bude vystřídána.

Helium — obě města — byla ponořena v klid a mír. Helium nemělo zjevných nepřátel. Nebylo čeho se báti.

Carthoris dále nenaléhal. »Jest to jeden z nej-ušlechtilejších lidí Barsoonu a náleží mezi nejzdatnější bojovníky,« promlouval poohlasně, jakoby sám k sobě. »Jest přítelem mého otce i mým — kěz bych byl mu cizím!« prohodil drsně.

Myšlenky Thuvia byly zakryty maskou výrazu její tváře, na niž se rozhostil závoj něžného smutku — zda litovala Carthorise, či zda sebe i jej — kdož ví?

Carthoris, přesto, že si všiml smutného výrazu Thuvii tváře, neptal se po příčině této změny. Byl oddaným přítelem Kulan Titha — a oddanost toho, v jehož žilách proudila krev Johna Cartera z Virginie, byla pevnější nad žulu.

Carthoris uctivě políbil drahokamy posázený lem Thuvii roucha.

»Přeji štěstí a slávu Kulan Tithovi a drahocennému šperku, který si vyvolil za svoji životní družku,« řekl Carthoris vzrušeně slavnostním hlasem, jenž přesto zněl upřímně. »Dokud jsem nevěděl, Thuvia, že jste zaslibena jinému, řekl jsem vám, že vás miluji. Nebudu vám to říkati opět, jsem však rád, že to nyní víte, neboť moje láska nezneuctuje ani mne, ani Kulan Titha. Mám vás tak rád, že dovedu do svého citu zahrnouti i Kulan Titha — máte-li jej i vy ráda.« Poslední slova Carthorisova zněla jako otázka.

»Jsem mu zaslibena,« odvětila Thuvia.

Carthoris zvolna couval. Jednu ruku položil na srdce a druhou na rukověť meče.

»Mé srdce i můj meč patří vám,« řekl posléze smutně. A za okamžik nato vstoupil do paláce a zmizel dříve z očí.

Kdyby se byl vrátil, byl by zřel, jak Thuvia sedí na ersilové lávce s hlavou zabořenou v dlaních. Plakala snad? Nebylo nikoho, kdo by ji viděl.

— — — — —
— — — — —
— — — — —
Carthoris z Helia přišel onoho dne na dvůr přítele svého otce bez jakéhokoliv obřadného ohlášení. Přilétl sám na malém jednosedadlovém letadle, jsa přesvědčen, že bude v Ptarhu mile přivítán jako vždy. A jeho odchod byl právě tak prostý všech obřadů jako jeho příchod.

Thuvan Dihnovi vysvětlil, že právě cestou zkoušel svůj nejnovější vynález z oboru lelectví. Podařilo se mu totiž zdokonalit martanský aeronautický kompas, který, jsa jednou nařízen na určitý cíl, ukazuje stále k němu, takže stačí, je-li pouze udržován soulad mezi přídi letadla a hrotem magnetky. Tak lze snadno stihnouti kterékoliv místo na Barsoomu nejpřímější a nejkratší cestou.

Carthorisův vynález spočíval v pomocném zařízení, které udržovalo mechanicky příď letadla v žádaném synochronním směru s nařízeným směrem magnetky a v okamžiku, kdy letadlo stihlo svůj cíl, taktéž automaticky přivodilo bezvadné přistání letadla na zemi.

„Výhody tohoto vynálezu jsou vám jistě zřejmy,“ pravil Carthoris k Thuvan Dihnovi, jenž jej doprovázel k odletišti, které bylo umístěno na střeše paláce. Thuvan Dihn si šel prohlédnouti zdokonalený kompas a rozloučiti se se svým mladým přítelem.

As tučet důstojníků dvorní stráž s několika osobními služebníky bylo seškupeno za jedním a jeho hostem; všichni dychtivě naslouchali rozmluvě — jeden

„Náš plán se nám nemohl povést lépe,“ odvětil jiný. „Vše se děje tak, jak nám Princ řekl.“

Ten, který se ozval první, obrátil se k muži, který obsluhoval kontrolní přístroje.

„Nuže nyní!“ zašeptal. Nebylo zapotřebí jiných rozkazů. Každý jednotlivý člen posádky byl přesně uvědoměn o své povinnosti. Černé těleso letadla se plížilo těsně nad oblouky kleneb královského paláce.

Thuvia z Ptarhu, zírajíc směrem k východu, zřela tmavou konturu letadla, snášejícího se zprvu nad zdi královské zahrady a poté na rudou plochu trávníku.

Uvědomovala si, že nikdo by lakto za noci se neplížil do zahrady, kdyby jeho úmysly byly čestné. Přesto však Thuvia ani nevzkřikla, aby vzbouřila stráž, ani neprehla do paláce.

Proč?

Těžko říci.

Sotvaže letadlo se dotklo země, čtyři muži seskočili s paluby. Hnali se ke Thuvii.

Thuvia nevolala o pomoc, stojíc jakoby hypnotisována. Či snad skutečně čekala nějakého známého nočního návštěvníka?

Pohnula sebou teprve tehdy, když čtyři muži stáli nedaleko ní. A v tom bližší měsíci, vyhoupanuvši se nad koruny stromů osvitil svými stříbrnými paprsky jejich obličej.

Thuvia z Ptarhu zřela před sebou cizí tváře bojovníků z Dusaru. Teprve nyní se ulekla — bylo však již příliš pozdě.

Dříve než mohla vzkřiknouti, uchopily ji hrubé ruce. Kolem hlavy ji otočili hedvábnou látku. Poté ji zdvihli a odnášeli na palubu letadla. Ozval se hukot vrtule,

zmizelo za korunami košatých stromů, které rostly kolem paláce.

Thuvia stála na tomže místě u ersitové lávky, nezírala však již do výše, nýbrž hlava její byla v zamýšlení sehnuta k zemi.

Kdo by to jen mohl býti jiný než Carthoris? Thuvia snažila se alespoň v duchu se rozhořčiti na to, že se odvážil takto ji špehovati — leč nebylo možno, nedovedla se ani v duchu rozhořčiti na ztepilého helijského Prince.

Jaký jen šílený rozmar byl příčinou, že tak neobvyklým způsobem přestoupil obvyklou mezinárodní etiketu. Vždyť i mnohem malichernější skutečnosti byly příčinou ke krutým válkám.

Thuvia z Ptarhu byla zmatena a v rozpacích.

I strážé byly podivným počínáním neznámého cizince překvapeny tak, že ani jej nevyzvaly, aby oznámil, co v Ptarhu pohledává; leč hukot motorů jejich letadel svědčil o tom, že nemíní nechat cizince jen tak ujíti.

Thuvia zírala, jak strážné letadlo se vzneslo za cizincem jako šíp vymrštěný z luku bleskurychlou letivou.

Letadlo neznámého se sneslo do královské zahrady na prostranství za košatými stromy a zůstalo státi as ve výši dvanácti stop nad zemí. Oči letců shromážděných na palubě zíraly pozorně na paprsek světla, línoucí se z hledacího reflektoru strážního letadla. Na letadle neznámého nezabliklo ani světélko; na jeho palubě panovalo hrobové ticho. Muži na palubě s uspokojením zírali na mizící světlo reflektoru.

„Duše našich předků jsou nám dnešní noci příznivý,“ prohodil kdosi z mužů na palubě.

ze služebníků naslouchal tak dychtivě, že musil býti jedním ze šlechticů pro přílišnou dychtivost dvakrát napomenut a vykázán do patřičných mezí. Patrně jej zázračný mechanismus automatického kompasu velmi zajímal.

„Ku příkladu,“ pokračoval Carthoris ve svém výkladu, „mámi před sebou celonoční let — právě tak jako dnes. Zde na tomto kotouči na pravo, který představuje východní polokouli Barsoomu, nařídím ukazatele tak, aby směřoval přímo na přesný bod zeměpisné šířky a délky Helia. Pak uvedu stroj do chodu, zahálim se do svých spacích kožešin a příkrývek a moje letadlo unáší mne bezpečně do Helia. Jsem si jist, že ve stanoveném čase zcela lehce se snesu na přistaviště na střechě mého vlastního paláce — po cestě mohu ovšem bezstarostně spáti.“

„Předpokládáje ovšem,“ odporoval Thuvan Dihn, „že se náhodou nesrazíte po cestě s jiným nočním cestovatelem.“

Carthoris se sebevědomě usmál. „Něčeho podobného se neobávám,“ odvětil. „Pohleďte zde,“ a ukázal na malou páčku nalézající se na pravé straně automatického kompasu. „To zde jest můj vylučovač srážek — tak jsem sám nazval onen mechanism. Touto páčkou se zapíná a vypíná celý samořídící mechanism. Vlastní přístroj, který jest regulován onou páčkou, nalézá se pod palubou a ovládá jak řízení, tak i směrová kormidla.“

„Vnitřní zařízení tohoto mechanismu jest poměrně velmi prosté — jest to radiový generator, který difunduje na všechny strany as do vzdálenosti přibližně jednoho sta jardů radioaktivní paprsky. Pakliže tato emanace jest porušena blízkostí jakéhokoliv jiného

pevného tělesa, poruší se velmi citlivá rovnováha mého přístroje, který okamžitě reaguje mocným impulsem na řídicí mechanism, který otáčí přídí mého letadla tak dalece a mění jeho směr do té doby, než radioaktivní sféra kolem letadla jest úplně volnou a tu pak opět zaujme směr původního letu, na nějž byl kompas nařízen. Kdyby snad nebezpečí se blížilo od zádi v podobě rychleji letícího letadla, které by na mne mohlo narazit, pak i v tomto případě se neobávám srážky, neboť onen kontrolní přístroj reaguje i na rychlostní ústroji mého letadla a automaticky je patřičně zreguluje, tak, aby moje letadlo se vyhnulo buď níže neb výše, rychleji neb pomaleji.

«Ve složitějších případech, totiž vyskytne-li se více překážek najednou, neb překážka, která způsobí vychýlení se přídě v úhlu ostřejším přetáčí čtyřicet stupňů, nebo když letadlo se ocitne v nepatrné výši jednoho sta yardů nad zemí, motor letadla se samočinně zastaví a uvede v činnost poplašný signál, který okamžitě pilotu probudí. Jak vidíte, předvídal jsem všechny možnosti.»

Thuvan Dihn se usmíval a pochválil Carthorisův důmyslný vynález. Dotěrný služebník se mezi tím protlačil až po bok letadla. Jeho oči se vpíjely do zajímavého mechanismu kompasu.

«Na jedno však jste přece zapomněl,» řekl uštěpačně sloužící.

Shromáždění šlechticů zírali udiveně na sloužícího a jeden z nich jej dokonce uchopil ne příliš něžně za rameno a chystal se jej odstrčit. Carthoris však tomu nedopustil.

«Sečkejte,» řekl, vyslechněme, co nám onen muž chce říci — žádný výtvar lidského ducha není doko-

Thuvia z Ptarhu se procházela v noci před tím než se odebrala na lože v zahradách paláce svého otce — činila tak každé noci. Byla zahalena ve skvělé kožšině, neboť marfanský vzduch po západu slunce jest velmi mrazivý.

Uvažovala o své budoucí svatbě, která ji promění v královnu Kaolu a při tom stále její myšlenky zalétaly ke krásnému helijskému Princovi, který ji minulého dne složil své srdce k nohám.

Byla to lítost či jen pouhý soucit, který ji vloudil smutek na tvář, když zírala na noční oblohu, v jejíž tmě se ztrácela do dálí světla Carthorisova letadla? Těžko lze říci.

Právě tak nebylo lze ani dnes přesně analyzovati její city, když zírala v dálí na noční obloze, jak se valem blíží světla rychle letícího letadla — vypadalo to tak, jakoby letadlo bylo k zahradám přitahováno princezninými myšlenkami.

Thuvia zřela, jak letadlo krouží zvolna nad palácem, jakoby hledalo místo ku přistání.

A v tom již se na jeho přídí zableskla záře hledacího reflektoru. Světelný pruh hledáčky chvíli spočinul na hlavním přístavišti a odhalil postavu ptarhské strážce, odrážející se tisícovými paprsky od drahokamů jeho drahocenné zbroje.

Poté světelné oko sklouzlo dále k domům, ponořeným ve spánek, přelétlo přes útlé minarety, proběhlo dvory, parkem a posléze spočinulo na ersitové lávce a na divce, stojící opodál a zirájící do výšin na letadlo.

Toto putování světelného paprsku však netrvalo dlouho, neboť sotvaže spočinul na Thuvii z Ptarhu, okamžitě zhasl. Poté letadlo pokračovalo v letu a

Během dopoledne příštího dne, sloužící obří postavy, oděny ve zbroj velkého království domu Ptarh, vyšel z bran paláce do města. Kráčel chvatným krokem přes třídy vedoucí čtvrtí vyhrazenou šlechtě, až se ocitl v obchodní čtvrti. Tam vyhledal nákladnou budovu tyčící se spirálovitě k nebi, jejíž vnější zdi byly nádherně ozdobeny pracnými řezbami a důmyslně skládanými mosaikami.

Byl to Dům Míru, v němž byla ubytována vyslanectví jednotlivých cizích mocností; ovšem v této budově byly pouze úřadovny a úřednictvo, kdežto ministři sami měli skvostné paláce ve čtvrti šlechticů.

Sloužící vyhledal úřadovnu Dusarského vyslanectví. Přítomný úředník si jej při vstupu zkoumavě prohlédl a když mu projevil své přání, že chce mluvit s ministrem, požádal jej o pověřující listiny. Sloužící pak sejmul s pravé paže náramek, ukázal na rytinu, nalézající se na jeho vnitřní straně a zašeptal tiše několik slov.

Oči úředníka se rozšířily úžasem a jeho vzezření vzalo na se okamžitě výraz poníženosti. Okamžitě nabídl návštěvníku křeslo a spěchal s náramkem do vnitřní místnosti. Za okamžik na to se vrátil a uctivě vedl návštěvníka k ministrovi.

Ministr i přichozí spolu dlouho rozmlouvali. Když pak posléze sloužící obří postavy vyšel z ministrových pracovny, jeho tvář byla zahalena v ponurý úsměv vnitřního uspokojení. Z Paláce Míru se poté odebral přímo do paláce Ministra Dusaru.

Oné noci dvě rychlá letadla opustila tentýž palác. Jedno zamířilo spěšně do Helia; druhé.....

nalý. Možná, že objevil náhodou vadu, na kterou jsem nepomyslel. Nuže, milý muži, jakou a kterou možnost jsem přehlédl?

Teprve nyní si Carthoris všiml pozorné sloužícího. Byl to úhledný muž obří postavy — statný jako vůbec všichni příslušníci Rudé rasy; jeho rty však byly úzké a škodolibě sevřeny, na jedné jeho tváři bylo znáti jizvu táhnoucí se od pravého spánku až k ústnímu koutku.

„Nuže,“ naléhal helijský Princ, „mluvte!“

Sloužící váhal. Bylo zřejmo, že v duchu litoval své nerozváženosti, která jej učinila středem všeobecné pozornosti. Posléze, vida nezbytí, promluvil.

„A což když nepřítel potají falešně nařídí mechanism kompasu?“ řekl.

Carthoris vyňal ze svého malého koženého váčku malý klíč.

„Pohleďte na tento klíč,“ řekl podávaje jej sloužícímu.

„Vyznáte-li se trochu v zámcích, uvidíte, že mechanism zámku, který lze otevřítí tímto klíčem nelze otevřítí paklíčem, jakých se obvykle používá. Tento zámek chrání dokonale mechanism kompasu před porušením cizí rukou. Nepřítel by spíše rozbil celý mechanism, než by se dostal k jeho hlavnímu ústrojí — spoušť pak, kterou by násilím způsobil, byla by na první pohled zřejmou.“

Sloužící uchopil do ruky klíč, pozorně si jej prohlédl a když jej pak vrátil Carthorisovi zpět, upustil jej na mramorové dláždění. Když se shýbal, aby klíč zvedl, šlápl na něj podrážkou svého sandálu. Poté chvíli na něm spočinul celou vahou svého těla, načež couvnul

o krok zpět, vesele vzkřikl, že jej našel a zvednuv jej podal jej Carthorisovi.

A když pak ustoupil do pozadí, nikdo již si jej nevšiml.

Za okamžik poté Carthoris se rozloučil s Thuvan Dihnem a jeho dvořanstvem. Odstartoval — jasná světla jeho letounu zazářila do tmavé marfanské noci.

II.

Když vládce Ptarhu sestoupil s letiště na palácové střeše, následován svými dvořany do nitra paláce, služebníci kráčeli v uctivé vzdálenosti za svými pány. Jeden z nich však zůstával nápadně pozadu. A náhle si svlékl s pravé nohy sandál a zasunul jej do koženého váčku za pasem.

Když celá společnost se ocitla v nitru paláce a jedak pokynul své družině, že se může rozejítí, nikdo si nevšimnul, že sloužící, který vzbudil při Carthorisově odletu tak značnou pozornost, není již mezi ostatním služebnictvem.

Nikoho ani nenapadlo se tázati, k družině kterého šlechtice náleží, neboť marfanští šlechtici mívají mnoho služebnictva, které jest jim stále v patách, jsouc hotovo vyhovětí každému jejich pokynu, takže nelze věnovati pozornost jejich lvářím; skutečnost pak, že někdo vstoupil do jeddakovy paláce se svým pánem, jest dostatečnou legitimací jeho přítomnosti.

Dvořní etiketa pak zabraňuje, aby jednotliví členové družiny šlechtice, dlicího na návštěvě na jeddakově dvoře, byli zkoumáni co do své totožnosti.

potřeby, ale karabinu jenom jednu a ponese jí Novikov. Stewart bude udržovat spojení."

"Vývoj probíhá všude stejně," bručel si spokojeně pro sebe Novikov a obhlížel dalekohledem hlouček vojáků. "Typický středověk ... kožené kabátce, meče, dýky, kopí, praky ... hele, táhle táhnou katapult!"

Stewart přijal vděčně nabízený dalekohled a podíval se stejným směrem.

"Mají pěkné brnění," řekl uznale. "To jsem tu ještě neviděl."

"Ukaž," žádonil nedočkavě Novikov. "Máš pravdu, to je zajímavé. Vypadá to jako kožené kabátce pošíité šupinami." Zamyslel se a podal dalekohled příteli.

"Řekni mi, prosím tě, proti jaké zbraní tohle chrání. Vždyť ty šupiny jsou strašně malé ... snad proti šípům, ale ty jsme neviděli. Proti meči, dýce nebo kopí to nemá smysl."

"To je železo?"

"... snad to bude cín ..."

Novikov svou expertizu nedokončil. Sněs se na ně dešť kamení a oba znovu zalehli za betonovou podezdívku.

Stewart si zamáčkli bouli rukou, na níž byla vidět modřina jako hrom. Novikova fascinovala svými barevnými fázemi.

"Nekoukej tak na mne," zavrčel Stewart. "Nechceš náhodou zase vyjednávat?"

"Vždyť se tak moc nestalo," pokrčil rameny jeho přítel. "Konec konců jsme živi a zdraví."

"Jste živi, ale zdravý jsi jenom ty!"

Novikov pevněji stiskl karabinu, ale Stewart máví rukou. "Nebudu se tady zabývat přistípkáčením, kamaráde. Za chvíli kapitánovi povolí nervy, bouchne do nich antiprotony a plnění plánu bude zachráněno."

"Je mi jich líto."

"Jak říkám ... měli trefit tebe."

Novikov znovu opatrně vykoul nad zídou. Katapult už byl v provozu. Přímě nad nimi hvízdla směrem k raketě černá koule. Ze skal vytáhla skupina otrhanců těžký vůz obrněný cinovým plechem, jeden z rytířů dlouhými kleštěmi vytáhl z vozu další kouli a položil ji do lžice praku. Druhý okamžitě zatáhl za páku a těžké protizávaží se zhouplo k zemi a vymrštilo kouli vzhůru. Ze skal vytáhla další skupina třetí oplechovaný vůz.

Stewart se zasmál.

"Tímhle nám nemohou nic udělat. Všechno to padá na jedno místo. Ani nedostřelí k raketě. Skládají to tam všechno do pisku jako kuličky. Připomíná mi to dětství, když jsem otec v jeho dílně vytahal všechny velké matice a šrouby a házel jsem je sousedovi do sklepa. Chtěl jsem ho vyhodit do povětří atomovou bombou a ty matice byly nejtěžší prvky, jaké jsem doma našel."

Novikov na něj vytřeštil oči. Vytrhl mu z ruky vysílačku, stiskl knoflík a zavolal: "Kapitáne ..."

V té chvíli nad nimi hvízdla vzduchem čtvrtá koule a svět se rozzářil nesnesitelným zábleskem. Ždalo se jim, že hmění burácí nekonečně dlouho. Když ztichlo, setřáslí ze sebe písek a podívali se přes roh zídky k raketě. Nebylo tam nic. Nad břehem moře se vznášel majestátní oblak kouře.

Audience u krále byla krátká. Strážé přivlekli oba zajatce před dřevěný trůn, který připomínal spíš křeslo z lovecké chaty.

"Původně jsem chtěl pozvat jen jednoho z vás, ale když jste přežili dva, rozhodnete se sami. Mám tu pro vás jídlo a věci na dva roky pro jednoho nebo na jeden rok pro dva. Že?"

Novikovovi se zdálo, že automat překládá i jizlivý tón hlasu.

"Ano," potvrdil a po zádech mu přešel mráz, když si vzpomněl, jak ledabyle balili zásilku, která měla jenom zdržet domorodce do doby, než bude Stanice hotova a uzavře se do svého nezníčitelného časového pole.

"Vyberte si."

Oba muži se na sebe podívali. Stewart kývl.

Novikov se obrátil ke králi.

"Rozdělíme se spolu."

"Dobře," souhlasil král. "Ale musíte si, že budete vyprávět a řeknete nám všechno. Víte, kdyby jeden z vás nechtěl mluvit, zbyde všechno jídlo pro druhého."

"A co pak?"

"Pak půjdete do dolů na ... kov." Automatický tlumočnick zřejmě nahradil neznámé slovo nejbližším podobným.

Stewart sykl: "Doly na uran nebo ještě horší švinstvo."

Tlumočnick pohotově zahučel.

Král přisvědčil.

"Ano, z dolů se lidé nevracejí."

Pak nepatrně pokývl hlavou a strážé postrčíly do místnosti dva chlapce s nepřítomným pohledem.

"To jsou královští svědci. Jako malé děti podstoupí operaci, která je zbaví možnosti lhát. Mají výbornou paměť. Až jednou přiletí vaši přátelé znovu, svědci jim řeknou všechno, co zde slyšeli. Jsou dva, protože jeden by mohl časem zemřít a možná, že se vaši přátelé budou chtít přesvědčit, že opravdu nemůžeme lhát ..."

"Mlátili je do hlavy kladivem, až zapomněli všechno kromě paměti," zasyčel Stewart.

"Váš popis metody je poměrně přesný," řekl král. "Ale teď se vrátíme k tomu hlavnímu. Dávejte pozor, má náidka se nebude opakovat ... Chcete se stát dobrovolně mými hosty na dobu jednoho roku a dělit se spolu o všechno dobré i zlé. Odpověď může být jen ano nebo ne."

"Ano," řekli oba najednou.

"Chce někdo z vás teď následovat své přátele z leda?"

Odpověď může být jen ano nebo ne."

"Ne," řekl okamžitě Novikov. Stewart na něj chvíli nechápavě hleděl, ale pak si i on uvědomil, že nemá na výběr a řekl své "ne".

Král pokynul rukou a strážé oba chlapce odvedly.

"Budou teď zavřeni v tmavé jeskyni, aby si dobře pamatovali tuto chvíli a mohli kdykoliv přesně zopakovat naše slova," vysvětlil král.

Stewart obrátil oči v sloup.

"Tomu říkám primitivové ... atomové pumy, magnetofony, neurochirurgie v praxi ..."

Síní se rozlehl jeho kašlavý smích.

Král se obrátil ke stráží a do Stewardova kvílení zazněl suchá intonace automatického tlumočnicka: "Hysterie. To se stává. Pošlete někoho pro nádobu se studenou vodou!"

STANISLAV ŠVACHOUČEK

případ s

PROSÍLKEM

Soukromý detektiv Charlie Schindlka se houpal na židli a jako vždy po obědě zápasil se spánkem. Snažil se totiž kvůli ženě zhubnout, takže žil ve stavu neustálého hladu a poměrně syté jídlo spolu s hučením ventilátoru v kanceláři jej pravidelně dokázalo vyřadit z provozu alespoň na půl hodiny.

Z nehlubšího bezvědomí jej vyrušil bzučák. Charlie se protáhl a zapnul kameru u dveří do čekárny. Čekárna byla přepych kvůli dojmů, kamera ne. Taký už se tady střídalo a od té doby si Charlie dával dvojnásobný pozor na své klienty a platil trojnásobnou činži za kancelář. Zapnul stolní počítač a zadal program číslo jedna.

Počítač otevřel dveře a spustil magnetofon s hlasem za čtyřicet dolarů.

"Prosím, pojdte dál. Pan Steel vás za okamžik přijme."

Hlas byl podstatně levnější než skutečná sekretářka a stárl podstatně pomaleji. Na zákazníka ovšem neudělal žádný dojem. Zatím co počítač hosta rentgenoval ze všech úhlů, vážil, měřil a odhadoval hustotu tkání a na obrazovce displeje snaživě upozorňoval, že klient hraje tenis s pravděpodobností 0,708 a že analýza jeho pohybové aktivity neukazuje na výcvik v žádném druhu zápasu, udělal si Charlie svou vlastní analýzu.

Klient—má zcela jistě větší příjem než president, ale zase ne o moc. Je to obchodník na úrovni a je si dobře vědom, jaké vyšetření právě podstupuje. Pravděpodobně si zjistil i nějaké nacionále o detektivovi Steelovi, takže ví, že to je jen firma kvůli zvuku. Charlie mu na chvíli zkazila náladu myšlenka, že asi také ví, že se mu po budově říká Rumový Karlík pro jeho náklonnost ke grogu. Současně ale ten člověk vypadal jako dobrý zákazník. Jistě na sobě nedá znát, co ví, ale hlavně, že má čím platit.

Uspokojen výsledky své analýzy si přihlídl Charlie vlasy a vykročil ke dveřím. Počítač je otevřel a současně rozsvítil naplno lustr v kanceláři. Oslepený host tápavě vkročil dovnitř a chopil se nabízené ruky.

"Dovolte, abych se představil. Harriman, obchodník s uměleckými předměty."

"Steel."

Klient si bez vyzvání sedl do křesla, což si Charlie ihned uvědomil, ale nekomentoval. Harriman si několikrát poposedl a pak celkem klidně začal:

"Myslím, že vám nejdřív zhruba řeknu, o co se jedná. Pak se teprve můžeme dohodnout na nějakých podmínkách, bude-li vás případ zajímat."

Charlie viděl, že to zajímavé bude. Látka Harrisonova obleku zblízka prozrazovala, že případ bude zajímavý bez ohledu na to, o co se jedná.

"Jedná se o krádež obrazu za stodeset tisíc. Potřebuji najít člověka, který si ten obraz ode mne chtěl koupit. Anebo ještě lépe zjistit, co se stalo s těmi penězi. On totiž ty peníze měl a pak si ten obraz odnesl na posouzení znalcem proti blokování manipulačního konta a už se nevrátil."

Tady Charlie pocítil, že ztrácí nit a usíná.

"Řekněte mi to, prosím, ještě jednou, ale přesně a pořádku."

"Nechcete se raději podívat přímo na místo?"

"Zatím ne. Povídejte, ale podrobně, prosím."

Klient se nadechl a zamyslel.

"Měl jsem zákazníka na jistý obraz. Dohodli jsme se na částce stodeset tisíc. Před týdnem, tedy dvanáctého, přijel večer ke mně do obchodu a prohlížel jsem si obraz. Líbil se mu, ale vymínil si přezkoušení znalcem, ještě dříve než se uzavře celá transakce. Vyvolal u mne na mém terminálu stav svého konta. Bylo to kryté. Měl tam asi stočtyřicet tisíc. Pak jsem mu ho zablokoval svou šifrou a on si obraz

odvezl na dva dny. Teď je to už týden a on nikde. Napadlo mne, že se mu něco stalo. Začal jsem se vyptávat a ukázalo se, že ho nikdo nikde nezná. Přitom to nemůže být jen tak někdo, když měl na manipulačním kontě stočtyřicet tisíc. A kromě toho by mu snad měly scházet?"

"Sugestivní otázka. Ale teď vážně, jste si jist, že to bylo manipulační konto? Třeba vám ukázal výpis z kmenového konta a není to ve skutečnosti takový boháč."

"A chudákovi by neměly ty tisíce na kmenovém kontě scházet?"

"Jistě ano, ale mohlo ho třeba něco přejít nebo náhlá smrt na mrtvici ... Pak by se k vám pro obraz určitě nevracel."

Harriman se pousmál.

"Pane Steel, naše firma pracuje v této branži přes padesát let a pokud jsem našel podvodníkovy, je to trapné a nikdo se to nesmí dozvědět, ale věřte, že ten člověk chudák nebyl."

Viděl jsem naprosto jasně manipulační symbol 140 000, což rozhodně není kmenové konto. V pravém horním rohu svítila dolarovka, takže mi opravdu neukazoval výsledek nějaké početní úlohy. Na heslo konta jsem neviděl, protože mi ho zleva rukou zakryl. Pak vypnul obrazovku a já jsem to konto zablokoval svojí šifrou. Je to obvyklá praxe, takže jsem se určitě nezmyl a kromě toho mi to výpis potvrzuje. Mám o jedno zablokované konto víc, ale nemůžu na něj a on také ne."

"Chtěl byste tedy hlavně vědět, jak to udělal, že? Potom jeho totožnost a nakonec peníze uvolnit."

"Nešlo by to v úplně opačném pořadí?"

Charlie použil osvědčené flinty, která mu připadala ne-sportovní, ale byla na místě.

"Poslyšte, ale tak cenný obraz byl jistě evidován a při prodeji měl být přítomen státní odhadce. Takže máme ještě svědka, který se s tím neznámým určitě setkal a také jej legitimoval."

Harriman se usmál.

"Jistě chápete, že daně nejsou zanedbatelnou položkou, takže jsem s pozváním státního znalce posečkal."

"Myslím tedy, že dodržíím navržený postup. První otázka zní: Jak? ... A to bude tisíc dolarů denně asi tak na tři dny. A při této příležitosti si můžeme prakticky zopakovat tu manipulaci s terminálem."

Harriman přistoupil ke stolu a chvíli tuka po klávesách. Pak kývnutím hlavy přizval detektiva. Na obrazovce zařila cifra pět tisíc, dolarovka v rohu, symbol 140 00. Heslo nebylo vidět, protože Harriman ustoupil doleva a pravačkou ukazoval na stav konta, takže heslo bylo někde pod jeho dlaní.

"Takhle mi to ukázal," řekl a stiskl vypínač obrazovky, "a teď vy!"

Charlie stiskl blokovací klávesu a znovu si zapnul obrazovku. Symbol se změnil, ale místo hesla byla řádka hvězdiček a místo stavu konta nápis BLOK. Dolarovka zůstala.

"Stejně jako já. Dolarovka zůstala jemu taky."

Charlie zamyšleně pokýval hlavou.

Od doby, kdy bylo zrušeno placení hotovými penězi a zavedeno používání ústředně evidovaných kont dosažitelných přes počítačové terminály, které se zabydly doslova všude, zmizely prostě podvody. Rozmohla se zato počítačová kriminalita, která se stala hlavně doménou prvotřídních programátorů, matematiků a techniků. Případy tohoto typu nebyly lehké, ale kromě zákazníků platily za zprávy i banky, které byly vděčné za každé upozornění na skuliny ve svých dokonalých platebních systémech.

"Zkusím to. Zavolám vás asi za tři dny."

Další tři dny trávil detektiv způsobem, který by zřejmě nepřipadal jeho zákazníkovi důstojný. První den sice navštívil výpočetní středisko Severozápadní banky, ale byl odtamtud vyhozen během několika minut. Pak potupným způsobem opustil i několik dalších institucí z oboru financí, které měly ve městě pobočky nebo alespoň počítač. Večer se opil s bývalým profesorem matematiky Wagnerem.

Druhý den obcházel obchodní domy a větší obchody a vyptával se na soupravy šroubováků, sady nejružnějšího nářadí, ale nic nekoupil. Do jednoho obchodu přišel omylem ještě jednou, protože měl vchod ze dvou stran. Po prvních dotazech na sady šroubováků byl vyhozen prodávacem, který měl jeho otázky ještě v živé paměti. Večer se sešel ve vinárně s Wagnerem a jeho přítelem Zimmermanem. Popíjeli až do dvou ráno, kdy byli personálem vyhozeni.

Třetí den Charlie prostě prospal. Odpoledně zatelefonoval několika přátelům a probral s nimi nejnovější společenské skandály a klepy o známých osobnostech.

Když za ním přišel Harriman, seděl Schindlka v křesle a celý jeho zjev jasně říkal i velmi tupému pozorovateli, že jeho pátrání mělo úspěch.

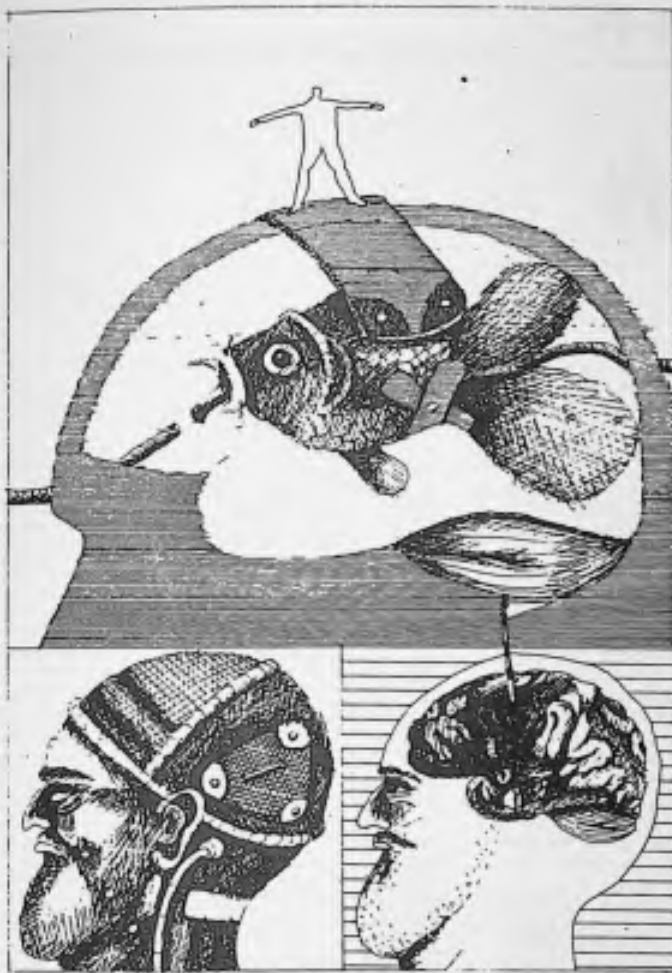
"Nesedějte si," řekl hned úvodem Harrimanovi.

"Rád bych vám něco ukázal."

Přistoupil k terminálu, stiskl klávesu a ukázal prstem na obrazovku. Tam naprosto jasně se všemi příslušnými symboly manipulačního konta a se znakem dolaru svítilo číslo, které by jistě stačilo na nákup slušné starožitnosti.

"Přesně tak! Stočtyřicetjedna tisíc a nějaké drobné. Tak mi to ten člověk ukazoval!"

Harriman kývl.

"Beru to. Můžete povídat."

Přistoupil k terminálu, lehce zatukal prsty a v okamžiku, kdy se otočil zpět k detektivovi, svítilo na obrazovce číslo sedmtisíc. Schindlka jen natáhl ruku a stiskl klávesu blokování a pak klíč podprogramu a na obrazovce naskočilo opět jeho manipulační konto. Teď už ne jako pedagogická pomůcka, ale mělo váhu sedmi tisíc dolarů a čtrnácti centů. Počítač přesně podle pravidel nesmyslné zlomky zaokrouhlil.

"Takže vám mohu říci, že se zobrazení účtu s plnou přesností prostě nedá vyvolat. Zkoušel jsem přemluvit několik techniků od různých firem, ale nechtěli, nebo neuměli, nebo si mysleli, že je to provokace. Zkrátka, nikde jsem nepochodil. Neúplné číslo dostanete jen jako úroky s plnou přesností, ale ty hned banka zaokrouhlí, takže je to bludný kruh."

Zbývá ale jedna možnost. Platba za nějaké zboží, které má takovouhle nesmyslnou cenu.

Požádal jsem o pomoc známého matematika a jeho přítele a zjistili jsme, že jeden obchodní dům má ve výprodeji zajímavou položku. Je to Snehurka a sedm trpaslíků za padesát pět dolarů. Pozor ale na tohle "v rámci výprodeje i jednotlivě. Snehurka za 33 dolarů, trpaslíci za 22 dolarů."

Harriman chápavě pokýval hlavou, ale bylo vidět, že nic nechápe.

"Prostě dvacet dva dolarů děleno sedmi trpaslíky vám dá číslo s nekonečným desetinným rozvojem, takže stačí koupit si třeba jen jednoho nebo dva trpaslíky a máte na kontě číslo s desetinným rozvojem do nekonečna. Pokud s tím ale pak cokoliv uděláte, počítač zaokrouhlí drobné ve prospěch banky, takže si musíte ořípavit na kontě právě tolik, aby po zakoupení těch loutek vám zbyly jen zlomky centů a žádné dolary. Toho byste si byl jistě všiml."

Jinak jsem se ještě poinformoval o pracovnících tohoto obchodního domu. Pro vás bude z těch drbů zajímavé to, že se jedná o obchodní dům Rainbow, který patří panu Dickensovi, známému milovníkovi a sběrateli umění. Nemusím vám asi říkat, že pan Dickens je mezi přáteli proslulý jako velmi šetrný člověk, jehož tvrdé obchodní metody se pohybují často až na mezích zákona. Zatím ovšem nebyl nikdy trestán. Díky svým přátelům a plné kapse vždycky našel někoho, kdo se včas přiznal, než to došlo k němu.

Druhý zajímavý člověk bude asi vedoucí propagačního oddělení George Stinger. Tento pán žije na velmi vysoké úrovni. V poslední době se o něm říkalo, že má nějaké dluhy a vypadá to s ním špatně. Před několika dny ale náhle zaplatil řadu dluhů, vzal si dovolenou a odjel na Floridu. Pokud máte nějaké pochybnosti, mohu vám ještě říci, že velmi rád nosí šedé obleky, působí velmi důvěryhodně a přesto, že k jeho životnímu stylu měl zaměstnavatel výhrady, tu dovolenou mu dal ihned a plácenou.

Pan Stinger má mimochodem na starost také v rámci propagace organizaci výprodejních akcí. To konto, které jsem vám ukazoval, jsem získal tím, že jsem si za devatenáct dolarů koupil šest ze sedmi trpaslíků v jedné z jeho akcí.

Teď právě pan Stinger bydlí na této adrese, ale radil bych vám, vzhledem k souvislostem a pověsti jeho zaměstnavatele, abyste to nechal plavat. Budete s tím mít spoustu potíží a někonec se vám to možná ani nevyplatí."

Detektiv podal Harrimanovi kartičku s adresou. Ten ji vzal, přelétl pohledem, zastrčil do náprsní tašky a podal Schindlkovi ruku.

"Děkuji, pane Steel, toho Stingera navštívím ještě dnes. Pracoval jste skutečně dobře a těším se, že se spolu ještě setkáme. Zde je moje navštívenka."

Schindlka ji s úklonou přijal a vyprovodil hosta ke dveřím. Zavřel za ním a vrátil se ke stolu. Vzal do ruky knihu Kdo je kdo a nalistoval jméno Harriman, pak si pozorně přečetl odstavec věnovaný Dickensovi a opět se vrátil k Harrimanovi.

Zaklapl knihu a vrátil ji do knihovny. Potom zvolna došel do rohu pokoje, zmáčkl Harrimanovu navštívenku a hodil ji do koše na odpadky.

ilustrace Josef Kolman

Charlie se smutně usmál a trochu couvl prstem, kterým na číslo ukazoval.

Harriman strnul. Před číslem skromně stála desetinná tečka.

"To, co vidíte, je desetinný zbytek čísla pí.", objasnil detektiv skromně a soucítěně zároveň.

"Je to manipulační konto, které jsem si zřídil speciálně pro tento názorný příklad."

Harriman se sesul do křesla bez vyzvání a jen pohybem hlavy naznačil, že detektiv má pokračovat.

"Rád bych v této chvíli připomenul, že jsem před několika dny s vámi mluvil v tom smyslu, že prvním problémem je zjistit, jak byl podvod proveden. Odpověď je jednoduchá. Vy, jako každý z nás, jste zvyklí na zobrazení hodnoty účtu ve tvaru dané určitým druhem formátování. Vidíte tedy vždy jen dolary nebo dolary, pak desetinnou tečku a dvomístné číslo znamenající centy."

Občas se stane, že výsledkem transakce je částka, která obsahuje zlomky centů. V těchto případech si ovšem banka vlastníci počítač vyhrazuje právo při nejbližším zpracování dat počítačem banky zaokrouhlit na celé centy ve prospěch banky.

Tím při každé bankovní operaci zákazník ztrácí v průměru půl centu, což je částka zanedbatelná a prakticky nikdy nevidí jiné číslo než zaokrouhlené na centy nebo na dolary.

Pro kontrolu zúčtování ovšem banka používá zobrazení s přesností na šest desetinných míst. Podaří-li se vám tedy zobrazit číslo v tomto tvaru, stačí ukázat prstem na obrazovku tak, aby se zakryla desetinná tečka a výsledný dojem je, že se jedná o statisíce dolarů.

Jak se to tomu člověku podařilo, to už souvisí velmi těsně s otázkou, o koho se jedná. Proto bychom možná mohli přistoupit k projednání nákladů spojených s případem a tak

Harriman chvíli nereagoval, pak pomalu vytáhl pero a začal si s ním hrát. Ieprve, když je opět zastrčil do vesty, řekl:

"Dám vám sedm tisíc za celý ten případ. Chci ale vědět kdo, jak a proč to udělal a hlavně, jak dostanu své peníze zpět."

"Kdo, jak a proč, to vám řeknu. Mohu vám dát ještě adresu, kde ho najdete, ale ty peníze si s ním srovnáte sám."

Rumunská sci-fi

Ion Hobana

převzato z

Das präparierte Klavier

4E

Kriterion Verlag Bukarest 1982

Literatura science fiction bývá občas pokládána za téměř výlučně anglosaskou záležitost, přičemž se bagatelizuje nebo dokonce ignoruje značný přínos jiných spisovatelů, např. Francouze J.H. Rosny Ainé, Němce Kurda Lasswitz, Poláka Jerzy Żuławského, Belgičana Henri Proumena, Čecha Jana Weisse, Itala Emilia Salgarino, Rusa Alexandra Bělajeva a dalších. Za těchto podmínek se nelze divit, že rumunská science fiction pronikla do evropské a světové literatury jen zcela nepatrně a to teprve v nedávné době. Možná je to i záležitost perspektivy, neboť tento žánr v naší zemi pevně zakoreněn a nemá ani význačnější počet reprezentativních děl.

Tuto okolnost nelze připisovat na vrub nedostatku fantazie či představivosti národa. Příčinou není ani latentní odpor vůči ofenzivě vědeckého ducha, jak tvrdili zpátečníčtí filozofové v období mezi dvěma světovými válkami. Opožděné vytváření moderních hospodářských a průmyslových struktur u nás mělo za následek pomalý rozvoj vědeckotechnického pokroku. V první polovině 19. století vznikla science fiction právě proto, že prudký rozvoj kapitalismu a s ním spjatý rozvoj vědy a techniky daly potřebný impuls i čtenářskou obec, která byla přístupná přijetí silně implikace tohoto procesu.

To však neznamená, že rumunské romány o budoucnosti vznikaly na panenské půdě a že tento literární žánr nenesl znaky svého budoucího rozkvětu. V minulém století ličí Ion Heliade Rădulescu, jak průmyslový pokrok zachvacuje svět tempem prorockých zaklínání Empireul și tohu-bohu (Panství násilí a Tohuwabohu). Obdobné rysy najdeme v umírněnější a jasnější podobě také v próze ekonoma Nicolae Sutu *Notions Statistiques sur la Moldavie* (Statistické poznámky o Moldavii, 1849): "Stroje jsou nejsilnějším prostředkem k posilování národního bohatství, poněvadž práce strojů ovlivňuje to, co v obchodním životě vytváří kredit; zmnohonásobují podstatným způsobem výrobní sílu člověka." Tyto myšlenky přejal Ion Ghica a použil je ve svém díle *Convorbiri economice* (Hospodářské smlouvy) a v pseudoutopických *Insula Prosta* (Jednoduchý ostrov) a *Două călătorii în vis* (Dvě cesty ve snu).

Opravdová utopie, která je předchůdkyní science fiction, a bývá s ní často zaměňována se poprvé objevuje v nárysu *Biblioteca Universală* (Univerzitní knihovny) od Heliada, jenž zahrnuje Morovu Utopii, Harringtonovu Oceánii a Baconovu Novou Atlantidu. V dalším desetiletí měl básník zakončit svůj *Beschreibung Europas nach dem Pariser Vertrag* (Popis Evropy po Pařížské smlouvě, 1856) nádhernou vizí příští společnosti Santa Cetate. Poéma odráží ideje utopických socialistů, s nimiž se Heliade blíže seznámil za svého pařížského exilu a jejichž vliv na rumunskou literaturu v druhé polovině století nelze přehlížet.

Tento vliv najdeme i v povídce Spiritele Anului 3000 (Duchové roku 3000, 1875) od Demetria G. Ionnesca. Hlavní hrdina usíná a probouzí se na prahu čtvrtého tisíciletí. Zjišťuje, že v této vzdálené budoucnosti neexistují monarchie, církve ani války. "Jediným šlechtickým titulem člověka je svoboda." Text obsahuje též vědecko-technické předpovědi: Běžným hromadným dopravním prostředkem se stal balon /z jedné poznámky vyplývá, že autor znal *The Balloon-Hoax* (Senzace s balómem, 1844) od E.A. Poea v Baudelaireově překladu/. Klima na Zemi bylo zmírněno výstavbou četných kanálů a výsadbou rozsáhlých lesních ploch, pouště byly přeměněny v moře. Na jednom umělém ostrově jedná Všeobecný kongres konfederace lidstva ... Samozřejmě, že to vše je jen sen.

Vliv utopického socialismu se projevil i u nejvýznačnějšího rumunského spisovatele Mihaie Eminesca, který o svém ideálu budoucí společnosti píše v *Geniu pustiu* (Neplodný génius): "Přál bych si, aby lidstvo vytvořilo jediný zářící světelný hranol plný světla a rozkládalo světlo v celé jeho barevné škále. Prisma s tisíci barevnými odstíny. Národy nejsou nic jiného než prismatické odstíny lidstva a rozdíl mezi nimi je proto zcela přirozený a vysvětlitelný, tak jako dovedeme za určitých okolností vysvětlit rozdílnost mezi jednotlivými individui. Udělejte něco pro to, aby všechny tyto barvy zářily stejně silně a stejným leskem a aby byly rovnoměrně zásobovány světlem, jež je vytváří..."

To, že se o tomto spisovateli zmiňujeme, má ještě jeden důvod. Literární historie si povšimla častého výskytu kosmických obrazů v Eminescově díle. Báseň *La steaua* (U hvězdy) uvádí myšlenku kosmických vzdáleností a v *Lucaefărul* (Večernice) se objevuje překvapující intuice vztahu mezi prostorem a časem: "A večernice rychle zmizela doširoka rozmáchlým obloukem, dokáže překonávat tisíce let vzdálený nebeský prostor."

Nalezneme zde také velice exaktní a překvapující metaforu absolutní rychlosti: "Stálý blesk".

Nechci být obviněn z přehánění a nemám ani v úmyslu zařazovat tohoto spisovatele do vědeckofantastické literatury. Chci jenom upozornit na způsob, jímž Eminescuovo dílo dávalo podněty ke vzniku a rozvoji rumunské science fiction a vštěpovalo jí atmosféru silné intelektuální zvědavosti.

Taková zvědavost vedla i Alexandru Macedonského, dalšího básníka rumunského symbolismu. Už v 80. letech 19. století vyhlíčil v *Palatul fermecat* (Kouzelný zámek, 1881) jakéhosi předchůdce dnešního kina. Spisovatelovo dílo obsahuje i další fantastické předpovědi. V novele *Nicu Dereanu* vynalézá stejnojmenný hrdina "pohyb pohybem", spíše slovní než jinou alternativu iluzorního perpetua mobile a chce je použít

na lokomotivě. Pandeale Vergea zase v próze *Între cotețe* (Mezi kurníky) ličí křížení různých ptačích druhů. Ve *Vraja lunii* (Měsíční zážrak) ličí Macedonski velkolepou architekturu Bukurešti, která je zcela nepodobná hlavnímu městu té doby.

Avšak sám Macedonski se cítí stejně jako jeho románový hrdinové Dereanu nebo Verga a má chybné představy o stavbě hmoty, o podstatě elektřiny a světla, o nebeské mechanice apod. Nechává se také unést a "vynalézá" praktické vynálezy, jako je pistole s tekutým vzduchem, navigační přístroj proti proudům nebo hasicí přístroj pro komíny.

Narážím zde na zřejmý paradox: Spisovatel, přesvědčený o tom, že jeho teorie a vynálezy budou revolucionizovat celý vesmír, nezdá se při návratu k svým nástrojem nakloněn příslibům vědy a techniky, protože Nicu Dereanu hyne v bídě a Pandeale Vergea se zblázní, nádherné městské stavby pak zůstávají pouhou iluzí. Bylo by však velice nespravedlivé vyvozovat závěr, že tyto naprosto protikladné postoje dokazují nedostatek nějakého přesvědčení. Podle našeho názoru byl Macedonski v obou hypotázích, jež odrážejí jeho neustálé pendlování mezi realitou a snem, naprosto upřímný. Zdá se, že uslechtilý sen tkví v okruhu "vědeckých" vynálezů a teorií, přičemž spisovatel osvědčuje svůj ostrovit v pracích založených na fikcích. Vinu na tom bezesporu má i vliv jeho kolegů-spisovatelů z jiných zemí, zejména z Francie. Náboženství vědy v 1. polovině 19. století zde řádilo a nabízel spisovatelům nové metody zkoumání jednotlivců i celé společnosti, čímž byly podporovány romantické představy. Avšak později, když se ukazovalo, že věda není žádný záračný ték a že její použití může mít i negativní následky, začalo se počáteční nadšení měnit v nedůvěru, ba dokonce i nepřátelství. Toto "později" spadá do období symbolismu, přičemž se k obecnému nepřátelskému vztahu k vědě přidružují i výhrady a averze u spisovatelů, jako byl např. Villiers de l'Isle Adam. Spisovatel Macedonski se připojuje k ironickému nebo sarkastickému odmítání vědeckotechnického pokroku; člověk však ostentativně chválí nejskvělejší predikáty tohoto pokroku a podniká lety balómem. Stejně jako Jarry je vášnivým cyklistou v době, kdy kolo bylo téměř ještě extravagancí. Mimochodem rumunská symbolická poezie oslavovala i další dopravní prostředky. Např. Ovid Densușianu, který požadoval od básníků, aby pronikali do tajemství vědy, oslavuje exaltovaně železnici:

"Jako vládce nad časem a prostorem přelétne vlak hrdě a bouřlivě." Svou vášeň pro letadla vložil do tohoto verše: "Křídla povznášejí bídu našeho života, dosud spoutaného s kamením a půdou, vzhůru."

Jistěže zájem o vědu a její výdobytky se dotýká jen poměrně omezeného okruhu

symbolistů a zařazuje se do obecné ochoty přijímat ducha tohoto století. Je pochybna formulace, že by se mohla "stát tendencí k novému, zvláštnímu a téměř vědomě nepřirozenému", jako použil Minulescu v jednom ospravedňujícím a vysvětlujícím článku. Ovid Densusianu pak činí další krok a prohlašuje, že věda nedovede vysvětlit všechno a že se za jejími hranicemi rozprostírá "rozsáhlé, nekonečné pole neznáma". Jde zde o tlumený antiscentismus, jaký mělo rozdmýchávat tažení proti vědě, které propagoval časopis Gindirea. Avšak nepředbíháme.

Až dosud jsme hovořili o literárních pramenech, souvislostech a začátcích science fiction. Koncem 19. století byl rozkvět nového žánru podporován i populárně-vědeckými časopisy. Přitom se operativně zaznamenávají a komentují nejnovější nebo nejpozoruhodnější domněnky v různých oblastech (přednost se výrazně dává astronomii). Ziarul călătoriiilor și al întimplărilor de pe mare și uscat (Časopis o cestách a událostech na vodě i na zemi) se dokonce odvažuje proniknout do země nikoho mezi fantazií a vědou a podává zprávy o perpetuu mobile nebo o zevnějšku domnělých Marťanů. Některé z těchto publikací nebo astronomických teorií vydaných např. v časopise Orion prý bezprostředně inspirovaly Henri Stahla a Victora Anestina, autory děl O română în lună (Rumun na Měsíci) a O tragedie cerească (Nebeská tragédie). Stahlova povídka vyšla poprvé v Ziarul călătoriiilor 25. června 1913. 18. března 1914 vyšla ve sborníku Spovedania unui Clown (Zpověď klauna) povídka Victora Eftimie Pămîntul a vorbit (Země promluvila).

Populárně vědecké časopisy podněcovaly domácí science fiction a podporovaly i překlady reprezentativních prací. Poprvé otiskovaly romány Julesa Verna (Pán země), H.G. Wellse (Stroj času), Louise Boussearda (Tisíc let v ledu), novely Arthura Conana Doylea (Brown-Pericordův motor, Experiment s nicotou), Camilla Debarse (Nestvůra Graux) aj. Od prvního z nich je přejímán sugestivní popis letu a astronomické eleky (výběr), od druhého prostředek, jak se dostat na Měsíc: Anestinův "asteroid nepodléhající přitažlivosti" se jen svým pojmenováním liší od látky, že ruší přitažlivost a kterou objevil pan Cavor. Rumunský autor je originálnější při popisu mimozemšťana. Vychází z pojetí, že náš ideál krásy a harmonie forem je podminěn určitými specifickými faktory. Anestinův Marťan, s nímž se hrdina setká na Měsíci, není tedy špatně rostlá osklivá bytost, ale je prostě jiný než my. Toto pojetí, v té době poměrně vzácné, jednoznačně převyšuje teratologické (nauka o nestvůrách) pokusy i nepřirozené přenesení pozemských forem života na jiná nebeská tělesa.

Mimozemského původu jsou také postavy románů Victora Anestina O tragedie cerească (Nebeská tragédie). Tento astronom - samouk, ovládající několik jazyků, byl jako vydavatel prvního rumunského astronomického časopisu Orion před druhou světovou válkou prvním autorem, který se v určitém smyslu specializoval na literaturu science fiction. Nebeská tragédie je založena na Ebertově hypotéze o možnosti proniknutí černé hvězdy zpět do našeho slunečního systému. Tragické následky jsou zaznamenány Venušany, jimž pozemšťané sdělují své vědecké poznatky prostřednictvím bezdrátové telegrafie ještě předtím, než je pohltí obrovská vlna vyvolaná přiblížením černé hvězdy. Omezme se na nejdůležitější poznatek: "V současné době využívají jadernou sílu ... Využívají tuto mimořádnou sílu i ve válkách, avšak vzhledem k jejím ničivým účinkům státy uzavřely dohodu, v níž se zavázaly používat této síly pouze k vědeckým účelům." K tomu dodejme jen to, že kniha vyšla v r. 1914, tedy v témž roce jako Wellsovo Osvobození světa, o němž se říká, že zde "poprvé

explodovala atomová bomba". Nejde nám o to, abychom prokázali pochybnu časovou prioritu rumunského autora, nýbrž jeho prorockou intuici, když dále říká: "Pozemšťané používali pro své dopravní prostředky pouze této síly, protože dokázali řídit rychlejší nebo pomalejší jaderný rozpad, tak jak to právě potřebují. Proto je vzduch plný obrovských dopravních lodí, které jsou schopny přepravovat ohromné náklady ... V posledních letech byl objeven prostředek k dosažení Měsíce, souputníka Země, a to využitím vnitřní síly atomu ..."

Děj Nebeské tragédie je položen do roku 3000. To, že se autor nebál pohlednout do daleké budoucnosti, dokazuje i jeho první pokus o science fiction In anul 4000 sau o călătorie la Venus (V roce 4000 neboli cesta na Venuši, 1899). Pomineme-li nedostaky debutu, jsou v povídce obsaženy překvapivé myšlenky - vezměme jen v úvahu dobu a místo jejího vydání. Jde v podstatě o antiutopii - tak je označována v odborném jazyce. Třetí Anestinova práce, kterou jsem až dosud našel, má titul jako zakladatel Puterea științei sau Cum a fost "omorît" Războiul European (Síla vědy aneb Jak evropská válka "zardoušena" byla, 1916).

Není těžko uhadnout, že rozhodujícím záměrem science fiction Victora Anestina je problém správné aplikace vědy. Povídka z roku 1899 varuje před následky násilné vlády technokracie. Nebeská tragédie řeší hluboký konflikt mezi vědci a politiky na planetě Venuši a zároveň dává podnět k výkladu účinků použití atomové energie. Nakonec síla vědy "zardouší" válku - ušlechtilá a naivní naděje nenapravitelného idealisty.

První světová válka vyvolala v rumunské sci-fi ještě další ohlas. V roce 1917 uveřejnil Victor Eftimiu povídku Un asasinat patriotic (Vražda z vlastenečnosti), jež obsahuje výrok, který bezesporu vychází z upřímného přesvědčení: "Fakta vyvracejí staré teorie, a podle nových teorií je ve vědě možné vše."

Téměř stejným způsobem ospravedňuje své činy hlavní hrdina povídky Iona Minulesca De vorbă cu Necuratul (Rozhovor se Zlem) pan Damian: "Na světě není nic nemožné. Co neexistuje pro nás, kteří si pleteme vědu s kancelářemi úřadů, kde vše běží podle určených formalit, to ve skutečnosti existuje a projevuje se jako takzvané nevysvětlitelné jevy." A pan Damian umí na základě svého pláni mizet (tak jako například Honoré Subrac v Apollinařově povídce Zmizení Honoré Subraca), nebo je viděn na více místech zároveň, a to díky vynálezu, jenž je "vypůjčen" z jiné povídky velkého francouzského spisovatele Doryk na dálku, což ovšem autor zamlčuje. Jestliže však Apollinaire zachovává absolutní mlčení o způsobu pohonu aparátu barona d'Ormesan, pak Miculescu jde zbytečně až do podrobností.

I Giba Mihăescu zřejmě lákala možnost detailně ztvárnit jednu svou domněnku. Hrdina románu Brațul Andromedei (Rameno Andromedy) Andrei Lazar připomíná Nica Dereana z povídky Alexandra Macedonského, protože je stejně jako on posedlý žalebným perpetuem mobile. Lazárův stroj - propletenec koleček, pístů, šroubků a převodových řemenů - je spíše symbolem, jehož prostřednictvím autor popisuje myšlenkovou úroveň provinčního kantora, zamilovaného do hezké paní místního politika, který ve chvíli, kdy je řešení na dosah, ztrácí iluzi, že dokáže myšlenku věčného pohybu realizovat.

Přitažlivost vědy neodolal také spisovatel Cezar Petrescu. V románu Baletul mecanic (Mechanický balet, 1931), jehož děj se odehrává ve zmatené době po první světové válce, tvůrce hlavního baletu Coppeliu říká: "Ať naše loutky tančí, ať zpívají a smějí se ... a ať zítra třeba i myslí, proč ne? Možná dokáží svých úplně umělých, matematicky absolutních

myšlenek, používat lépe než my." A což snad oživí loutky nemyslí, když všechno ničí a zabíjí i Coppelia s manželkou Ludmilou? ... Konec románu vlastně znovu zdůrazňuje autorův vztah k následkům vědeckotechnického pokroku. Je tu zřejmý vliv nově oživlého a vystupňovaného tradicionalismu časopisu Gindirea založeného Cezarem Petrescu. Z tohoto časopisu, založeného o deset let dříve, učinil Nichifor Crainic tribunu agresivního konservatismu. Proti tomuto postoji se postavila většina rumunských publicistů, především časopisy Era nouă, Bluze albastre a Cultura proletară, jež byly pod vlivem komunistické strany nebo jí byly přímo řízeny. Významná role tu připadá kritikovi Eugenu Lovinescu a spisovateli literárního kroužku Sburătorul (Volná myšlenka), kteří byli přesvědčeni, že přijetí moderní civilizace způsobí odpoutání se od prvotních forem života, jež se rovnají stagnaci a involuci. K těmto spisovatelům patřil i Felix Aderca, autor románů ovlivněných Proustem a Joycem, citlivý esejista, který se zajímal o všechno nové a neobyčejné.

Povídka Pastorală (Pastorál) je předchůdkyní Adercova sci-fi románu Orașele scufundate (Podmořské města, 1935). Děj je poněkud málo nápaditý: Atlantidane se stali obyvateli privilegovaných podmořských metropolí Havaj, Zelený mys a Cejlon, zatímco obyvatelé pevnin - kováři, haviři a slévači - sídlí na Marianách. Ostrý protiklad mezi oběma typy společnosti vede k tragickému konci. Tato myšlenka je jistě z dnešního hlediska překonaná - stěhovat lidstvo do hloubek oceánů, aby místo vyhasínajícího Slunce využili teploty žhavého zemského jádra. Avšak spisovatel zachovával určitou střízlivost a předkládá nám to jako poetickou představu vyprávěče. Na konci podmořského eposu opouští pár Xavier a Olivia planetu odsouzenou k zániku na palubě letadla na jaderný pohon a zamíří na jiné nebeské těleso.

Omezený prostor nám neumožňuje podrobně rozebrat všechny významnější díla rumunských autorů science fiction. Je skutečností, že mnoho známých spisovatelů se tak či onak zabývalo možnostmi vědeckých nebo pseudovědeckých předpovědí. Hortensia Papadat-Bengescuová v jednom rozhovoru prozradila: "Dělám objevy, ano skutečně vědecké objevy. V povídce Fecioarele despletite (Panny s vlajícími vlasy) lze najít vysvětlení pojmu "duševní tělo". Mohu prokázat i jiné chemické, lékařské i astronomické objevy."

Mihai Sadoveanu, jehož hrdinové kladou civilizaci většinou jen pasivní odpor a pokládají ji za nepřirozeného nepřítele patriarchálních pořádků, uvádí přinejmenším jednu čistou spekulaci: V Nunta domniței Ruxanda (Svatba kněžny Ruxandy) se Stefan Soroceanu obrací k svému synovci Bogdanovi těmito slovy: "Lidé dneška, kteří toho už tolik vynalezli, by mohli vynalézt i stroj překonávající rychlost zvuku - to není nemožné. Pak bych například tady mohl něco říci, nechat se pak odvézt tím přístrojem a jinde uslyšet, co jsem řekl zde." A dále: "Zvuk se může šířit jen v atmosféře naší Země. Mimo atmosféru by to dokázal jen prostřednictvím elektrických vln. Naproti tomu světlo přenáší obrazy okamžiku kosmickými prostory až do nekonečna. Mělo by se dokázat, aby člověk mohl znovu uvidět, co světlo opatruje, co s sebou odnáší na svou nekonečnou dráhu. Tímto způsobem bychom mohli vidět život svých dávných předků." Marin Miroiu nám odhaluje v Steaua fără nume (Bezejmenná hvězda) snad tajný sklon spisovatele Mihaila Sebastianiana, když píše: "A pak přicházejí večery, kdy mi nebe připadá jako poušť s chladnými, mrtvými hvězdami v podivuhodném vesmíru, ve kterém se jenom my ve své obrovské osamělosti trápíme na jakési provinční planetě, v nějakém hnízdě, kde nemají vodu ani elektřinu a kde nestaví žádný

Klasická literatura science fiction vznikala v období bouřlivého vzestupu vědy a techniky. Jejím cílem je konec konců nahradit nadpřirozené věci chvalou neomezených sil aktivního poznání. Stojí proto na rozhraní dvou velkých literárních směrů minulého století - realismu a romantismu. Úsilí o hodnověrnost nejen ve vědecké rovině se tak specifickým způsobem mísí s překypujícími vyjadřováními přírodních citů Byronových hrdinů, s patetickým vzrušením nad osvojováním neznámých věcí. Science fiction se tak včleňuje do obecného vývoje literatury a osvojuje si pozitiva s obratností pro mladý žánr charakteristickou nejružnější možnosti vyjadřování. Jak známo, Majakovskij, Apollinaire, Macedonski, Marinetti a jiní slavní novotvoři patřili k těm, kdo se - třeba jen přechodně - o tento žánr pokoušeli.

rumunské autory. Používají realistických metod, na něž jsme poukázali, a přizpůsobují je zvláštnostem tohoto žánru, protože jsou si vědomi, že fantastický prvek se zdá tím překvapivější a věrohodnější, čím více se dostává do banálních souvislostí. Uvedme alespoň jediný příklad: Pianul preparat (Preparované piano) od Horii Aramě začíná procházkou po zábavním parku, aby se pak rozvinul do skutečného elektronického hororu. Známe však i obrácenou stranu mince, kdy je dosahováno silného účinku a hodnotovosti použitím fantastických prvků. Někdy podlehně autor potřebě potvrdnout právě takové prvky, např. Dorel Dorian-v Elegie pentru ultimul Barlington (Elegie na poslední Barlingtonem). Tento způsob najdeme u Mircei Oprii, jenž v povídce Figurine de ceară (Voskové figuriny) nevysvětluje způsob, jakým tu dochází k zmnožňování předmětů i bytostí.

netradičnými formami vyjadrení techniky "nového románu", podobne ako i v ďalších povídkach ze zborníku *Vocile Vikingilor* (Hlasý Vikingů) alebo v románe *Sfera* (Koule).

Na závěr tohoto krátkého výletu do historie rumunské science fiction je logické položit si otázku jejich obecných perspektiv. A to tím spíše, že bouřlivé tempo rozvoje vědecko-technického pokroku a mimořádné úspěchy dosahované v různých oblastech vedou ke stále častějšímu tvrzení, že skutečnost překonává ty nejsmělejší fantazie. Nehceme takovou jednoznačnou pravdu popírat, avšak poukazujeme na to, že zde je řeč o fantaziování našich předchůdců, a to ještě ne všech. Zkonstruovali jsme podmořský člun kapitána Nema i Roburovo letadlo, stanuli jsme na Měsici, ale kde zůstaly "stroje času" a obdivuhodné stroje, které si vymyslel Wells před více než třemi čtvrtěmi století? Kde jsou androide, kosmické lodě letající rychlostí převyšující rychlost světla, kde stojí interstelární vysílac a mnoho dalších výtvorů fantazie tehdejších autorů?

přeložila Hana Homolová

počet. SF International určité nechce sdílet osud časopisu, který si už před dvěma desetiletími vytkl podobný úkol - propagovat sci-fi z celého světa ve Spojených státech. Jmenoval se podobně - International SF, vedl ho i u nás známý

propagovat zahraniční sci-fi trhu. Americká sci-fi scéna je silně uzavřená - není to jen ghetto žánru jako takového, jak se o něm často mluví, ale je i o skoro úplně uzavření vůči literaturám (a to nejen sci-fi) jiných zemí. A to včetně anglické, která se v USA prosazuje také jen zřídka. Když například hovoříme o úspěchu takového Lema nebo Strugackých na americkém knižním trhu, jedná se vždy jen o úspěch relativní. Jejich knihy jsou vydávány v malém nákladu a málokdy dochází k jejich reedicím (což je pro většího úspěchu amerických autorů úplně normálním faktem). Úspěch mimoamerických autorů spočívá totiž v tom, že vůbec mohli vyjít a že si je někdo koupil.

U.S. \$2.50

Vol. 5
January/February 1987

SF INTERNATIONAL

Science Fiction from Around the World

THIS MONTH:

STORIES FROM

AUSTRALIA

GERMANY

HOLLAND

JAPAN

POLAND

U.K.

U.S.A.

YUGOSLAVIA

CLARE TOMBS, Editor-in-Chief

Frederik Pohl, ale skončil v čísla. Grafická stránka SF International nepatří k nejlepším, což je nesporným důkazem toho, že se časopis potýká s velkými finančními problémy. Jednotlivé povídky nejsou ilustrovány a tisk byl proveden v Mexiku, kde jsou tyto práce levnější než v USA. Ažkoliv po grafické stránce časopis pokukujeme za ostatními americkými sci-fi magaziny, jeho obsah je nesporně stejně dobrý, nebo dokonce lepší.

sci-fi magaziny, jeho dus
stejně dobrý, nebo dokonce lepší.
Kromě úvodníku jsou zde pouze pavid-
ky. Trochu tu možná chybí alespoň krátké
noticky o autorech, ale tento drobný nedo-
statek bude snad v budoucnu odstraněn.
Je možné, že se najde místo i pro kritiku
přecitlivěly, tedy můžeme přičíst
(přes)

A možná, že se najde můžeme přecit:
Co si zde tedy The Sing (Píseň)
dvě americké povídky Temových a Happy
od Steva a Melanie (Všechno nejlepší
Birthday, Kim White) od Kathe
k narozeninám, Kim White) od Kathe
Kojí, anglický písničkář Dorothy Daviesová -
ještě Angličanka of Home (Malý kousek
domova) a Australian Paul Collins - Kool
Running, The Computer Booter (Kool
Running, počítačový fotbalista). A pak
se už můžeme setkat s tvorbou reprezen-
tantů "zbytku světa": povídkami od Uwe
Luserkeho (NSR), Wim Burkunka, Anne-
marie van Ewyckové a Manuela van Logge-
ma /Holandsko/, Sakio Komacua /Japonsko/,
Dragana Filipoviće /Jugoslávie/ a Konrada
Fiatkowského /Polsko/.

A nám nezbyvá než se těšit na další
číslo, ve kterých by se kromě dalších
českých autorů měla objevit
množství dalších měsíců

A nám nezbyvá než se těšit na další číslo, ve kterých by se kromě dalších prací nizozemských autorů měla objevit i novela Jaroslava Veise Šest měsíců in ulna. //jo/

JOHN SLADEK

50. VÝROČÍ NAROZENÍ

John Thomas Sladek, mistr satiry, posel avantgardy, nový Kurt Vonnegut, spisovatel, oscilující mezi SF a hlavním proudem, se narodil zcela prozaicky 15.12. 1937.

Vystudoval strojní inženýrství a živil se všelijak - jako redaktor, barman, grafik. Hodně cestoval a v roce 1966 ho nová vlna přenesla přes Atlantik do Anglie, kde žije dodnes.

O rok později se mu dostalo pocty debutovat v antologii *Dangerous Visions* s povídkou *The Happy Breed* (Šťastné plemeno). Brzy se ukázal jako zdatný satirik a přestože stál v SF vždy jen jednou nohou a psal hlavně ve stylu nové vlny, dosáhl překvapivé popularity.

To platí hlavně o jeho románech *The Reproductive System* (Reprodukční systém, 1968) o stroji, který vyrábí své dvojníky a není možné jej zastavit, a *The Müller-Fokker Effect* (Müller-Fokkerův jev, 1970) o duplikacích lidské osobnosti na počítačovém pásku. Témata nám toho

mnoho neřeknou, hlavní je Sladekův smysl pro grotesku a tragikomedii, s jakou byly napsány.

Po dlouhé odmlce se r. 1983 objevil nový Sladekův román *Tik-Tok* (Tik-Tak). Je napsaný v podobném duchu, jako romány předchozí, dostalo se mu stejné kladného přijetí a britské obdoby amerického Huga BSFA Award navíc. Tím Angličané ukázali, že Sladeka už berou víceméně za krajana, protože tuto cenu dostávají až na pár výjimek hlavně britští autoři.

Kromě toho napsal Sladek několik gotických románů a ve spolupráci s jiným sci-fi autorem Thomasem Dischem napsal detektivní román *Black Alice* (Černá Alice, 1968) pod společným žertovným pseudonymem Thom Demijohn.

Přinejmenším stejně úspěšné jako romány jsou i Sladekovy povídky, shrnuté do sbírek *The Steam-Driven Boy* (Chlapec na parní pohon, 1973), *Keep the Giraffe Burning* (Udržujte na žirafě oheň, 1977), název inspirovaný zřejmě obrazy surrealistů

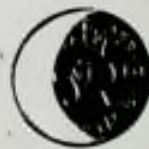
a *The Lunatics of Terra* (Blázní ze Země, 1984).

Povídky z první sbírky jsou asi nejznámější. Je zde povídka 1937 A.D., rozebírající myšlenku, může-li mít budoucnost vliv na minulost. Sladek tvrdí, že ano. Když zničíte v budoucnu všechny materiály a stopy po existenci nějaké osoby z minulosti, zmizí a nikdy neexistovala, můžete se o tom přesvědčit strojem času. Je tu povídka *Zpráva o migraci vzdělávacích materiálů*, ve které se ječmo dne seberou všechny knihy světa a odtěnou jako oběti motýli do brazilské džungle. Je tu povídka *Agresor*, nová vlna se vším všudy, tak ujeta, že ji ještě v překladu Jana Hlavíčky nepřijal žádný fanzin, o normálním časopise ani nemluvě. A jsou tu konečně i slavné Sladekovy parodie na známé autory SF, neprávem označované za nejlepší svého druhu. Jednu z nich jsem pro vás na ukázkou přeložil. Je nepoznáte, o jakého spisovatele se jedná?

Ivan Adamovič

MĚSÍC JAKO ŠESTIPENCE

[The Moon as Sixpence]

Vědecký tým Edwarda Kalendorfa zkoumal pomocí teleskopů Měsíc. Zjistili, že je sférický, má průměr asi 2 159,9 mil a je z nějaké horniny o velké hustotě. Obíhá kolem Země s rychlostí 2 287 metrů za hodinu, jeho vzdálenost činí 247 667 mil v apogeji a 216 420 v perigeu. Zbývalo už jen vyřešit otázku, jak vznikl, nebo co to vlastně je.

Tým přesídlil do Pouště smrti, kde byly nejpříhodnější podmínky k pozorování. Jednoho večera měl profesor Kalendorf to štěstí potkat v místní kavárně proslulého fyzika doktora Portea. Porteus řekl: "Podejte mi prosím chlorid sodný," a hned bylo jasné, že se sešli dva muži vědy.

"Chlorid sodný mi připomněl jednu zábavnou historku," řekl Kalendorf a vzápětí už diskutovali o prvcích, vesmíru a pocitu posvátné úcty před hvězdnatou oblohou. Porteus se zabral do vysvětlování své nové hypotézy a k velké radosti číšníka si začal dělat poznámky na ubrus.

"V podstatě navrhuji zkrátit velikost vesmíru - udělat jej lidštější, útulnější. Například se všeobecně soudí, že Měsíc je velký a vzdálený a přitom by mohl snadno být malý a docela blízko."

"Ale triangulace ..."

"Při vši úctě k panu Euklidovi a celé té jeho bandě, moje druhá rovnice jasně ukazuje, že metoda triangulace je nemožná, protože ve vesmíru neexistují skutečné úhly."

"Dobře, dobře," řekl Kalendorf, "ale jednoho dne člověk dosáhne Měsíce. Postaví kosmickou loď a přistane na něm - řekněme asi tak roku 2120 - a potom se vaše druhá rovnice rozplyne jako pára nad hrncem."

Porteus se zasmál. "Ale copak to nevidíte, človče? Všechny jejich rakety a výpočty budou zakřiveny podle požadavků vesmíru! Poletí čtvrt miliónu mil a zatím se vzdálí jen o pár metrů!"

"To je pozoruhodná teorie, doktore. Zajímalo by mě, co na to řekne můj asistent Bowler. Bowlere? To je zvláštní, ještě před chvílí tu byl."

"Možná," usmíval se fyzik, "jednoduše došel až na konec vesmíru a zmizel."

Vyšli a vzhledli k Měsíci v úplňku. Kalendorf si zapálil svou dýmku. "Hmmm. Vzdálenosti jsou jenom zdánlivé. To je lákavá teorie, Portee. Ale jak ji chcete dokázat?"

"Třeba takhle." Fyzik si stoupl na špičky a sundal Měsíc z oblohy.

"Panebože!"

"Ha ha ha - teď už se snad nebudete posmívat mým "šíleným" teoriím, co, doktore Kalendorfo? Ha ha ha!" Začal se podivně smát, vyhadzující Měsíc do vzduchu, jestli padne panna nebo orel. Pak jej hodil nepřipravenému doktoru Kalendorfovi. Tomu proklouzl mezi prsty a ztratil se kdesi v písku.

Astronom se zhrozil. "Prokristapána, co jste to udělal?"

"Nevadí." Porteus vytáhl z kapsy šestipenci a umístil ji mezi hvězdy. "Jak se asi budou tvářit vaši lidé, až budou: tohle v roce 2120 zkoumat?"

V tom se k nim vykrábal Bowler. popadající dech. "Nevěřili byste, kde jsem! teď byl," řekl. "Spadl jsem ..."

"Ano, přesně to mi doktor Porteus řekl. Právě mi ukázal, že vesmír není prostorově - hmm - tak rozsáhlý, jak si myslíme. Víte, co to pro nás oba znamená, Bowlere, jestli se tahle teorie dostane na veřejnost?"

Asistent přikývl. Bez dalšího slova se oba vrhli na fyzika a uškrtili ho.

"Zahrabeme tělo do písku, Bowlere."

"Mám lepší nápad, pane. Hodím ho přes okraj vesmíru."

"Dobře. Já zatím dojdou do jeho pokoje a spálím všechny poznámky. Musíme navždy zahladit veškeré stopy k tomuhle strašnému tajemství!"

Navždy? Kdepak, jen do té doby, než se nějaký šťastný nálezců pokusí zaplatit tou podivnou mincí, kterou našel v písku ... jen do té doby, než se nějaký numismatický odborník pozorně zahledí na noční oblohu. Dokonce už teď číšník z kavárny studuje rovnice na ubrusu a mumlá si pro sebe: "Takže skutečné úhly neexistují, konec konců ... hmm ..."

přeložil Ivan Adamovič

A. E. VAN VOGT

75. VÝROČÍ NAROZENÍ

Když se uvádí trojice nejslavnějších autorů Zlatého věku americké SF, je to většinou Isaac Asimov, Robert Heinlein a A. E. van Vogt. První dva jsou našim čtenářům jakž takž známi, tvorbu van Vogta však v češtině představuje pouze hrstka povídek, počtem nepřesahující prsty jedné ruky. Ale jakých povídek! Málokdo zapomene na pointu Začarované vesnice, nebo supersíly, kterými je nabita povídka Jako báječný Fénix (v originálu The Monster).

Na tom je ostatně založen úspěch van Vogtova stylu - příběhy mají strhující děj, překvapivé zvraty a pointy, hrdiny jsou často superlidé stojící sami proti celým planetám, vzduch jen srší silami, které se navzájem střetávají. S nádherným nedostatkem smyslu pro proporce povoluje uzdu své fantazii, avšak na druhé straně dovede čtenáře vsugerovat logickou skloubečnost všech dějových momentů, takže tento vnímá i ty nejdivočejší autorovy představy jako samozřejmost.

Alfred Elton van Vogt se narodil 26. dubna 1912 v Kanadě, žije v Hollywoodu a dosud nepřestal vydávat alespoň každý druhý rok nový román. Je typickým spisovatelem SF, kterého tato literatura fascinovala už do dětství na stránkách prvních čísel SF magazínů a kterého toto nadšení dosud neopustilo. K psaní jej přivedla Campbellova povídka Who Goes There?. "Nejdřív jsem si přečetl půlku přímo u kiosku," píše v jednom dopisu, "a zbytek jsem zhltl doma. Tímto vynikajícím příběhem jsem byl tak nadšen, že jsem se hned rozhodl poslat Campbellovi nápad na povídku. Kdyby mi tehdy neodpověděli, asi bych se spisovatelem nikdy nestal."

Z jeho prvních, Campbellem silně ovlivněných povídek vznikl román The Voyage of the Space Beagle (Putování Kosmického ohře, 1950), náležící k jeho nejlepším. Pojednává o dobrodružstvích vědecké výpravy, která se vydala do kosmu hledat neznámé životní formy. Autor organicky spojuje nezkrotnou fantazii s přísně logickými vědeckými postupy, jimiž vědci řeší případy, kdy se lodí zmocní vesmírné obludy, které nelze běžnými zbraněmi zničit. Například tvor IXTL byl schopen narušovat molekulární vazby ocelových stěn, jimiž procházel a vraždil posádku. V tomto románu se projevuje široká vědecká erudice autora a současně schopnost vést obratně a poutavě děj, což jsou prvky, které dovede nenásilně spojit už snad jen Asimov.

Nejvíce jsou ale z Van Vogtova díla ceněny romány Slan (1946) a podivný The World of Null-A (Svět ne-A), jeden z nejslavnějších, nejrozpornějších a nejméně

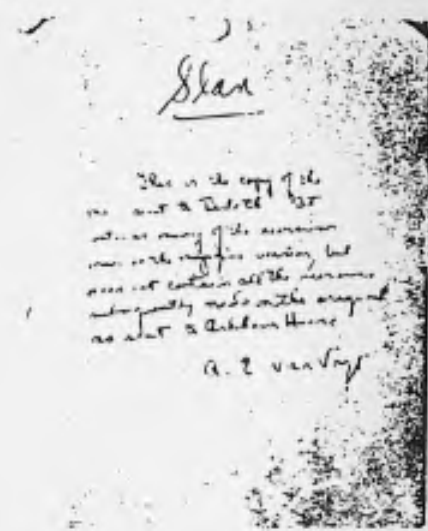
srozumitelných SF románů vůbec. Když vyšel v roce 1945 časopisecky v Astounding, čtenáři mu v anketě bez výjimky udělili první místo. Knižně vyšel roku 1948 a jeho pokračování The Players of Null-A (Hráči ne-A) v roce 1956. Protagonisté příběhu vytvořili zvláštní nearistotelskou filozofii (odtud ne-A), která jim dává mimořádné schopnosti. Jeden z nich, Gilbert Gosseyn, obdařený záhadným způsobem dvěma mozky, je schopen se mžiknutím oka přemísťovat na vzdálenosti stovek světelných let, za různých okolností se převtěluje a je řízen záhadnou silou, po jejímž původu marně pátrá.

Na nátlak francouzského vydavatele Jacques Sadoula napsal van Vogt třetí díl pod názvem Null-A 3 (Ne-A 3), který vyšel nejprve ve Francii v roce 1984 a v USA teprve o rok později. I třetí díl je napsán ve stejném duchu jako první dva. Gosseyn získá druhého dvojníka, zatímco ten první jde hledat po galaxiích nový domov pro lidstvo a vyvolá galaktickou válku.

Jinou známou sérií je The Weapon Shops of Isher (Išerské obchody se zbraněmi, 1951) a The Weapon Makers (Výrobci zbraní, 1946). Příběh začíná tím, že novinář McAllister vstoupí do jednoho podivného obchodu se zbraněmi a tak začíná barvitě dobrodružství politických intrik v budoucích Spojených státech, jehož se McAllister chtěl nechtě zúčastnit.

Z van Vogtových jednotlivých románů jmenujme například Masters of Time (Vládcí času, 1950), patřící opět do superfantastické kategorie. Dvě kosmické rasy mezi sebou bojují ve vzdálené budoucnosti a pod pláštíkem obyčejné náborové kanceláře zřídili v současném New Yorku středisko, v němž získávají nedobrovolné bojovníky pro tuto válku. Ti jsou zbaveni vůle a vrhání do bitev, které nikdo nepřezíje. Tuto kancelář

obálka prvního vydání románu Výrobci zbraní

titulní list rukopisu románu Slan, který van Vogt věnoval známému fanouškovi a znalci díla R. E. Howarda A. Derlethovi

vede dívka, která, když pozná její pravý účel, dosáhne s pomocí svého milence-vědce časového skoku zpět, kdy ještě náborová kancelář nebyla zřízena.

V jiném románu, The Winged Man (Okřídlený muž, 1966), který napsal spolu se svou ženou, líčí osud atomové ponorky unesené 20.000 let do budoucnosti. Zemí pokrývá moře a lidstvo se zčásti uzpůsobilo pobytu v moři, zčásti zmutovalo na okřídlené tvory, žijící na obrovské duté skále, udržované antigravitací vysoko nad vodou. Tyto dva druhy mezi sebou bojují a technologicky vysoce vyspělým "rybím lidem" se daří stahovat obydlí okřídlených k mořské hladině. Tito sice nemají technologii, ale zato jsou nadáni parapsychologickými schopnostmi, které jim dovolují překonávat čas a prostor. Proto unášejí lodě z různých časových období a nutí je k boji proti zákeřným rybím lidem. Naneštěstí unesli okřídlení lidé i mimozemskou loď s tvory, kteří se přilétli zmocnit Země, čímž nastane situace, kdy zápasí všichni proti všem a navíc společně proti agresorům z kosmu.

Nejlepší van Vogtovy povídky vyšly ve sbírce The Best of A. E. Van Vogt (1974).

Prakticky všechna známější díla Van Vogta vyšla časopisecky ve 40. letech, což byla doba autorovy největší slávy. Od té doby ztratili mnoho příznivců, neboť i z jeho nejnovějších děl stále dýchá styl 40. let. Podle průzkumu z roku 1966 byl A. E. van Vogt čtvrtý nejoblíbenější spisovatel všech dob; o deset let později se už neocítil ani v první pětadvacítkě. Právě určitá zastaralost stylu zřejmě způsobila, že u nás žádný z van Vogtových románů dosud nevyšel. Jako odpočinkové čtení však nadále zůstávají mezi nejlepšími.

Miroslav Martan
Ivan Adamovič

RECENZE I. NA VETŘELCE II.

Otec a syn; kdo se koho bojí víc?
Můžeme-li tipovat, hrozivější kukuč má
Vetřelcův tvůrce, malíř H.R. Giger.

Scottova Vetřelce (Alien) z roku 1979 máme všichni v paměti, už proto, že je to jediný "hard boiled" SF film poměrně nedávné produkce uváděný v našich kinech. Mnozí máme v paměti i nespravedlivou kritiku Karla Pacnera otištěnou v Technickém magazínu, přičemž ten odmítl otisknout obhajobu tohoto mimořádného filmového díla - j'accuse! Po sedmi letech bylo uvedeno do kin pokračování nazvané Vetřelci, opět se Sigourney Weaverovou v hlavní roli, režírované Richardem Cameronem. Podotýkám, že film jsem neviděl co tyto řádky píšu, a čekání na něj je pro mne možná napínavější než film sám. První zmínka se objevila v létě v časopise Elle, francouzském, určeném ženám - dokonce ve dvou číslech po sobě. Psali, že je to trháč sezóny, že zlomil všechny dosavadní rekordy pokud jde o návštěvnost kin v prvním týdnu po premiéře. Dále psali, že Sigourney Weaverová měří 178 cm: šokující sdělení, zintenzivněné následující zprávou, že měří dokonce 183!

Závěrečná scéna Vetřelců dokazuje, že divák i Sigourney Weaverová se nechají tahat za nohu daleko za mez únosnosti.

V prosinci se film objevil v pražských předváděcích sítích, kde se na něj s potěšením dívali i ti, kdo ho budou později pomlouvat, eventuálně mu zahradí přístup do našich kinosálů. Mezi elitu se mi nepodařilo vetřít, tudíž referuji z druhé ruky podle toho, co jsem zatím o filmu četl - přičemž nevylučuji, že záhy napíšu Recenzi II. po spatření téhož (na videu).

Nuže, děj se odehrává po 60 letech. Ripleyová (=S.W.) se vrátí domů v záchraném člunu Nostroma. Samozřejmě, že vypráví, co se na Nostromu stalo, nikdo však jejímu příběhu nevěří, tím spíše, že ona Společnost, již Nostromo patřilo, v tomto směru účinně zapracuje. Ripleyovou degradují k práci v docích, když tu ... (po 30 minutách nepřiliš zábavné podívání) přijde zpráva, že byl ztracen kontakt s kolonií na Acheronu. Teď je Jim. Lumpum, Ripleyová dobrá, protože ona jediná jakž takž ví, co je to zač. ten Vetřelec. Spolu s vojenským výsadkem odlétá na Acheron. Pak na scénu nastoupí davy vetřelců tvarově odvozených od toho, jakého vymyslel a namaloval H.R. Giger. Nastává holomajzna, která vrcholí tím, že Ripleyová nasedá do záchrané lodice, nechá se hibernovat a vystřelí do spásenosně pustého vesmíru.

Opakuji, že jsem film neviděl. proto mi nezbyvá než citovat Roy Grae, který v čísle 67 anglického fanzinu Matrix píše:

"Ještě víc než v předchozím filmu je zápletká směsicí hororu a SF motivů. I když víte, co se bude dít, dokážete se vylekat. Nicméně příběhu chybí tvůrčí přístup a originalita. V mnohých ohledech je to přesná kopie Vetřelce, i v tom, že vnitřní logika je tu přitahovaná za vlasy (zde asi K. Pacner zvolá: Vidíte, já to říkal!; pozn. autor). Nicméně výprava, triky, vedení herců a celkový efekt jsou znamenité a film stojí za podívání."

Poslednímu prohlášení rádi věříme.

RECENZE II. NA VETŘELCE II.

Vetřelec dělá "hami"
na originálním návrhu.

Sigourney Weaverová
je odhodlána
hájit svoji kočku
všemi prostředky.

Uff, tak jsem to konečně viděl, a usedám k psacímu stroji ještě celý rozklepaný. Asi ode mne čekáte, že Recenzi I. budu korigovat anebo ji dokonce zahodím (což se, jak vidno, nestalo). Ale ani s těmi korekcemi to není nijak vážné. Ripleyová se vrátí po 57 letech, nikoli 60, a výsadek operuje ve velké továrně na výrobu vzduchu, která za uplynulých dvacet let stačila vetřeláckou planetu terraformovat.

Mohl bych samozřejmě vypsat stovky detailů a drobných dramát, která jsou na plátně ke spatření, avšak to neučiním, neboť předpokládám, že členové SFK ADA film v této chvíli už šmahem viděli, a pokud ne, brzy uvidí, a bylo by škoda prozrazovat, že vrahem je zahradník.

Komentujme tedy film, aniž bychom ztráceli čas popisem děje.

Kdo by do filmu chtěl třískat, bude mít snadnou práci, hůl stojí v koutě. Z hlediska dějové struktury je film takřka identickou kopií Vetřelce I. Viděli jsme nově verze starých filmů (např. Věk nebo Invaze uchvatitelů), kde - ač jde o otevřené o stejný film, jsou větší rozdíly ve struktuře příběhu, než mezi Vetřelcem I. a Vetřelcem II. V tomto ohledu má Roy Gray naprostou pravdu. Proto film nebude akceptovat ten, kdo trvá na originalitě ve všem všudy. Bude se smát, když si všimne, že Cameron následoval Scotta i v takových maličkostech, že v fidele mužstva na kosmické lodi mají na stole pohyblivé panáčky, anebo že k "lekacím" trikům patří i takové banality, jako je plechová škatule ve vhodné chvíli upuštěná na zem.

Denže tento film byl vytvořen podle jiné logiky, originalita nebyla jeho cílem.

Opakuji a zdůrazňuji, je to jiná logika, nikoli lepší nebo horší než je ta, na níž jsme zvyklí. Cameron prostě usoudil, že dokáže udělat totéž jako Scott, a tak dobře, že mu divák totožnost příběhu promine.

Co to však ve dnešních podmínkách znamená, udělat takový film dobře? Ve filmu tohoto druhu jde o vyvolání maximální iluze reality a udržení tempa, které divákovi nedovolí postřehnout logické nedostatky.

Scott zaujal ve Vetřelci I. tím, že posádka Nostroma byla docela obyčejná - jako posádka obchodní lodi někde na moři na Zemi. Akteri Vetřelce II. jsou vojáci, marínáci (oběho pohlaví). Drsní, hrubi, jejich poručík je blbec, seržantem je černoch s velkou - a velmi hlučnou - hubou. Na rozdíl od posádky Nostroma jsou to vycvičení zabijáci, avšak ve střetu s Vetřelci jim jejich vycvik, ani bojové zkušenosti samozřejmě nejsou nic platné (třebaže v novém, tj. Cameronově filmu, jsou Vetřelci jaksí zvířecetější, obyčejnější a taky zranitelnější, než mytická příšera ve filmu původním - jejich síla je fakticky spíš v množství a všudypřítomnosti, než nezničitelnosti). Co je na nich zajímavého? Rekvizity. Jsou vybaveni zbraněmi budoucnosti (osobně si myslím, že nepřilíží vzdáleně). Jejich velitel je řidič od obrazového pultu, díky kamere umístěné na přilbě každého z nich vidí přesně to, co oni. Zbraně mají napevno připoutány k boku jako nějakou třetí smrtosnou paži a cíl vyhledávají zaměřovačem, spuštěným s okraje přilby přímo k oku. Není to už technika dneška? Stali se vizí profesionálního vojáka soudobé Ameriky, který necítí vlastenectví, nýbrž loyaltu k firmě, čili k U.S.MARINE CORPS. Seržant je nežene do útoku křikem typu "Vlast se na vás dívá", nýbrž "nejsme placeni za to, abysme tu posedávali". Největší hrůza kupodivu nejde z Vetřelců, nýbrž z těchto odlidštěných lidí. Cameron tuhle myšlenku neproklamuje, nikdo z akterů nad ní nemudruje, nevede moralistické řeči. Zato divák musí být pohledem na tyto vojáky otřesen.

Snad je to evropský, potažmo český pohled, a snad se v pozadí tetelí myšlenka, že by se mohlo stát, že já, t.č. voják záložák mimo službu se nalezající, bych někdy měl být postaven proti takovým lidem, jsa vybaven samopalem vzor 58., atomborderem na zádech a polní láhvi plnou vody pro případ atomového či chemického úderu - abych se mohl dezaktivovat a dál zasazovat zdrcující rány protivníkovi. Američan se na to asi dívá jinak, ten je zřejmě pyšný na tyhle dobře placené a dobře fungující marínáky.

Jak se ty časy mění! Ve filmu Den, kdy se země zastavila anebo ve Válce světů jsou američtí vojáci líčení jako směšná omezení. Na jejich místo přišli profesionálové. Na filmové plátno, i ve skutečnosti. Ve filmu rozmanití Rambové pobíjejí Palestince po tuctech; skutečnost je jina, profesionální voják sedí v letadle a shazuje na ně pumy z bezpečné výšky, jak se to dělo vloni v Lybii. Asi si ale představuje, že má bicepsy tvaru a rozměru pneumatik od nákladáku a je silný a upocený jako Rambo. Anebo jako ti frajeři ve Vetřelcích.

Vraťme se však k filmu samému. Přibyl mu rozměr. Vetřelec I. se odehrával v úzkém prostoru několika chodeb a průlezů na Nostromu. Vetřelci jsou rozlezlí v obrovském továrním komplexu. Divák je zde spolu s Ripleyovou a holčičkou, již se podivně přezdívá Mlok, ztracen. V některých momentech ztrácí přehled, kde se vlastně nachází. kam jde a odkud vešel - ostatně je to celkem jedno, protože Vetřelci jsou všude. K tomu dodejme jednu maličkost - původní film byl prý nákladnější než Vetřelci. Osobně si to vysvětluji obrovským pokrokem ve filmové trikové technice (viz článek o tricích na jiném místě). Obratná manipulace miniaturními modely nahradila nákladnou stavbu velkých dekorací, a protože je opravdu obratná, divák nic nepozná.

Uzavřeme: v budoucnu budeme vzpomínat na Vetřelce I. i na Cameronovu kopii asi tak, jako na Vesmírnou Odysseu 2001 a 2010. Nepohrdejme Hyamsen ani Cameronem. Odvedli perfektní práci, a jejich díla rozhodně patří k nadprůměrným sci-fi filmům světové třídy. Kubrick a Scott však udělali revoluci, či aspoň průlom, a ukázali cestu, inu, Hyamsům a Camronům.

Ondřej Neff

Vetřelec I. měl mnoho společného s kapitánem Klossem blahé paměti byl neprůstřední. Zato jeho potomci se nechali odštělovat jako králíci.

ZAKÁZANÝ SVĚT

(Forbidden World, uváděn i jako Mutant)

Režie Allan Holzman, výprava Ron Siegle, triky Robert Skotak; USA, 1982
hrají Jesse Vint (Colby), June Chadwick (Classerová), Fox Harris (Tinbergen)

Film, který se k nám dostal via satelit udívá nesyndatosti, s jakou kopíruje Větrlec - proto se o něm vůbec zmiňuji. Jak už to tak bývá, kopista se snaží překonat originál v tom, co je mu nejdosažitelnější. Kritika si pochvalně povšimla obnošenosti, používanosti interiéru Nostroma. Nuže, genetické laboratoře na planetě Xarbia jsou doslova zaprasené už v momentě, kdy sem přilétá "troubleshooter" Colby, a když děj končí, čili všichni, s výjimkou Colbyho a psátě

Tracy (hraje ji Dawn Dunlapová), jsou sežráná nebo aspoň oživila Mutantem, který vznikl kombinací rychle se dělící bakterie a lidské bytosti, interiéry jsou zkrvavené a naveskrz pojednané mutantím slizem.

Jen jedno je kupodivu - Holzman neokopíroval působivý Scottův děšť. Asi proto, že "děšť na place" je nákladná záležitost, mnohem nákladnější, než třaslavé huspeniny, kečup v roll krve a nafukovací přišeráci.

Děj je prostinký - Mutant uteče, postupně všechny sežere, Colby se tváří přísně, mimoděk se vyspí s dr. Classerovou a skoro i s Tracy. Stvořitel Mutanta, Dr. Tinbergen, vede po celou dobu filmu podivinské řeči o tom, že vynález směřuje k likvidaci potravinové krize na Zemi, neboť Mutant je složen z čistého proteinu. Bohužel,

hodlá se živit jen lidmi, takže tento způsob řešení potravinové krize je poněkud problematický. Jediný světly moment: dr. Classerová se pokusí s Mutantem domluvit, a skoro se to podaří - absence tohoto motivu mi nevdála ve Scottově Větrlici, ale trochu schází v Cameronově Větrlicích. Finále filmu šokuje svou odpornou blbostí: ukáže se, že dr. Tinbergen má rakovinu. Colby mu vyoperuje tumor, hodí ho Mutantovi k sežráná a ten se nakazí rakovinou a umře během třiceti vteřin. Ještě štěstí, že celé drámo trvá v podobě, jak ho podal satelit jen 76 minut - v Hahn-Jansenově encyklopedii uvádějí 82, Hardy dokonce 96 minut. Hodný satelit (!) - podal optimální verzi.

-eff-

ZÓNA SOUMRAKU 3,4

(The Twilight Zone 3,4)

Americká televize se v uplynulých letech pilně věnovala seriálům ve stylu fantasy. Spielberg natočil seriál Úžasné příběhy (Amazing Stories) - název je vypůjčen od nejstaršího a doposud vycházejícího magazínu sci-fi, založeného Svatým Hugo Gernsbackem. Byl obnoven seriál Alfred Hitchcock uvádí (A.H.Presents), kabelová televize monopolizovala Příběhy z temné strany (Tales from the Dark Side) a Divadlo Ray Bradburyho (Ray Bradbury Theatre), a znovu se začala točit Zóna soumraku (The Twilight Zone).

Mnozí fanové znají alespoň podle jména nejslavnější sci-fi televizní seriál, nazvaný Star Trek (podle něho byly natočeny čtyři celovečerní filmy, až bude hotov poslední, souhrnně se k startrekovému šílenství vrátíme). Fajnšmekři se však shodují v tom, že Zóna soumraku je nejlepší SF-TV seriál, jaký kdy byl natočen. Jeho otcem byl Rod Serling (1924-75), bývalý vysadkář za 2. světové války, později filmový a TV tvůrce (napsal m.j. původní scénář k Planetě opic).

Seriál byl zahájen v roce 1959. Jednotlivá pokračování byla půlhodinová, v roce 1963 bylo odvysíláno 13 hodinových epizod, ale pak se tvůrce zase vrátil k půlhodinovkám, až do konce seriálu v roce 1964. Největší popularity dosáhla epizoda Ocel (Steel, 1963), kdy majitel robota-boxera musí v ringu nahradit svůj porouchaný stroj - osobně.

Ztracená holčička (Little Girl Lost, 1962) je zase o dítěti, které se ztratí v mimoprostoru pod svou postýlkou. Drama v šesti kilometrech (Nightmare at 20 000 feet) pojednává

o cestě v letadle; jeden cestující si všimne, že na křídle sedí příšera, avšak ta zmizí dřív, než se mu podaří vyburcovat ostatní. Tato epizoda byla znovu zpracována v povídkovém filmu Zóna soumraku (1984), k němuž bych se chtěl ještě vrátit v některém z příštích čísel. Hovoříme však o TV seriálu.

Zóna soumraku 3 má čtyři díly, avšak ke zklamání pamětníků pokračování 1,2 jen dvě skutečné SF, pojednávající o neočekávaných následcích jednoho testu inteligence, a o psychickém spojení mládence 20. století s dívkou ze 17. století. Dívka je schopna vidět očima svého telepatického druha z jiné epochy a vypráví o svých neobyčejných zkušenostech. Není divu, že ji současníci považují za čarodějnici.

Čtvrtý oddíl Zóny soumraku má pět částí. První tři jsou průměrné až podprůměrné komedie ve stylu fantasy. Nejhorší je zřejmě Učitelův pomocník (Teacher's Aide), lepší je Mezihra (Act Break) o broadwayském spisovateli scénářů pro pořádné show, který se propadne časem a stane se spoluautorem samotného Shakespeara, a špatná není ani Nabídka (Dealer's Choice), ve které vystupuje Satan, toužící v New Jersey získat nějakou mimořádně zajímavou duši do své sbírky.

Nejllepší nakonec. Podle povídky Harlana Ellisona byla natočena část pojmenovaná Paladin ztracené hodiny (Paladin of the Lost Hour) a podle povídky Ray Bradburyho vznikl Hořící muž (The Burning Man). Paladin je první Ellisonova zfilmovaná povídka po deseti letech. Pojednává o zestárlém "strážci lidstva", který čeká na svou

hodinku, aby předal vládu nástupci. Nicméně o všech povídkách lze říci, že jsou inteligentní, dobře režirované i zahané. Je tu zachován princip původní Zóny soumraku, podle něhož půjde o jednoduché fantasy, ve kterých nebude příliš mnoho trikových efektů - od tohoto principu se uchýlil ke škodě věci Spielberg, když produkoval celovečerní film, o němž jsem se zmiňoval na začátku.

A OPĚT MARTANÉ

Americký režisér Tobe Hooper (autor Poltergeista, ale také Vesmírných upírů) uvedl do kln film nazvaný Najezdníci z Marsu (Invaders from Mars). Berte toto jako první informaci, čerpanou od Philippa Collina z týdeníku Elle (zářiový speciál 1986). Údajně jde o novou verzi filmu z padesátých let (kterého? Že by Válka světů?), který byl ovlivněn klimatem studené války. Ve filmu hraje Karen Blacková a Hunter Carson, snímek je dlouhý hodinu pětadvacet a podle všeho je to navítko pro děti a pro skalní sci-fisty, až na to ... že Philippe Collin ve své rubrice Clnéma z týdeníku Elle zpravidla ignoruje sci-fi filmy, i ty dobré. Jsem tedy zvědav, co ho na tomto filmu zaujalo natolik, že se o něm zmínil a zveřejnil i barevnou fotoksu.

-eff-

Georges Méliès /1861-1938/

Dějiny SF filmu jsou zároveň i dějinami vývoje filmového triku. Laická veřejnost se někdy domnívá, že triky se vyskytují jenom ve filmových fantaskách - tak tomu samozřejmě není, neboť hlavní úlohou triku je zlevňování a zjednodušování filmové výroby. Tvůrci filmové fantastiky však poháněli vývoj trikové techniky kupředu, a snad nebude zcela bez zajímavosti, když si některé důležité etapy ve stručnosti připomeneme.

Průkopníkem trikové techniky byl samozřejmě George Méliès, jehož Cesta do Měsíce (Le Voyage dans la Lune, 1902) je první na svou dobu dlouhometrážní film - trval 21 minut, zatímco dosavadní SF filmy byly minutové, maximálně třímínutové. Méliès vymyslel stop-trik; každý ví, že se mu při natáčení na ulici zasekla kamera, takže pokračoval v záběru až po malé přestávce, při které se mu pohřební vůz proměnil v omnibus. Úspěšně realizoval i dvojexpozici, používal kreslených masek a důmyslných staveb. Ve svém studiu přišel i na jakousi primitivní zadní projekci: model vlaku, jakoby jel před otáčejícím se bubnem, na kterém byla namalovaná krajina.

Metropolis, 1926

BRATRSTVO

K další revoluční změně však došlo až v roce 1924 (podle jiných pramenů 1925), kdy Harry Hoyt uvedl do kin Ztracený svět (The Lost World). O triky se zde postaral Willis O'Brien, který zde ve velkém realizoval záběry natočené metodou loutkového filmu. Zkušenosti využil O'Brien při natáčení světoznámého a doposud nepřekonaného (ačkoli často napodobovaného) King Konga (1933). Za velmistra metody loutkového filmu je však považován Ray Harryhausen (1920), který se v letech světové války stal O'Brienovým asistentem poté, co mu předvedl své amatérsky pořízené pokusy na 16 mm filmu. Američtí filmoví fanoušci k němu mají podobný vztah, jako my ke Karlovi Zemanovi. Dali mu přezdívku Greta Garbo trikového filmu. Jeho práci jsme měli příležitost shlednout i my - v našich kinech běžely dva filmy o Sindibádovi a Soubor Titanů, vrcholné Harryhausenovo dílo, jehož výroba byla zakončena v roce 1980.

Kalib

Ray Harryhausen: kreslený návrh pro film Soubor Titanů

/Clash Of The Titans/, 1980

Ztracený svět /The Lost World/, 1925

K jinému revolučnímu objevu došlo v Německu při natáčení velkoformátu Metropolis, jednoho z nejlepších SF filmů všech dob - do kin šel v roce 1926. Jeho režisér Fritz Lang v něm realizoval starou Mélièsovu myšlenku zadní projekce - herci hrají před speciálním promítacím plátnem, na které se ze zadu promítá pozadí. Zadní projekce minimalizovala náklady zejména černobílých filmů. Nástup barevného filmu a širokého formátu omezil možnost této metody, která se dnes používá jen velmi zřídka. O to hojněji se užívá jiného triku, který také vycházel z Mélièsových průkopnických pokusů a byl v hojně míře použit právě v Metropolis: jde o tak zvaný Schuftanův proces. Jeho princip je prostý, avšak při realizaci náročný na přesnost provedení: do záběru kamery je nastaveno ve vhodném úhlu zrcadlo, které odráží model anebo namalované pozadí.

Kamera tedy zabírá jednak herce pohybující se v normální dekoraci, jednak model (či pozadí), který na dekoraci navazuje. Takto lze s minimálními náklady natáčet záběry monumentálních exotických staveb, a těch bylo v Metropolis dost a dost. V Langově filmu najdeme třináct záběrů pořízených Schuftanovou metodou - a přesto realizace těchto záběrů trvala celý rok! Schuftan osobně adjustoval zrcadlo a upravoval dekoraci a modely, aby svislé linie na sebe navazovaly. Od ostatních členů štábu, techniků i herců, to vyžadovalo božskou trpělivost. Eugene Schuftan zopakoval tuto techniku ve filmu Svět za sto let (Things to Come, 1936) s určitým vylepšením, které umožňovalo aspoň minimální pohyb kamery. Úspěch měla i barevná fantasy Zloděj z Bagdadu (The Thief of Bagdad) z roku 1940.

2001: Vesmírná odyssea / 2001: A Space Odyssey/, 1968

Další mezník ve vývoji filmového triku znamená Kubrickovo velení 2001: Vesmírná odyssea (2001: A Space Odyssey) z roku 1968. V týmu trikářů se tehdy objevil i Douglas Trumbull, dnes považovaný spolu s Dykstrou za jedničku v oboru.

Stanley Kubrick byl - a je - perfekcionista, a chtěl odvést dokonalé dílo - a odvedl ho. Technicky se zde objevily tři novinky, z nichž ta první se dnes běžně používá jak ve filmu, tak ve fotografii. Léto technice se říká přední projekce.

O zadní projekci šla už řeč. Je nevýhodná v tom, že vyžaduje speciální promítací plochu, která v každém případě poněkud zkreslí barevné podání obrazu. Kubrick a jeho technici přišli na to, že je možno před kameru postavit v úhlu pětácti stupňů polopropustné zrcadlo a promítačku. Nastavení kamery, zrcadla a promítačky musí být naprosto přesné, aby se optická osa objektivu kamery kryla s optickou osou objektivu promítačky. Herec se pohybuje v kuželu promítaného obrazu, a samozřejmě svým tělem vrhá stín. Protože však optické osy obou objektivů se kryjí, herec svým tělem stín zakrývá. Obraz se promítá i na jeho tělo a obličej. Odrazivost je však tak nízká, že filmová emulze nezachytí obraz promítaný na nežádoucí objekty. Používá se speciálních promítacích pláten, a herci jsou ostře osvětleni, aby se promítaný obraz ve světle reflektorů ztratil.

Druhá novinka se jmenuje "slit-skan". Byla to Trumbullova specialita pro tento film a snad nikdy od té doby ji nikdo nerealizoval: objevila se v závěru filmu, kdy se Bowman propadá Hvězdnou branou a je obklopen podivuhodnými barevnými obrazy, které se nepodobají ničemu, co z běžné praxe známe. Tato pasáž byla divácky nejvíce problematická, její čitelnost se stala předmětem sporů a kritik, a snad proto "slit-skan" upadl téměř do zapomnění, ačkoli odborníci o něm dodnes hovoří s uznáním.

Konečně je třeba se zmínit o třetím jevu - "Kubrickově černi". Vainá část filmu se odehrává ve vesmíru, a režisér si přál, aby kosmické hlubiny byly, kručnaly, černé tak, jak mají kosmické hlubiny černé být. Snadněji se to řekne než udělat. Absolut-

ně černé těleso se vyskytuje jen v úvahách fyziků, a i ta černá kočka nebo černý samet přece jenom odráží nějaké to světlo, a to se Kubrickovi nelíbilo. Proto se rozhodl, že vytvoří "černou" chemicky. Jako příklad vezměme slavný záběr, ve kterém se raketoplán Orion blíží ke kosmické stanici. V první fázi byla natočena stanice se začerněnými okny. V druhé fázi, na stejný film, byla natočena okna - promítací plošky, na které metodou přední projekce byly vpraveny záběry posádky stanice; sám model stanice (byl obrovský, několikametrový, na rozdíl od soudobých modelů) byl začerněn. Zbývalo vyrobit hvězdné pozadí. Kubrick nechal pořídit ze základního barevného negativu černobílé výtahy pro tři základní barvy, pozadí chemicky zpracoval tak, aby na výsledném pozitivu byla "absolutní černá" a do takto zpracovaného pozadí umístil světelné body - hvězdy. Tato metoda měla jedinou nevýhodu - hvězdy vypadaly mnohem lépe na 70 mm široké verzi filmu než na obyčejné pětáctiicetce. Obvykle tomu bývá opačně, protože sedmdesátka nemilosrdně prozradí každý prohřešek, jehož se tvůrce filmových triků dopustil.

Na Kubrickově mistrovském díle získal Douglas Trumbull ostruhy, a už nikdy je neztratil. Co dokáže jsme viděli v Blízkých setkáních třetího druhu (Close Encounters of the Third Kind, 1977) a bohužel neviděli v Blade Runnerovi. Později se spojil s Johnem Dykstrou a Richardem Yuricichem. Pod vlivem George Lucase založili firmu ILM (Industrial Light Magic, lze přeložit asi jako Továrna na světlo a kouzla). Filmových Oskarů získala tato firma nepočítaně. Už samo vytvoření ILM znamenalo převrat v trikové technologii, jehož dosah a smysl asi neumíme docenit. Lucas s Trumbullem si totiž uvědomili, že k výrobě filmu se vždy schází štáb specialistů, který je po skončení rozpuštěn a jeho členové se rozcházejí do jiných štábů. Jenom málo lidí ze štábu prvního dílu Hvězdných válek spolupracovalo na díle třetím. Trumbull se rozhodl shromáždit ty nejlepší, a tak zaměstnával v ILM 120 specialistů, kteří na zakázku vyráběli trikové záběry pro filmy až už realistické, nebo žánru sci-fi či horrovy.

Ano, i v realistických filmech se objevují triky: je přeci levnější postavit ulici jako maketu v trikovém ateliéru, než nějakou velkou kulisu v životní velikosti! Jádrem ateliérů ILM jsou tři pracoviště vybavená trikovými kamerami. V době špičkového nasazení (a to je často) se zde jede na tři směny, čtyřladvacet hodin denně. ILM často používá filmového systému VistaVision: je to filmová kamera na běžný film o šířce 35 mm, který však neběží přístrojem svisle, nýbrž vodorovně, jako ve fotoaparátu, a má proto formát 24x36, důvěrně známý každému fotografovi. Filmové záběry pořízené kamerou VistaVision se pak zmenšují, čímž vzniká nesmírně ostrý a kvalitní obraz. K animaci loutek se používá tradičních metod Ray Harryhausenova či Jiřího Trnky, ale také tak zvaného "go-motion", umožňujícího běžné snímání pohybu. Loutky jsou fakticky mali roboti, vybavení složitou vnitřní mechanikou. Opravdu hýbají rukama, nohama, ale i očima a rtů. Filmová výroba se zde pečlivě plánuje. Jen tak bylo možné v neslýchaně krátké době vyrobit 450 trikových záběrů pro Jedího návrat, třetí díl Hvězdných válek (vzpomeňte na obtíže se třinácti trikovými záběry ve filmu Fritze Langa Metropolis).

Pečlivé plánování se týká i finančních záležitostí - komentátoři s obdivem zaznamenali, že rozpočet Jedího návratu byl v ILM překročen jenom o 200 tisíc dolarů, vskutku pakatel, když uvážíme, že jde o film, který jen do roku 1984 na pronájem distribučním společenstvem vynesl přes 165 milionů dolarů (opakuji, jde o pronájem distributorům, nikoli o celkovou tržbu za lístky, promítací práva v TV, práva na šíření videokazet a videodisků a pod., zde se celkové sumy blíží k miliardě).

Vraťme se však k technice. Součástí ILM je i vývojové oddělení, které připravuje trikovou techniku zítřka a pozítřka. Už dnes je zřejmé, jak bude vypadat, protože jednadvacaté století se zabývalo především v trikových ateliérech. ILM by nemohl produkovat svou světelnou magii bez pomoci počítačů. Už první díl Hvězdných válek měl trikové záběry natočené speciální kamerou Dykstraflexem. Pro druhý díl byla vyvinuta kamera ještě lepší - Empireflex; v obou případech byl srdcem kamery výkonný počítač. Počítač ale umí daleko víc, jak se ukázalo v roce 1982, kdy byl do kin uveden film Iron (za triky je zde odpovědný Harrison Ellenshaw - film vznikl v Disneyové produkci, bez spolupráce s ILM). V tomto filmu bylo poprvé v široké míře použito počítačové grafiky. To byl teprve začátek. O dva roky později diváci spatřili Posledního stíhače (The Last Starfighter), kde počítač vytvořil iluzivní obrazy kosmických lodí. Podobné triky dělá i ILM. Vývojové oddělení vytvořilo počítačový systém, který je schopný vytvářet iluzivní obrazy asi tak, jako zvukové syntetizátory vytvářejí hudbu. Někteří odborníci jsou však k elektronickým trikům skeptičtí. Dnešní počítač by potřeboval dvě stě let počítačového času k vytvoření dokonale iluzivního filmu. To je samozřejmě absurdní představa. Jak ale bude situace vypadat za pět, za deset let? V té době už technika nebude klást žádné překážky fantazii tvůrců.

Ondřej Neff

